

ความสามารถในการแก้ปัญหาของเด็กอนุบาลที่ได้รับการจัดกิจกรรมประกอบอาหารจากผัก

ปริญญาโท
ของ
หทัย ชีโนทัย

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย
พฤษภาคม 2553

ความสามารถในการแก้ปัญหาของเด็กอนุบาลที่ได้รับการจัดกิจกรรมประกอบอาหารจากผัก

ปริญญาพันธ์
ของ
หทัย ชีโนทัย

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย

พฤษภาคม 2553

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ความสามารถในการแก้ปัญหาของเด็กอนุบาลที่ได้รับการจัดกิจกรรมประกอบอาหารจากผัก

บทคัดย่อ
ของ
หทัย ชีโนทัย

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย
พฤษภาคม 2553

หทัย ชีโนทัย. (2553). ความสามารถในการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรม
ประกอบอาหารจากผัก. ปรินทิฟานิช กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ:
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. คณะกรรมการควบคุม:
อาจารย์ ดร.พัฒนา ชัชพงศ์, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ จิราภรณ์ บุญส่ง.

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาความสามารถในการแก้ปัญหาของเด็กอนุบาลก่อน
และหลังที่ได้รับการจัดกิจกรรมประกอบอาหารจากผัก

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ เด็กปฐมวัยชาย - หญิง 1 ห้องเรียน จำนวน 25 คน
อายุ 5 - 6 ปี ที่กำลังศึกษาชั้นอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2551 โรงเรียนวัดใหม่พิเรนทร์
เขตบางกอกใหญ่ สังกัดสำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร ซึ่งได้คัดเลือกแบบเจาะจงเด็กมา 1 ห้องเรียน
ในการดำเนินการทดลองผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการทดลองด้วยตนเอง โดยทำการทดลอง สัปดาห์ละ 3 วัน
วันละ 45 นาที รวมระยะเวลาในการทดลอง 8 สัปดาห์

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบทดสอบความสามารถในการแก้ปัญหา ซึ่งมีความ
เชื่อมั่น 0.94 และแผนการจัดกิจกรรมประกอบอาหารจากผัก แบบแผนการวิจัยเป็นการวิจัยเชิง
ทดลองแบบ One – Group Pretest – Posttest Design และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ t – test for
dependent samples

ผลการวิจัยพบว่า

ความสามารถในการแก้ปัญหาของเด็กอนุบาลหลังจากที่ได้รับการจัดกิจกรรมประกอบ
อาหารจากผักมีความสามารถในการแก้ปัญหาสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

PROBLEM SOLVING ABILITIES OF YOUNG CHILDREN PARTICIPATED
IN VEGETABLE COOKING ACTIVITIES

AN ABSTRACT
BY
HATAI CHINOTAI

Presented in Partial Fulfillment of the Requirements for the
Master of Education Degree in Early Childhood Education
at Srinakharinvirot University

May 2010

Hatai chinotai . (2010). *Problem Solving Abilities of Young children Participated in Vegetable Cooking Activities*. Master thesis, M.Ed. (Early Childhood).
Bangkok: Graduate School. Srinakarinvirot University. Advisor Committee:
Dr. Pattana Chutpong, Asst. Prof. Jiraporn Boonsong.

The purpose of the research was to study problem solving abilities of young children before and after participated in vegetable cooking activities.

The subjects were boys and girls, 5 - 6 years old who were in kindergarten II, second semester, academic year 2008 at Wat Maipiren school Under Bangkok Metropolitan Educational Sector, Bangkok. The sample of 1 classroom was purposively selected. The experiment was carried by the researcher for 45 minutes a day, 3 days per week for 8 consecutive weeks.

The research instruments were The Lesson Plan of Group Vegetable Cooking Activities, and The Problem Solving Situational Test, which has reliability at 0.94 the data was analyzed by t – test for dependent samples.

The result shown as follows:

The problem solving abilities of the young children that participated in vegetable cooking activities was significantly increased than before at .01 level.

ปริญญาบัตร
เรื่อง
ความสามารถในการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมประกอบอาหารจากผัก
ของ
หทัย ชีโนทัย

ได้รับการอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้นับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย
ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ ดร.สมชาย สันติวัฒนกุล)
วันที่.....เดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2553

คณะกรรมการควบคุมปริญญาบัตร
.....ประธาน
(อาจารย์ ดร.พัฒนา ชัชพงศ์)

.....กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์จิราภรณ์ บุญส่ง)

คณะกรรมการสอบปากเปล่า
.....ประธาน
(รองศาสตราจารย์ ดร.เยาวพา เดชะคุปต์)

.....กรรมการ
(อาจารย์ ดร.พัฒนา ชัชพงศ์)

.....กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์จิราภรณ์ บุญส่ง)

.....กรรมการเพิ่มเติม
(ศาสตราจารย์ศรียา นิยมธรรม)

ปริญญาบัตร
เรื่อง
ความคิดเชิงเหตุผลของเด็กปฐมวัยที่ฟังนิทานประกอบการปั้น
ของ
หทัย ชีโนทัย

ได้รับการอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้นับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย
ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ ดร.สมชาย สันติวัฒนกุล)
วันที่.....เดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2553

คณะกรรมการควบคุมปริญญาบัตร
.....ประธาน
(อาจารย์ ดร.พัฒนา ชัชพงศ์)

.....กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์จิราภรณ์ บุญส่ง)

คณะกรรมการสอบปากเปล่า
.....ประธาน
(อาจารย์ ดร.พัฒนา ชัชพงศ์)

.....กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์จิราภรณ์ บุญส่ง)

.....กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.เยาวพา เตชะคุปต์)

.....กรรมการเพิ่มเติม
(ศาสตราจารย์ศรียา นิยมธรรม)

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ สำเร็จได้ด้วยดีได้เพราะได้รับความกรุณาในคำแนะนำและความอนุเคราะห์อย่างดียิ่งจากอาจารย์ ดร.พัฒนา ชัยพงษ์ ประธานควบคุมปริญญานิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์จิราภรณ์ บุญส่ง กรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์ รองศาสตราจารย์ ดร.เยาวพา เตชะคุปต์ และศาสตราจารย์ ศรียา นิยมธรรม กรรมการสอบปริญญานิพนธ์ ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาและกราบขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

ขอกราบขอบพระคุณ อาจารย์สร้อยธร ฉันทวรภาค อาจารย์วัลย์ สาโตด อาจารย์อารีรัตน์ ญาณะศร อาจารย์ธีรภรณ์ ภักดี อาจารย์จิตติพร พิชญกุลที่ได้กรุณาตรวจแก้ไข เครื่องมือ และให้คำแนะนำอย่างดียิ่งในการศึกษาค้นคว้า

ขอกราบขอบพระคุณ ผู้บริหารโรงเรียน คณะครูและนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 โรงเรียนวัดใหม่พิเรนทร์ ที่กรุณาให้ความสะดวก และให้ความร่วมมืออย่างดียิ่งในการศึกษาทดลองครั้งนี้

ขอกราบขอบพระคุณ คณาจารย์ แบบการศึกษาปฐมวัยทุกท่านที่ได้กรุณา อบรมสั่งสอน ถ่ายทอดความรู้และให้ประสบการณ์ที่ดี และมีคุณค่าอย่างยิ่งกับผู้วิจัยจนทำให้ผู้วิจัยประสบความสำเร็จในการศึกษา ขอกราบขอบพระคุณคุณพ่อเลี้ยงม ชีโนทัย คุณแม่บุญเสริม นาคสวาท และขอขอบคุณบุคคลในครอบครัวใกล้ชิดและอีกหลายท่านที่ได้สนับสนุนและให้กำลังใจแก่ผู้วิจัย ด้วยดีตลอดมา

คุณค่าและประโยชน์ของปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ ขอมอบเป็นเครื่องบูชาพระคุณบิดา มารดา ที่ได้อบรมเลี้ยงดูให้ความรักความอบอุ่นและให้ทุนการศึกษาแก่ผู้วิจัยและพระคุณคณาจารย์ทุกท่าน ทั้งในอดีตและปัจจุบันที่ได้ประสาทวิชาความรู้ให้แก่ผู้วิจัย ทำให้ผู้วิจัยได้ประสบการณ์ที่มีคุณค่ายิ่ง

หทัย ชีโนทัย

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ	1
ภูมิหลัง	1
ความมุ่งหมายของการศึกษา	4
ความสำคัญของการวิจัย	4
ขอบเขตของการวิจัย	4
ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย	4
ตัวแปรที่ศึกษา	4
นิยามศัพท์เฉพาะ	4
กรอบแนวคิดในการวิจัย	5
สมมติฐานในการวิจัย	6
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	7
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการแก้ปัญหา	7
ความสำคัญของการแก้ปัญหา	8
ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการแก้ปัญหา	9
ประเภทและลักษณะของการแก้ปัญหา	11
องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการแก้ปัญหา	14
วิธีการและลำดับขั้นตอนในการแก้ปัญหา	15
การส่งเสริมความสามารถต่อการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัย	16
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการแก้ปัญหา	18
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดประสบการณ์การประกอบอาหาร	21
ความหมายของการจัดประสบการณ์	21
แนวคิดพื้นฐานในการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย	22
หลักการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย	25
แนวทางการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย	28
รูปแบบการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย	32
กิจกรรมเสรี	33
กิจกรรมสร้างสรรค์	33
กิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ	33
กิจกรรมเสริมประสบการณ์	33

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
2 (ต่อ)	
กิจกรรมกลางแจ้ง	34
กิจกรรมเกมการศึกษา	35
จุดมุ่งหมายและความสำคัญของการจัดกิจกรรมประกอบอาหาร	36
บทบาทครูในการจัดกิจกรรมประกอบอาหาร	40
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมประกอบอาหาร	42
3 วิธีดำเนินการวิจัย	44
การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	44
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	44
การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	44
แบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัย	46
วิธีการทดสอบและเกณฑ์การให้คะแนน	47
แบบแผนการ ทดลองและวิธีดำเนินการทดลอง	48
การดำเนินการทดลอง	49
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	49
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	52
สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	52
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	52
5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	55
ความหมายของการศึกษาค้นคว้า	55
สมมติฐานของการศึกษาค้นคว้า	55
ขอบเขตการวิจัย	55
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	55
วิธีดำเนินการทดลอง	56
การวิเคราะห์ข้อมูล	56
สรุปผลการวิจัย	56
อภิปรายผล	56
ข้อสังเกตที่ได้จากการศึกษาค้นคว้า	59

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
5 (ต่อ)	
ข้อเสนอแนะ	60
ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย.....	60
ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป	60
บรรณานุกรม.....	61
ภาคผนวก	67
ภาคผนวก ก.	68
ภาคผนวก ข	86
ประวัติย่อผู้วิจัย	92

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 ตัวอย่างเกณฑ์การให้คะแนนการแก้ปัญหาสถานการณ์.....	48
2 แบบแผนการทดลอง.....	48
3 การเปรียบเทียบการแก้ปัญหาก่อนและหลังการใช้กิจกรรมการประกอบอาหาร จากผัก.....	53
4 ตัวอย่างความสามารถในการแก้ปัญหาโดยการใช้กิจกรรมประกอบอาหารจากผัก เป็นรายบุคคล.....	54

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

ชีวิตประจำวันของคนเรานั้นมักพบปัญหาต่างๆ มากมาย ซึ่งผู้คิดแก้ปัญหาจะต้องศึกษาถึงสาเหตุที่มาของปัญหาที่มีลักษณะแตกต่างกัน และจะพยายามคิดค้นหาวิธีการที่เหมาะสมที่สุดเพื่อจะแก้ไข การคิดหาวิธีการอาจได้มาโดยการศึกษาหาความรู้จากแหล่งต่างๆ การขอคำปรึกษาจากผู้ที่มีประสบการณ์ แล้วจึงตัดสินใจเลือกวิธีที่ดีที่สุดในการตัดสินใจนั้น อาจทำให้วิถีชีวิตต้องเปลี่ยนแปลงไปบ่อยครั้งเราอาจมีคำตอบมากกว่าหนึ่ง ซึ่งมักเกิดจากการเปลี่ยนรูปแบบในการคิดของตนเอง การฝึกฝนวิธีคิดแก้ปัญหาหนึ่งจะเกิดขึ้นตั้งแต่ช่วงแรกของชีวิต จึงทำให้สามารถที่จะเห็นทางเลือกต่างๆ ได้ (สุวิทย์ มูลคำ. 2549: 15) ปัจจุบันการปฏิรูปการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ฉบับปรับปรุง 2548 ประกอบด้วยนโยบายและแนวทางในการจัดการศึกษาที่ยึดหลักว่า ผู้เรียนทุกคนต้องมีความรู้ความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ การจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองตามธรรมชาติ สอดคล้องกับวุฒิภาวะของเด็กและเต็มตามศักยภาพโดยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริงฝึกปฏิบัติได้ คิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาได้

การพัฒนาทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา เป็นช่วงที่เด็กพัฒนาความสามารถทางการเรียนรู้ได้มากที่สุดและมีการพัฒนาการทุกด้านอย่างรวดเร็ว (สุโขทัยธรรมมาธิราช 2539: 10-11) ดังที่บลูม (Bloom) กล่าวว่า สติปัญญาของเด็กจะพัฒนาร้อยละ 50 เมื่ออายุ 4 ปี และจะพัฒนาเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 75 เมื่ออายุ 6 ปี จะเห็นว่าเด็กปฐมวัยในวัยนี้มีพัฒนาการทางสติปัญญาในอัตราสูงที่สุด (ความหมายการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2536: 6; อ้างอิงจาก Bloom. 1956. *Toxowomy of Educational Objectives.*) และเพียเจท์ (Piaget) ได้กล่าวว่าพัฒนาการทางสติปัญญาของเด็กปฐมวัย จะเป็นรากฐานให้แก่การพัฒนาสติปัญญาในระดับต่อไป และพัฒนาการทางสติปัญญาเกิดจากการที่เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทั้งกับบุคคล วัสดุอุปกรณ์ ตลอดจนเหตุการณ์และสถานการณ์ต่างๆ ทั้งนี้เพราะการที่เด็กมีโอกาสได้สัมผัสคุ้นเคยกับสิ่งแวดล้อมดังกล่าวเด็กจะเกิดการเรียนรู้ และจะมีพัฒนาการทางสติปัญญา (สุโขทัยธรรมมาธิราช. 2538: 261; อ้างอิงจาก Piaget. 1962. *Bulletin of the Meunger Cilnic.*) แต่การเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยนั้นจะต้องอาศัยประสาทสัมผัสทั้งห้าได้แก่ ตา หู จมูก ลิ้น และผิวหนัง ประสบการณ์ตรงหรือสิ่งของที่เป็นรูปธรรมจึงเป็นสิ่งที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็กได้ดีที่สุด ดังแนวคิดของ จอห์น ดิวอี้ (John Dewey) ที่ว่า เด็กเรียนรู้จากการกระทำ (Learning by doing) ซึ่งสอดคล้องกับความเห็นของเพียเจท์ (Piaget) กับบรูเนอร์ (Bruner) ที่กล่าวว่า กระบวนการพัฒนาสติปัญญาอันเกิดจากการเรียนรู้และกระบวนการค้นพบตนเอง (คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2536: 58) ซึ่งได้ลง

มือทดลองและได้มีการคิดวางแผนได้แก้ปัญหาที่เกิดขึ้นจะเกิดการเรียนรู้และมีความสามารถในการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า

อารี รังสิมันท์ (2532: 34) ได้ให้ความหมายของสติปัญญาว่า หมายถึงความสามารถของสมองของบุคคลในการเรียนรู้ การคิดหาเหตุผล การตัดสินใจ การแก้ปัญหาตลอดจนการนำความรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ การปรับตัวเองให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมสถานการณ์ต่างๆ ได้อย่างเหมาะสม และมีประสิทธิภาพ และสามารถดำรงตนในสังคมได้อย่างมีความสุข ดังนั้นการที่จะพัฒนาสติปัญญาของเด็กปฐมวัยเพื่อจะเจริญเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีประสิทธิภาพ เป็นกำลังสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาประเทศ จึงต้องมีการพัฒนาความคิดซึ่งเป็นกลไกทางสมองที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติเป็นผลที่เกิดจากสมองถูกรบกวนจากสิ่งแวดล้อมรอบตัวและประสบการณ์เดิมเป็นส่วนตัว ในการพัฒนาความคิดนั้น นักการศึกษาหลายท่านได้เสนอไว้หลายรูปแบบ เช่น ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ การคิดวิจารณ์ การคิดตัดสินใจ และการคิดเพื่อแก้ปัญหา (ทัศน งามณี. 2544: 103 – 112) ดิวอี้ และแฟร์ (อภิตี สีนวล. 2547: 2; อ้างอิงจาก Dewey. 1933: 17 – 21; Fehrr. 1973: 423) เห็นว่าเป้าหมายอันดับแรกของการศึกษาคือให้เด็กสามารถคิดแก้ปัญหา ซึ่งควรริเริ่มฝึกฝนตั้งแต่ระดับปฐมวัย เพราะเป็นวัยที่สำคัญที่สุดในการส่งเสริมพัฒนาการทุกด้าน ประสบการณ์และการเรียนรู้ที่เด็กได้รับในสังคม จะมีอิทธิพลต่อพัฒนาการทุกด้านในวัยต่อไป ในหลักสูตรก่อนประถมศึกษา พุทธศักราช 2546 ได้เน้นความสามารถในการคิดแก้ปัญหาบรรจุไว้ในคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของเด็กปฐมวัย (กรมวิชาการ. 2546: 29) ในการสอนให้เด็กคิดแก้ปัญหาจะต้องหาวิธีการให้เด็กเข้าใจปัญหา และสามารถให้คำจำกัดความได้เป็นสิ่งแรก ครูผู้สอนควรหาวิธีสอนโดยให้เด็กได้เรียนรู้โดยการกระทำและปฏิบัติจริงด้วยตนเอง ดังที่ ดิวอี้ (Dewey) เพียเจท์ (Piaget) และ Bruner มีความเห็นสอดคล้องกันว่ากระบวนการพัฒนาสติปัญญาชั้นเด็กเรียนรู้โดยการกระทำ (Learning by doing) มีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม และค้นพบองค์ความรู้ด้วยตนเอง (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษา. 2541: 14) โดยให้เด็กได้ทำกิจกรรมที่เป็นรูปธรรม ครูใช้คำถามปลายเปิดที่เด็กสามารถตอบได้หลายคำตอบ บรรยากาศของการเรียนรู้ต้องสนุกในการสนทนา พูดคุยและแสดงถึงความตื่นตัวในการทำกิจกรรม (พัฒนา ชัชพงศ์. 2540: 8) รวมทั้งควรให้ความสำคัญและคำนึงถึงธรรมชาติของเด็กทั้งในด้านพัฒนาการเรียนรู้และความแตกต่างระหว่างบุคคลโดยการจัดกิจกรรมที่หลากหลายให้เด็กพัฒนาทักษะพื้นฐานทุกด้าน โดยเฉพาะทักษะกระบวนการคิด ซึ่งนำไปสู่ความสามารถในการแก้ปัญหา ยาวพา เดชะคุปต์ (2542: สรุป) สรุปว่าการส่งเสริมความสามารถในการคิดแก้ปัญหานั้นควรเริ่มต้นตั้งแต่ปฐมวัย และจัดการเรียนการสอนที่让孩子ได้ลงมือกระทำกิจกรรมที่สอดคล้องกับธรรมชาติการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยและความแตกต่างของบุคคล เปิดโอกาสให้เด็กได้ฝึกคิดให้มากที่สุด และบรรยากาศในการเรียนต้องสนุกสนานเพื่อให้เด็กได้ฝึกความสามารถในการแก้ปัญหา

การจัดประสบการณ์ให้เด็กปฐมวัยมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะในวัยแรกเกิดถึง 6 ปี เด็กจะมีพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญาของเด็กจะเป็นไปอย่างรวดเร็ว เด็กในช่วงวัยนี้เป็นวัยแห่งการเรียนรู้และต้องการการส่งเสริมพัฒนาการที่ถูกต้องเหมาะสม ดังนั้นการ

จัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เหมาะสมให้กับเด็กจะทำให้มีการพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้ตามความสามารถของเด็กแต่ละคน

การจัดกิจกรรมปฏิบัติประกอบอาหารจัดเป็นการจัดประสบการณ์อีกรูปแบบหนึ่งในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้กับเด็กโดยผ่านประสบการณ์ตรง การจัดกิจกรรมประกอบอาหารเป็นการเรียนรู้ที่เด็กได้มีโอกาสลงมือปฏิบัติจริงผ่านประสาทสัมผัสทั้ง 5 ทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้ผ่านทางกระบวนการปฏิบัติจริง เรียนรู้จากการทดลองจริง และของจริง และเมื่อได้ผ่านการรับรู้ทางประสาทสัมผัสทั้ง 5 จะช่วยให้เด็กเกิดความเข้าใจ และเกิดความคิดรวบยอดในเรื่องที่เรียนรู้ได้ดี (สิริมาภิญาญอนันตพงษ์. 2544: 154) นอกจากนี้เด็กควรได้รับการกระตุ้นเชลสมองโดยผ่านประสาทสัมผัสคือ หู ตา จมูก ลิ้น และผิวหนัง ตามที่เพียเจท์กล่าวว่าเด็กในวันนี้จะอยู่ในช่วงการเรียนรู้จากการให้เด็กได้ลงมือกระทำด้วยตนเอง การจัดกิจกรรมทดลองที่เด็กได้โอกาสใช้ประสาทสัมผัสทุกด้านในการเรียนรู้ โดยการจัดกิจกรรมประกอบอาหารจากผักเพื่อส่งเสริมการบริโภคผักของเด็กโดยการประกอบอาหารด้วยตนเอง เด็กจะได้เรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติโดยการเตรียมการจัด การล้าง การหั่น การเด็ดผักการประกอบอาหารมีโอกาสค้นพบสิ่งที่เกิดขึ้นและได้แก้ปัญหาที่เกิดขึ้นขณะลงมือปฏิบัติ และเด็กจะได้มองเห็นคุณค่าของผัก พร้อมทั้งได้รับความสนุกสนาน ได้เรียนรู้ นอกจากนั้นการได้ประกอบอาหารยังเป็นการปูพื้นฐานของการบริโภคผักให้กับเด็กซึ่งเป็นการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรงซึ่ง (เยาวพา เดชะคุปต์. 2522: 34) กล่าวไว้ว่ากิจกรรมที่เกี่ยวกับอาหารนั้นเป็นกิจกรรมที่สนุกสนานแล้วเด็กยังได้มีโอกาสสนทนาหมูนเวียนปฏิบัติผลัดกันทำ การจัดกิจกรรมประกอบอาหารจึงเป็นกิจกรรมที่จัดให้เด็กได้เรียนรู้จากประสบการณ์ตรงได้ลงมือ ปฏิบัติกับของจริงและเกิดการค้นพบด้วยตนเองภายใต้การดูแลและแนะนำของครูโดยให้เด็กทุกคนได้มีโอกาสกระทำอย่างทั่วถึง ซึ่งการจัดกิจกรรมดังกล่าวจะเกิดประโยชน์อย่างยิ่งต่อการเรียนรู้ของเด็ก โดยเฉพาะการเน้นให้ใช้ประสาทสัมผัสทั้งห้าคือ มองเห็น การชิมรส การดมกลิ่น การฟัง การได้สัมผัสนอกจากจะฝึกให้เด็กรู้จักการทำอาหารแล้วยังส่งเสริมการบริโภคผักตามหลักโภชนาการโดยเป็นการส่งเสริมพฤติกรรมการรับรู้ในการจัดกิจกรรมประกอบอาหารประเภทผักพฤติกรรมการแสดงออกในกิจกรรมประกอบอาหารผัก ดังนั้นการจัดกิจกรรมประกอบอาหารจากผักจึงเป็นกิจกรรมที่มีประโยชน์ต่อเด็กมีการพัฒนาการพร้อมในทุก ๆ ด้าน ซึ่งมีทั้งกระบวนการแก้ปัญหา ทำให้เด็กรู้จักคิดได้ลงมือทำและนำไปสู่ผลลัพธ์อันเป็นรากฐานสำคัญต่อการเรียนรู้คุณค่าของผักและมีความชอบในการบริโภคผักได้ทุกชนิดหลังจากได้ปฏิบัติกิจกรรมประกอบอาหารโดยไม่ต้องมีผู้อื่นคอยชี้แนะในการบริโภคผัก พร้อมทั้งได้รับความสนุกสนาน จากการมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาและการได้ประกอบอาหาร

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาถึงความสามารถของเด็กอนุบาลที่ได้รับการจัดกิจกรรมประกอบอาหารจากผัก อันเป็นแนวทางให้กับผู้ที่เกี่ยวข้องและผู้สนใจนำไปเป็นประโยชน์ให้กับเด็กปฐมวัยต่อไป

ความมุ่งหมายของการวิจัย

เพื่อศึกษาความสามารถในการแก้ปัญหาของเด็กอนุบาลก่อนและหลังการจัดกิจกรรมประกอบอาหารจากผัก

ความสำคัญของการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ศึกษาความสามารถในการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยได้รับการจัดกิจกรรมประกอบอาหารจากผัก ซึ่งจะช่วยให้ครูผู้สอนและผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็กปฐมวัยให้นำกิจกรรมประกอบอาหารจากผักไปใช้ในกิจกรรมการเรียนการสอนและสามารถนำไปเป็นกิจกรรมเพื่อที่จะทำให้เด็กให้ความสนใจในการรับประทานอาหารประเภทผักมากขึ้น

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนชาย – หญิง อายุ 5–6 ปี ที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาลปีที่ 2 จำนวน 25 คน ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2551 โรงเรียนวัดใหม่พิเรนทร์ เขตบางกอกใหญ่ สังกัดสำนักงานการศึกษากรุงเทพมหานคร

2. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นเด็กนักเรียนชาย –หญิง อายุ 5 – 6 ปี ที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2551 โรงเรียนวัดใหม่พิเรนทร์ เขตบางกอกใหญ่ สังกัดสำนักงานการศึกษากรุงเทพมหานคร ซึ่งได้มาโดยการเลือกเด็กมา 1 ห้องเรียน จำนวน 25 คน

3. ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรอิสระ ได้แก่ การจัดกิจกรรมประกอบอาหารจากผัก

ตัวแปรตาม ได้แก่ ความสามารถในการแก้ปัญหา

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. **เด็กอนุบาล** หมายถึง เด็กนักเรียนชาย – หญิง อายุ 5 – 6 ปี ที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2551 โรงเรียนวัดใหม่พิเรนทร์ เขตบางกอกใหญ่ สังกัดสำนักงานการศึกษากรุงเทพมหานคร

2. **การจัดกิจกรรมประกอบอาหาร** หมายถึง การจัดกิจกรรมหรือการจัดประสบการณ์ ให้เด็กปฐมวัยได้มีประสบการณ์ตรงในการประกอบอาหารร่วมกันเป็นกลุ่ม ในการปฏิบัติกิจกรรมสมาชิกในกลุ่มมีการวางแผนแบ่งหน้าที่กันทำ เสนอความคิดและบอกความต้องการของตนเองใน

การทำกิจกรรม เจริญจิตใจของร่วมกัน ผลัดเปลี่ยนบทบาทหน้าที่กัน ช่วยเหลือกันและแก้ปัญหา ร่วมกัน โดยมีกระบวนการในการประกอบอาหารต่อเนื่องกันเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้คือ ขั้นนำ ขั้น ดำเนินการ และขั้นสรุป

ขั้นนำ เป็นการนำเข้าสู่บทเรียน โดยวิธีการร้องเพลง ท่องคำคล้องจองที่เกี่ยวกับผัก ชนิดที่นำมาประกอบอาหารในวันนั้น โดยครูเป็นผู้กำหนดสถานการณ์ให้เกิดปัญหาเพื่อส่งผลให้เด็ก ได้แก้ปัญหาที่เกิดขึ้น

ขั้นดำเนินการ ครูและเด็กสนทนาเกี่ยวกับผักชื่อของผักแต่ละชนิด สี รูปร่าง ชนิดของ ผักรวมทั้งคุณค่าของผักในการบริโภคผักของเด็กปฐมวัยโดยแบ่งเด็กออกเป็นกลุ่ม กลุ่มละ 5 คน เพื่อลงมือทำอาหาร ปฏิบัติจริงกับสื่อวัสดุ อุปกรณ์ของจริง โดยมีการวางแผนแบ่งหน้าที่กันทำ ภายในกลุ่มก่อนจะเริ่มทำอาหาร ครูมีบทบาทในการกระตุ้นให้เด็กร่วมกันวางแผนเสนอความคิด บอกความต้องการของตนเองในขณะปฏิบัติกิจกรรม

ขั้นสรุป ตัวแทนเด็กออกมาเสนอผลงานที่ละกลุ่ม เล่าถึงการทำอาหารร่วมกับเพื่อน ภายในกลุ่ม การวางแผนแบ่งหน้าที่กันทำ ปัญหาหรืออุปสรรคที่พบ และวิธีการแก้ปัญหา โดยครูมี บทบาทในการใช้คำถามปลายเปิดกระตุ้นให้เด็กเสนอผลงานและทบทวนขั้นตอนในการทำอาหาร

ลักษณะอาหารที่จัดให้เด็กปฐมวัย เป็นอาหารที่มีคุณค่าทางโภชนาการ มีวิธีการปรุง รุงง่าย ๆ เหมาะกับวัยและความสามารถของเด็ก ส่วนประกอบของอาหารหาได้ง่าย มีในท้องถิ่นและเป็นอาหารที่เด็กได้ลงมือปฏิบัติร่วมกับเพื่อนในกลุ่ม

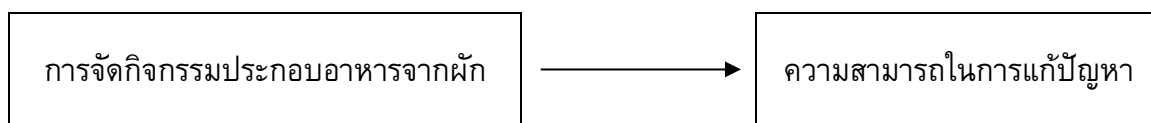
3. ความสามารถในการแก้ปัญหา หมายถึง ความสามารถในการบอกการกระทำที่เป็น การแก้ปัญหาหรือความขัดแย้งเพื่อให้บรรลุไปสู่จุดมุ่งหมายที่ต้องการอย่างสอดคล้องกับสถานการณ์ มีความเหมาะสมและเป็นไปได้ สามารถแก้ปัญหาของตนเองและแก้ไขปัญหของตนเองที่เกี่ยวกับ ผู้อื่น

3.1 ปัญหาของตนเอง หมายถึง ปัญหาที่เกิดจากความต้องการหรือการกระทำของ ตนเอง โดยไม่เกี่ยวข้องกับผู้อื่น เช่น หนูทำผักหกหมด ทำจานหล่นแตก เป็นต้น

3.2 ปัญหาของตนเองที่เกี่ยวข้องกับผู้อื่น หมายถึงปัญหาที่เกิดจากความต้องการ หรือการกระทำของเด็กเอง แต่เกี่ยวข้องกับผู้อื่น เช่น หนูและเพื่อนต้องการหั่นผักเหมือนกัน เพื่อนก็ ต้องการหั่นผักด้วย หนูจะอย่างไร หนูต้องการใช้กอละมังที่เพื่อนกำลังใช้อยู่ เป็นต้น

ความสามารถในการแก้ปัญหาทั้งที่ไม่เกี่ยวข้องกับผู้อื่นและเกี่ยวกับตนเองนั้นสามารถวัด ได้โดยแบบทดสอบความสามารถในการแก้ปัญหาที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

กรอบแนวคิดในการวิจัย

สมมติฐานในการวิจัย

เด็กอนุบาลที่ได้รับกิจกรรมประกอบอาหารจากผักมีความสามารถในการแก้ปัญหาหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและได้นำเสนอตามหัวข้อต่อไปนี

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการแก้ปัญหา
 - 1.1 ความหมายของการแก้ปัญหา
 - 1.2 ความสำคัญของการแก้ปัญหา
 - 1.3 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการแก้ปัญหา
 - 1.4 ประเภทและลักษณะของการแก้ปัญหา
 - 1.5 องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการแก้ปัญหา
 - 1.6 วิธีการและลำดับขั้นตอนในการแก้ปัญหา
 - 1.7 การส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัย
 - 1.8 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการแก้ปัญหา

2. เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมประกอบอาหาร
 - 2.1 ความหมายของการจัดกิจกรรม
 - 2.2 แนวคิดพื้นฐานในการจัดกิจกรรมสำหรับเด็กปฐมวัย
 - 2.3 หลักการจัดกิจกรรมสำหรับเด็กปฐมวัย
 - 2.4 แนวทางการจัดกิจกรรมสำหรับเด็กปฐมวัย
 - 2.5 รูปแบบการจัดกิจกรรมสำหรับเด็กปฐมวัย
 - 2.6 การจัดกิจกรรมการประกอบอาหาร

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการแก้ปัญหา

1.1 ความหมายของการแก้ปัญหา

นักการศึกษาหลายท่านต่างได้ให้ความหมายของการแก้ปัญหาในทัศนะต่างกัน ดังนี้ เมย์ (May, 1970: 266) กล่าวว่า การแก้ปัญหาเป็นกระบวนการที่ซับซ้อนทางสมอง ซึ่งเกี่ยวกับการหยั่งเห็น การจินตนาการ การจัดกระทำ และการรวบรวมความคิด

บอร์น เอกสแตนด์ และโดมิโนสกี (Bourne Exstand; & Dominoski, 1971: 9) กล่าวถึงการแก้ปัญหว่าเป็นกิจกรรมที่เป็นทั้งการแสดงความรู้ ความคิดจากประสบการณ์เดิม และส่วนประกอบของสถานการณ์ที่เป็นปัญหาในปัจจุบันมาจัดเรียงลำดับใหม่ เพื่อผลของความสำเร็จในจุดมุ่งหมายเฉพาะอย่าง

ไอเซนคท์ วิทเบอร์ท และเบียร์น (Eysenck, Wuraburh; & Beme. 1972: 44) กล่าวว่า การแก้ปัญหาเป็นกระบวนการที่จำเป็นต้องอาศัยความรู้ในการพิจารณาสังเกตปรากฏการณ์ และโครงสร้างของปัญหารวมทั้งต้องใช้กระบวนการคิด เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่ต้องการ

กาเย่ และบริกจ์ (แก้วตา คณะวรรณ. 2524: 29; อ้างอิงจาก Suwannathat. 1985. Handbook of Asia Child Development and Child Rearing.) กล่าวว่า ความหมายในการแก้ปัญหา เป็นทักษะทางปัญญา (Intellectual Skill) อย่างหนึ่งที่สามารถสอนกันได้ และมุ่งหวังให้ นำความสามารถในด้านนี้ไปถ่ายโยงใช้สถานการณ์อื่นๆ

ชุมพล พัฒนสุวรรณ (2531: 17) กล่าวว่า การแก้ปัญหามีได้เป็นความสามารถเดี่ยวๆ แต่จะประกอบด้วยกลุ่มของความสามารถหลายๆ ด้านประกอบกัน เช่น ความนึกคิดที่รวดเร็ว เกี่ยวกับลักษณะของวัตถุ หรือสถานการณ์ที่กำหนดให้ การจำแนกประเภทของวัตถุ การรับรู้ ความสัมพันธ์

วยุภา จิตรสิงห์ (2534: 8) กล่าวว่า การแก้ปัญหา หมายถึง กระบวนการทำงานของสมองซึ่งต้องอาศัยความรู้ และประสบการณ์เดิมมาช่วยในการพิจารณาโครงสร้างของปัญหา ตลอดจนการคิดหาแนวทางปฏิบัติ เพื่อให้ปัญหานั้นหมดไปและบรรลุจุดมุ่งหมายที่ต้องการ

อรพรรณ พรสีมา (2543: 44-45) กล่าวว่า การแก้ปัญหา เป็นทักษะการคิดระดับสูง ประเภทหนึ่งที่ต้องอาศัยทักษะการคิดวิจารณ์ญาณ และการคิดแบบสร้างสรรค์

จากการศึกษา การคิดแก้ปัญหาหมายถึงกระบวนการทำงานของสมองซึ่งต้องอาศัยความรู้และประสบการณ์เดิมมาช่วยในการพิจารณาโครงสร้างของปัญหา ตลอดจนการคิดหาแนวทางปฏิบัติเพื่อให้ปัญหานั้นหมดไป และบรรลุจุดมุ่งหมายที่ต้องการ

1.2 ความสำคัญของการแก้ปัญหา

ความสามารถในการแก้ปัญหาเป็นเป้าหมายที่สุดของการจัดการศึกษาและมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง เพราะผู้ที่มีความสามารถในการแก้ปัญหาก็จะสามารถปรับตนเองให้เข้ากับสภาพแวดล้อมและสถานการณ์ที่เป็นปัญหาต่างๆ ได้ ซึ่งจะส่งผลให้บุคคลนั้นสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข

ฉันทนา ภาคบงกช (2528: 53-55) กล่าวว่า การแก้ปัญหา เป็นเป้าหมายที่สำคัญที่สุดของการสอนให้เด็กคิดครุจึงจำเป็นต้องปลูกฝังส่งเสริมให้โอกาสเด็กได้ฝึกคิดอยู่เสมอ เพื่อจะทำให้เด็กมีความสามารถในการแก้ปัญหายังมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นของสมหมาย วินสอน (2528: 47) ที่กล่าวว่า การแก้ปัญหานั้นเป็นสิ่งที่ดีที่สุดในชีวิตประจำวันของมนุษย์ วิธีการแก้ปัญหามาของแต่ละคนไม่จำเป็นต้องเหมือนกัน เนื่องจากความแตกต่างระหว่างบุคคล

ลีโอนาร์ด, เดอร์แมน และไมล์ (Leonard, Derman; & Miles. 1963: 45) กล่าวว่า การจัดประสบการณ์เพื่อส่งเสริมการแก้ปัญหามาของเด็กปฐมวัย มีจุดมุ่งหมายที่สำคัญ 6 ประการ คือ

1. เพื่อให้มีทัศนคติที่ดี
2. เพื่อให้มีพฤติกรรมที่เหมาะสม
3. เพื่อให้แสดงออกด้านการตัดสินใจแก้ปัญหา
4. เพื่อให้สามารถเข้าใจสิ่งต่างๆ รอบตัว และชื่นชมในสิ่งเหล่านั้น
5. เพื่อให้มีอิสระในการคิดแก้ปัญหา
6. เพื่อให้มีความเข้าใจในความรู้ ทักษะต่างๆ

จากศึกษาจะเห็นได้ว่าการคิดแก้ปัญหาเป็นส่วนสำคัญของการศึกษา สภาพชีวิตในสังคมปัจจุบันล้วนแต่เกี่ยวข้องกับปัญหา ดังนั้นการแก้ปัญหามีประโยชน์ต่อการเรียนรู้เท่านั้น หากแต่มีบทบาทสำคัญยิ่งต่อเกในอนาคต เพราะการรู้จักคิดจะช่วยให้เด็กนำสิ่งที่ตนเรียนรู้ไปใช้ในการแก้ปัญหาได้ และยังช่วยให้ครุมีประสิทธิภาพในการคิดแก้ปัญหาส่วนตนและการแก้ปัญหาในการเรียนการสอนอีกด้วย

1.3 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการแก้ปัญหา

การแก้ปัญหาคือกระบวนการที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับพัฒนาการทางด้านสติปัญญาและการเรียนรู้ ดังนั้นเพื่อให้เกิดความเข้าใจในการแก้ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการทางด้านสติปัญญา จึงขอกล่าวทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการแก้ปัญหา ดังนี้

1.3.1 ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของเพียเจท์ (Piaget)

ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของเพียเจท์ (อภิลที สีนวล. ม.ป.ป.: 10) แบ่งออกเป็น 4 ขั้นตามระดับอายุ ซึ่งในที่นี้จะกล่าวเพียง 2 ขั้น ซึ่งอยู่ในช่วงอายุ 0 – 7 ปี

ขั้นที่ 1 ระยะเวลาแก้ปัญหาคือการกระทำ (Sensori Motor Stage) ตั้งแต่แรกเกิดถึงอายุ 2 ปี เด็กจะรู้เฉพาะสิ่งที่เป็นรูปธรรมมีความเจริญอย่างรวดเร็วในด้านความคิด ความเข้าใจ การประสานระหว่างกล้ามเนื้อและสายตาและการใช้ประสาทสัมผัสต่างๆ ต่อสภาพที่เป็นจริงรอบๆ ตัว (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. 2526: 67 – 71) เด็กในวัยนี้ชอบทำอะไรซ้ำๆ บ่อยๆ เป็นการเลียนแบบ พยายาม แก้ปัญหาแบบลองผิดลองถูกเมื่อสิ้นสุดระยะนี้เด็กจะมีการแสดงออกของพฤติกรรมอย่างมีจุดมุ่งหมายและสามารถแก้ปัญหาโดยการเปลี่ยนวิธีต่างๆ เพื่อให้ได้สิ่งที่ต้องการ แต่ความสามารถในการคิดวางแผนของเด็กยังอยู่ในขีดจำกัด

ขั้นที่ 2 ระยะเวลาแก้ปัญหาคือการรับรู้ แต่ยังไม่สามารถใช้เหตุผล (Preoperational Stage) อยู่ในช่วงอายุ 2 – 7 ปี เด็กพยายามแก้ปัญหาแบบลองผิดลองถูกแสดงพฤติกรรมอย่างมีจุดมุ่งหมายและสามารถแก้ปัญหาโดยการเปลี่ยนวิธีต่างๆ ความสามารถในการวางแผนมีขีดจำกัด (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. 2526: 67 – 71) เด็กในช่วง 2 – 4 ปี เริ่มจะใช้เหตุผลเบื้องต้นไม่สามารถโยงความสัมพันธ์ระหว่างเหตุการณ์ 2 เหตุการณ์หรือมากกว่า เพราะเด็กยังยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง คือ ยึดความคิดของตนเองเป็นส่วนใหญ่และมองไม่เห็นเหตุผลของคนอื่น และเหตุผลของ

เด็กวัยนี้จึงไม่ค่อยถูกต้องตามความเป็นจริง เด็กในช่วงอายุประมาณ 4 – 7 ปี จะมีความคิดรวบยอดในสิ่งต่างๆ รอบตัวดีขึ้น รู้จักแยกประเภท และแยกชิ้นส่วนของวัตถุเริ่มมีพัฒนาการเกี่ยวกับการอนุรักษ์ แต่ยังไม่แจ่มชัด รู้จักแบ่งพวกแบ่งชั้น แต่คิดหรือตัดสินผลของการกระทำต่างๆ จากสิ่งที่เขาเห็นภายนอกเท่านั้น

1.3.2 ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของบรูเนอร์ (Bruner)

ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของบรูเนอร์ (Bruner. 1969: 55 – 68) แบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน

1. ขั้นสัมผัส (Enactive Stage) เป็นขั้นระยะการแก้ปัญหาด้วยการกระทำ เริ่มตั้งแต่แรกเกิด – 2 ปี ซึ่งตรงกับขั้น Sensorimotor Stage ของเพียเจต์ (Piaget) เป็นขั้นที่เด็กเรียนรู้ด้วยการกระทำหรือประสบการณ์มากที่สุด

2. ขั้นคิดจากภาพที่ปรากฏ (Iconic Stage) เป็นขั้นระยะแก้ปัญหาด้วยการรับรู้ แต่ยังไม่รู้จักใช้เหตุผลตรงกับขั้น Preoperational Stage ของเพียเจต์ (Piaget) เด็กวัยนี้เกี่ยวข้องกับความเป็นจริงมากขึ้น จะเกิดความคิดจากการรับรู้ส่วนใหญ่และภาพแทนในใจ (Piaget) เด็กวัยนี้เกี่ยวข้องกับความเป็นจริงมากขึ้น จะเกิดความคิดจากการรับรู้ส่วนใหญ่และภาพแทนในใจ (Iconic Representation) อาจมีจินตนาการบ้างแต่ยังไม่ลึกซึ้งเท่ากับขั้น Concrete Operational Stage

3. ขั้นสัญลักษณ์ (Symbolic Stage) เป็นขั้นพัฒนาสูงสุด เปรียบได้กับขั้นการแก้ปัญหาด้วยเหตุผลกับสิ่งที่เป็นามธรรม (Formal Operational Stage) ของเพียเจต์ เป็นพัฒนาการพื้นฐานมาจากขั้น Iconic Stage เด็กสามารถถ่ายทอดประสบการณ์โดยใช้สัญลักษณ์หรือภาพสามารถคิดหาเหตุผลสามารถเข้าใจสิ่งที่เป็นามธรรม และสามารถแก้ปัญหา

จากการศึกษาทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการแก้ปัญหา จะเห็นได้ว่า ความสามารถในการแก้ปัญหาของเด็กเป็นความสามารถการคิดของสมอง ซึ่งสามารถส่งเสริมได้โดยการจัดประสบการณ์หรือกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เด็กได้ลงมือกระทำและได้คิดด้วยตนเอง ลักษณะของประสบการณ์และกิจกรรมควรมีความหลากหลายและสอดคล้องกับธรรมชาติการเรียนรู้ของเด็ก

1.3.3 ทฤษฎีพัฒนาการทางด้านสติปัญญาของไวท์ฮอว์ก (Berk and Winsler. 1995)

กระบวนการเรียนรู้ พัฒนาการทางสติปัญญาและทัศนคติจะเกิดขึ้นเมื่อมีการเกิดปฏิสัมพันธ์และทำงานร่วมกับคนอื่นๆ เช่น ผู้ใหญ่ ครู เพื่อน บุคคลเหล่านี้จะให้ข้อมูลสนับสนุนให้เด็กเกิดขึ้นใน Zone of Proximal Development หมายถึง สภาวะที่เด็กเผชิญกับปัญหาที่ท้าทายแต่ไม่สามารถคิดแก้ปัญหาได้โดยลำพังเมื่อได้รับการช่วยเหลือแนะนำจากผู้ใหญ่ หรือจากการทำงานร่วมกับเพื่อนที่มีประสบการณ์มากกว่าเด็กจะสามารถแก้ปัญหานั้นได้และเกิดการเรียนรู้ขึ้น

การให้การช่วยเหลือแนะนำในการแก้ปัญหาและการเรียนรู้ของเด็ก (Assisted Learning) เป็นการให้การช่วยเหลือแก่เด็กเมื่อเด็กแก้ปัญหาโดยลำพังไม่ได้เป็นการช่วยอย่างเหมาะสม เพื่อให้เด็กแก้ปัญหาได้ด้วยตัวเอง วิธีการที่ครูเข้าไปมีปฏิสัมพันธ์กับเด็กเพื่อให้การ

ช่วยเหลือเด็ก เรียกว่า Scaffolding เป็นการแนะนำช่วยเหลือให้เด็กแก้ปัญหาด้วยตัวเอง โดยให้การแนะนำ (Clue) การช่วยเตือนความจำ (Reminders) การกระตุ้นให้คิด (Encouragement) การแบ่งปัญหาที่สลับซับซ้อนให้ง่ายลง (Breaking the Problem down into step) การให้ตัวอย่าง (Providing and Example) หรือสิ่งอื่นๆ ที่ช่วยเด็กแก้ปัญหาและเรียนรู้ด้วยตนเอง การให้การช่วยเหลือ (Scaffolding) ที่มีประสิทธิภาพต้องมีองค์ประกอบและเป้าหมาย 5 ประการ ดังนี้

เป็นกิจกรรมการร่วมกันแก้ปัญหา

เข้าใจปัญหาและมีวัตถุประสงค์ที่ตรงกัน

บรรยากาศที่อบอุ่น และการตอบสนองที่ตรงกับความต้องการ

มีการจัดสภาพแวดล้อม กิจกรรม และบทบาทของผู้ใหญ่ให้เหมาะสมกับความสามารถ

และความต้องการ

สนับสนุนให้เด็กควบคุมตนเองในการแก้ปัญหา

ครูมีหน้าที่ในการจัดเตรียมสภาพแวดล้อม ให้เด็กเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองและให้คำแนะนำด้วยการอธิบาย และให้เด็กมีโอกาสทำงานร่วมกับผู้อื่นแล้วให้โอกาสเด็กแสดงออกตามวิธีการต่างๆ ของเด็กเอง เพื่อครูจะได้รู้ว่าเด็กต้องการทำอะไร

กระบวนการเรียนรู้และพัฒนาการทางสติปัญญาตามทฤษฎีของไวทกอดก็่นั้น จะเห็นได้ว่าเด็กจะพัฒนาทางด้านสติปัญญาโดยการที่เด็กเกิดสภาวะที่ได้เผชิญกับปัญหาหรือสถานการณ์ที่กระตุ้นเร้าให้เกิดการคิด ครูมีหน้าที่ในการจัดเตรียมสภาพแวดล้อมหรือสภาวะให้เด็กได้เผชิญกับปัญหาหรือสถานการณ์และให้เด็กฝึกประสบการณ์การแก้ปัญหาโดยเด็กมีปฏิสัมพันธ์และการทำงานร่วมกับผู้อื่น

จากการศึกษาการนำทฤษฎีมาประยุกต์ใช้ในการสอนให้เด็กรู้จักแก้ปัญหา ครูหรือผู้เกี่ยวข้องกับเด็กปฐมวัยควรจัดประสบการณ์สถานการณ์ หรือกิจกรรมการเรียนรู้ที่กระตุ้นให้เด็กคิดแก้ปัญหา โดยลงมือกระทำเพื่อให้เกิดการเรียนรู้และค้นพบด้วยตนเอง เด็กจะเกิดทัศนคติที่ดีต่อการเรียนเพราะเป็นสิ่งที่รับรู้โดยการสัมผัส และอยู่ในวุฒิภาวะของเด็กสามารถเข้าใจได้

1.4 ประเภทและลักษณะของการแก้ปัญหา

การเรียนรู้ขั้นสูงสุดคือการคิดแก้ปัญหา ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนสามารถนำสิ่งที่เรียนแก้ปัญหาในสถานการณ์ใหม่ได้ โดยทั่วไปการส่งเสริมทักษะการแก้ปัญหาผู้เรียนต้องมีเป้าหมายที่จะให้ผู้เรียนเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งแวดล้อมกับปัญหาอย่างแจ่มชัดต้องอาศัยความสามารถในการสังเกตเพื่อสรุปความ (Generalization) จัดหมวดหมู่ในสิ่งที่คล้ายคลึง จำแนกแยกแยะสิ่งที่แตกต่างกัน (Discrimination) และรวบรวมอารมณ์ ความคิดและเหตุผลให้สัมพันธ์กัน เพื่อสรุปคิดแก้ปัญหา (Think Convergenfly) นอกจากนี้การแก้ปัญหามองอาศัยองค์ประกอบอื่นๆ ได้แก่ ทัศนคติ ประสบการณ์ และการรับรู้ของผู้แก้ปัญหา (เลขา ปิยะอัจฉริยะ. 2523: 15) ดังนั้นการแก้ปัญหา

เพื่อให้บรรลุผลสำเร็จตามต้องการได้นั้น บุคคลต้องมีการเปลี่ยนแปลงแบบแผนของพฤติกรรมหรือต้องมีการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งและต้องพิจารณาถึงลักษณะหรือชนิดของปัญหานั้น

บุญเลี้ยง พลบุษ (2526: 23, 45) ได้แบ่งประเภทของปัญหาที่เราประสบอยู่ทุกวันออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. ปัญหาในชีวิตประจำวันเป็นปัญหาที่คนเราต้องพบและต้องแก้อยู่เสมอโดยแต่ละคนอาจพบในที่แตกต่างกันออกไปบางครั้งก็สามารถแก้ปัญหาได้ ซึ่งปัญหาในชีวิตประจำวันนี้เกิดจากความต้องการที่จะทำการแก้ปัญหาให้หมดสิ้นไปเป็นส่วนมาก

2. ปัญหาทางสติปัญญาเป็นปัญหาที่เกิดจากความต้องการและความอยากรู้อยากเห็นของมนุษย์ปัญหาเหล่านี้จึงส่งเสริมให้คนฉลาดขึ้นเรื่อยๆ และเป็นผลที่ก่อให้เกิดความเจริญขึ้นได้หลายๆ ด้าน

โธมัส (Thomas) ได้จำแนกลักษณะการแก้ปัญหาเป็น 2 ประเภท คือ (ฉันทนา ภาคบงกช. 2528: 25; อ้างอิงจาก Thomas. 1972. Varieties of Cognitive Skills : Taxonomies and Model of the intellect.)

1. ปัญหาที่มีคำตอบอยู่แล้ว ได้แก่ การค้นคว้าหาคำตอบในวิชาคณิตศาสตร์และแบบฝึกหัดวิชาวิทยาศาสตร์

2. ปัญหาที่เปิดกว้างไม่มีกฎเกณฑ์เป็นปัญหาที่ก่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ ได้แก่ ปัญหาสำหรับฝึกความคิดสร้างสรรค์

เฟรดเดอริกสัน (Frederikson) ได้จำแนกการแก้ปัญหาออกเป็น 2 ประเภท คือ (ฉันทนา ภาคบงกช. 2528: 25; อ้างอิงจาก Frederikson. 1984. Review of Educational Research.)

1. ปัญหาซึ่งกำหนดชัดเจน หรือปัญหาที่มีความสมบูรณ์ มักใช้ในวิชาคณิตศาสตร์หรือวิทยาศาสตร์การฝึกฝนการแก้ปัญหาประเภทนี้ช่วยให้เกิดกระบวนการคิดที่ฉับไวและอัตโนมัติ เน้นการแก้ปัญหาเฉพาะบางด้านง่ายต่อการประเมินครูสามารถพบข้อบกพร่องและทำการแนะนำช่วยเหลือได้โดยง่ายจึงให้ผลรวดเร็วแต่ยากที่จะแนะนำไปสู่ความคิดในระดับสูง

2. ปัญหาซึ่งไม่กระจายชัดหรือมีความไม่สมบูรณ์ในตัวปัญหาที่มีความซับซ้อน เมื่อทำให้ปัญหากระจัดขึ้นจะสามารถแก้ไขได้อย่างรวดเร็ว ผู้เรียนต้องหาความสัมพันธ์และแยกแยะประเด็นของปัญหาโดยอาศัยความรู้ด้านการคิด และความจำเป็นที่เกี่ยวกับกฎเกณฑ์ต่างๆ เข้ามาช่วยก่อนที่จะดำเนินการติดตามขั้นตอนของการแก้ปัญหาได้

จะเห็นได้ว่า ประเภทของการแก้ปัญหาส่วนใหญ่จะแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ การแก้ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับสติปัญญา ซึ่งเป็นปัญหาที่มีความชัดเจนหรือปัญหาที่มีความสมบูรณ์ มีคำตอบแน่นอนมักใช้ในวิชาคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ซึ่งสามารถวัดได้ส่วนอีกปัญหาเป็นประเภทปัญหาที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันซึ่งไม่มีความชัดเจนและมีความซับซ้อน ต้องอาศัยประสบการณ์และการทำความเข้าใจอย่างกระจ่างชัดจึงจะสามารถแก้ปัญหาได้

ในการแก้ปัญหาของมนุษย์นั้นมีการแตกต่างกันออกไป ซึ่งผู้ประสบกับปัญหาจะต้องรู้สังเกตและพิจารณาให้เข้าใจข้อเท็จจริงและรู้จักคิดอย่างมีเหตุผล ตลอดจนการนำประสบการณ์เดิมมาประกอบการใช้แก้ปัญหาจากทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของเพียเจท์ (สุวัฒน์ มุทเมธา. 2523: 198 – 199; อ้างอิงจาก Piaget. 1962. Bulletin of the Meuninger Clinic.) พบว่าความสามารถในการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยมีการพัฒนาขึ้นตามระดับอายุซึ่งหลังจากอายุ 2 ขวบ เด็กจะเริ่มใช้ความจำและจินตนาการในการแก้ปัญหา เมื่อเด็กอายุมากขึ้นก็จะเข้าใจสิ่งต่างๆ ดีขึ้น เด็กปฐมวัยมีความสามารถในการแก้ปัญหาแตกต่างกัน ซึ่งอาจเป็นผลมาจากปัจจัยสำคัญต่างๆ เช่น ระดับสติปัญญา ฐานะทางสังคม เศรษฐกิจ ตลอดจน การอบรมเลี้ยงดู และประสบการณ์ที่เด็กแต่ละคนได้รับ

เนื่องจากเด็กวัยนี้ ยังมีประสบการณ์น้อยความสามารถในการแก้ปัญหาจึงมีขีดจำกัด เพราะการที่เด็กจะแก้ปัญหาได้ดีหรือไม่นั้น เด็กจะต้องเข้าใจปัญหาและมองเห็นทางในการแก้ปัญหาที่จำเป็นต้องอาศัยความรู้ความคิดและความเข้าใจ สิ่งสำคัญอีกประการคือเด็กมีความสามารถในการคิดเชิงวิเคราะห์วิจารณ์น้อยทำให้ไม่สามารถสรุปลักษณะและคุณสมบัติที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับปัญหา มาตัดสินใจแก้ปัญหาได้

กมลรัตน์ หล้าสุวรรณ (2528: 260-261) ได้กล่าวถึง วิธีการแก้ปัญหาของเด็กไว้ดังนี้

1. การแก้ปัญหาโดยใช้พฤติกรรมแบบเดียว โดยไม่มีการเปลี่ยนแปลงการแก้ปัญหา เด็กเล็กมักใช้วิธีนี้ เนื่องจากยังไม่เกิดการเรียนรู้ที่ถูกต้องและเป็นเหตุผลเมื่อประสบปัญหาจะไม่มี การไตร่ตรองหาเหตุผลไม่มีการพิจารณาสิ่งแวดล้อมเป็นการจำและเลียนแบบพฤติกรรมที่เคย แก้ปัญหาได้ เนื่องจากเด็กยังไม่เกิดการเรียนรู้ที่ถูกต้องและเป็นเหตุเป็นผล

2. การแก้ปัญหาแบบลองผิดลองถูกการแก้ปัญหาแบบนี้มีการวิจัยสรุปลงความเห็นว่า เหมาะสมสำหรับเด็กวัยร่น เพราะเด็กในวัยนี้ต้องการอิสระและต้องการการแสดงว่าตนเป็นที่พึ่ง ของตนเองได้

3. การแก้ปัญหาโดยการเปลี่ยนแปลงทางความคิด ซึ่งเป็นพฤติกรรมภายใน ยากแก่ การสังเกตที่นิยมใช้มากที่สุด คือ การหยิ่งเห็น การหยิ่งเห็นนี้ขึ้นอยู่กับความรู้และประสบการณ์เดิม

4. การแก้ปัญหาโดยวิธีทางวิทยาศาสตร์ การแก้ปัญหานี้ระดับนี้ถือว่าเป็นระดับที่ สูงสุดและใช้ได้ผลดีที่สุด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการแก้ปัญหาที่ยุกยากซับซ้อน

จากการศึกษา วิธีการแก้ปัญหาคือ ต้องรู้จักปัญหา เข้าใจปัญหาที่เกิดขึ้น แล้วจึงหา วิธีการแก้ปัญหาคงต้องพิจารณาข้อจำกัดในเรื่องต่างๆ และเข้าใจพัฒนาการของเด็กปฐมวัย เนื่องจากเด็กแต่ละคนมีความสามารถแตกต่างกัน การจัดประสบการณ์เพื่อส่งเสริมให้เด็กมี ความสามารถในการคิดแก้ปัญหาจึงเป็นเรื่องที่สำคัญ

1.5 องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการแก้ปัญหา

การแก้ปัญหามิได้สำเร็จหรือผลดี ตามเป้าหมายที่วางไว้มากนักน้อยเพียงใด ย่อมขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลายอย่าง ซึ่งนักการศึกษาหลายท่านได้กล่าวถึงองค์ประกอบในการแก้ปัญหาไว้ ดังนี้
 ชูชีพ อ่อนโคกสูง (2522: 121-123) ได้กล่าวว่า องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการแก้ปัญหามี 3 ประการคือ

1. ตัวผู้เรียน (Condition in Learner) ได้แก่ ระดับเชาว์ปัญญา ลักษณะอารมณ์ อายุ แรงจูงใจและประสบการณ์

2. สถานการณ์ที่เป็นปัญหา (Condition in Learning Situation) ถ้าปัญหานั้นเป็นที่น่าสนใจของผู้เรียนทำให้เกิดแรงจูงใจที่จะเรียนหรือแก้ปัญหา หรือถ้ามีผู้ชี้แนะสำหรับปัญหาที่ยากๆ จะทำให้มองเห็นแนวทางในการแก้ปัญหา หรือถ้าปัญหานั้นเป็นปัญหาที่ต่อเนื่อง หรือคล้ายคลึงกับปัญหาที่เคยเรียนรู้มาแล้ว ก็จะทำให้การแก้ปัญหานั้นง่ายขึ้น

3. การแก้ปัญหามิเป็นหมู่ (Problem Solving in Group) คือ การให้เด็กมีโอกาสร่วมกันแก้ปัญหามีการอภิปราย และการถกเถียงกัน ซึ่งการแก้ปัญหาแบบนี้ต้องอาศัยความร่วมมือของคนหลายๆ คน

ประสาธ อิศรปรีดา (2523: 187) กล่าวว่า การแก้ปัญหามิเป็นกระบวนการที่ซับซ้อนซึ่งต้องอาศัยทั้งการคิด ประสบการณ์และการรับรู้ต่างๆ

สุวัฒน์ มุททเมธา (2523: 202-204) กล่าวว่า การแก้ปัญหามิมีสภาพทั่วไป ดังนี้

1. การแก้ปัญหานั้น ผู้แก้ปัญหามิต้องคิดหลายๆ แบบและมีความสามารถหลายๆ อย่าง เช่น การคิดวิเคราะห์ การคิดแบบสังเคราะห์ เป็นต้น

2. สภาพหรือแบบของปัญหาที่มีความยากง่ายสลับซับซ้อนต่างกัน การพิจารณาปัญหาและการจัดรวบรวมประสบการณ์เพื่อแก้ปัญหามิมีความแตกต่างกัน

3. ลักษณะของผู้แก้ปัญหามิได้แก่ อารมณ์ของผู้แก้ปัญหามิ ระดับสติปัญญาของผู้แก้ปัญหามิ แรงจูงใจ การฝึกให้รู้จักคิดหลายๆ แบบ การใช้การแก้ปัญหามิ

4. การแบ่งกลุ่มเพื่อแก้ปัญหามิ โดยให้สมาชิกมีจำนวนพอเหมาะ สมาชิกมีความรู้สึกอบอุ่นปลอดภัยและได้รับการยอมรับ ย่อมแก้ปัญหามิได้ดีกว่ากลุ่มที่มีสมาชิกมากหรือน้อยเกินไป
 กมลรัตน์ หล้าสูงษ์ (2528: 259-260) กล่าวว่า การแก้ปัญหามิแต่ละครั้งจะสำเร็จหรือไม่ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบ ดังต่อไปนี้

ระดับความสามารถของเชาว์ปัญญา คือ ผู้มีเชาว์ปัญญาสูงย่อมแก้ปัญหามิได้ดีกว่าผู้ที่มีเชาว์ปัญญามิต่ำ

การเรียนรู้ ถ้าเด็กเกิดการเรียนรู้และเข้าใจหลักการแก้ปัญหามิอย่างแท้จริงแล้ว เมื่อประสบปัญหามิที่คล้ายคลึงกันก็สามารถแก้ปัญหามิได้ถูกต้องและรวดเร็วขึ้น

การรู้จักคิดแบบเป็นเหตุเป็นผล โดยอาศัย

- 1) ข้อเท็จจริงและความรู้จากประสบการณ์เดิม
- 2) จุดมุ่งหมายในการคิดและแก้ปัญหา
- 3) ระยะเวลาในการไตร่ตรองหาเหตุผลที่ดีที่สุด

อาร์ เพชรผุด (2528: 220) กล่าวว่า องค์ประกอบของการแก้ปัญหาที่เด็กจะแก้ปัญหานั้นได้สำเร็จหรือไม่ขึ้นอยู่กับประสบการณ์เฉพาะโอกาส รวมทั้งความมีอิสระในการตัดสินใจ

ออสซูเบล (Ausubel. 1968: 551) กล่าวว่า องค์ประกอบที่ทำให้บุคคลแตกต่างกันในการแก้ปัญหามีดังนี้

1. ความรู้ในเนื้อหาวิชาและความเคยชินในการคิดเกี่ยวกับเรื่องนั้น
2. การใช้ “แบบการคิด” ที่ไวต่อการแก้ปัญหาและความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับวิธีการแก้ปัญหาที่มีประสิทธิภาพ
3. คุณลักษณะทางบุคลิกภาพ เช่น แรงขับ ความมั่นคงทางอารมณ์ ความวิตกกังวล เป็นต้น

จากการศึกษา ในการพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหานั้น ครูจำเป็นต้องคำนึงถึงองค์ประกอบที่สำคัญดังกล่าว การเปิดโอกาสพัฒนาทักษะทางการแก้ปัญหา การสร้างบรรยากาศที่เป็นกันเองจะทำให้เด็กมีโอกาสพัฒนาทักษะทางการแก้ปัญหามากกว่าการถูกจำกัดวิธีการ ซึ่งช่วยให้เด็กได้พัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.6 วิธีการและลำดับขั้นตอนในการแก้ปัญหา

ในการแก้ปัญหามีวิธีการที่แตกต่างกันออกไป ซึ่งขึ้นอยู่กับประสบการณ์เดิมของแต่ละบุคคลและสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น ซึ่งตามหลักของจิตวิทยาการเรียนรู้แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ (ประสาท อิศรปรีดา. 2523: 194)

1. การแก้ปัญหด้วยวิธีลองผิดลองถูก (Trial and Error) การแก้ปัญหานี้ต้องใช้วิธีการทดลองทำแบบเดาสุ่มหลายอย่าง เพื่อจะหาวิธีที่ดีที่สุด เพราะปัญหาที่เกิดขึ้นที่ใช้วิธีนี้จะเป็นปัญหาที่ยุ่ยากซับซ้อนไม่อาจคิดแก้ปัญหาได้จึงใช้วิธีนี้

2. การแก้ปัญหด้วยวิธีการหยั่งเห็น (Insight)

นอกจากนี้กรีน (Green. 1975: 18) ยังได้แบ่งระดับขั้นในการแก้ปัญหออกเป็น 6 ระดับ คือ

1. ผู้แก้ปัญหารู้ถึงปัญหา
2. ผู้แก้ปัญหารู้จักกฎเกณฑ์ที่จะใช้ในการแก้ปัญหา
3. ผู้แก้ปัญหาคำตอบที่ถูกต้องระหว่างการทำงาน
4. ผู้แก้ปัญหาคงต้องเลือกและประเมินการกระทำสำหรับการแก้ปัญหา
5. ผู้แก้ปัญหาคงจัดปัญหาใหม่ หรือสร้างวิธีการในการแก้ปัญหาขึ้นใหม่

6. ผู้แก้ปัญหาต้องตระหนักว่ามีปัญหาอยู่ทั่วไป

จากการศึกษาวิธีการแก้ปัญหา นั้นมีหลายวิธี ซึ่งสามารถนำวิธีเหล่านั้นมาประยุกต์ใช้ฝึกความสามารถในการปัญหาให้กับเด็กปฐมวัยได้ เพื่อที่เด็กปฐมวัยจะได้มีประสบการณ์ที่หลากหลายในการแก้ปัญหา และสามารถนำประสบการณ์เหล่านั้นใช้แก้ปัญหของตนเองในชีวิตประจำวันได้ต่อไป

1.7 การส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัย

การส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยนั้น ควรคำนึงถึงจุดมุ่งหมาย ดังนี้ (Leonard, Derman; & Miles. 1963: 45)

1. มีทัศนคติที่ดี
2. มีพฤติกรรมที่เหมาะสม
3. สามารถเข้าใจสิ่งต่างๆ รอบตัว และชื่นชมในสิ่งเหล่านั้น
4. มีการแสดงออกด้านการคิดแก้ปัญหา
5. มีอิสระในการคิดแก้ปัญหา
6. มีความเข้าใจในความรู้และทักษะ

จันทนา ภาคบงกช (2528: 47 – 49) ได้เสนอทางในการส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาไว้ ดังนี้

1. การให้ความรักและอบอุ่นสนองความต้องการของเด็กอย่างมีเหตุผล ทำให้เด็กรู้สึกปลอดภัยมีความสุข มีความเชื่อมั่นในตนเองและมองโลกในแง่ดี
2. การช่วยเหลือพึ่งพาตนเอง การส่งเสริมให้เด็กช่วยตนเองโดยเหมาะสมแก้วัยจะช่วยให้เด็กพัฒนาความเชื่อมั่นเกิดความเชื่อมั่นในตนเอง ซึ่งเป็นพื้นฐานในการพัฒนาบุคลิกภาพของเด็กต่อไป
3. การซักถามของเด็กและการตอบคำถามของผู้ใหญ่ ควรได้รับความสนใจและคอยคำถามของเด็กสนทนาทางด้านความจำ การคิดหาเหตุผล เพื่อให้เด็กได้แสดงออกและฝึกความคิด เนื่องจากเด็กปฐมวัยมีความกระตือรือร้น อยากรู้ อยากเห็นและช่างซักถาม ผู้ใหญ่ไม่ควรดุหรือแสดงความไม่พอใจ
4. การฝึกเป็นคนช่างสังเกต ควรจัดหาอุปกรณ์หรือสิ่งเร้าให้เด็กพัฒนาการสังเกต โดยใช้ประสาทการรับรู้ทุกด้านการตั้งคำถาม หรือชี้แนะโดยผู้ใหญ่จะช่วยให้เด็กเกิดความสนใจและหาความจริงจากการสังเกต
5. การแสดงความคิดเห็น เปิดโอกาสให้เด็กได้เสนอความคิดเห็นและการตัดสินใจ เรื่องใดเรื่องหนึ่งตามความพอใจ จะช่วยให้เด็กกล้าแสดงออกและมีความเชื่อมั่นในการแสดงความคิดเห็น

6. การให้รางวัล ควรให้รางวัลเมื่อเด็กทำสิ่งที่ดีงามในโอกาสอันเหมาะสม แสดงความชื่นชมและกล่าวย้าให้เกิดความมั่นใจว่าเด็กทำในสิ่งที่ดี น่าสนใจ จะทำให้เด็กมีความรู้สึกที่ดีต่อตนเองและมีกำลังใจที่จะทำในสิ่งที่ดีงาม

7. การจัดสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาความคิดของเด็กและมีบรรยากาศที่เป็นอิสระไม่เคร่งเครียดช่วยให้เด็กรู้สึกสบายใจมีความรู้สึกที่ดี ซึ่งจะเป็นพื้นฐานที่สำคัญของการพัฒนาทักษะการคิดแก้ปัญหา

ครูจึงควรมีความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดกิจกรรม ซึ่ง ฉันทนา ภาคบงกช (2528: 47 – 49) ได้กล่าวถึงหลักการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมทักษะการแก้ปัญหา ดังนี้

1. การจัดกิจกรรม ควรมีความง่าย เหมาะสมกับวัยมีลักษณะเป็นรูปธรรม มีสื่อประกอบเพื่ออำนวยความสะดวกและมีช่วงเวลาสั้นๆ เหมาะสมกับช่วงความสนใจของเด็กปฐมวัย

2. จัดกิจกรรมที่มีความหมายต่อเด็ก ควรให้เด็กได้เรียนรู้แล้วนำไปปฏิบัติได้ กิจกรรมควรอยู่ในความสนใจของเด็ก เด็กจะภูมิใจและเห็นคุณค่าในสิ่งที่ได้เรียนรู้

3. ควรมีความส่งเสริมเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ เช่น การชมเชย การให้รางวัล เป็นต้น

4. จัดสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมกับกิจกรรม จัดบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ไม่มีความเคร่งเครียด

5. สร้างทัศนคติที่ดีต่อตัวครูๆ ควรปรับปรุงบุคลิกภาพให้เหมาะสมและสร้างสัมพันธภาพกับเด็กเป็นอย่างดี เพื่อให้เกิดบรรยากาศของการยอมรับ

เจษฎา ศุภางคเสน (2530: 28 – 29) ได้เสนอแนะวิธีการส่งเสริมทักษะการแก้ปัญหา ไว้ ดังนี้

1. ฝึกฝนให้เด็กได้ทำงานตามขั้นตอนของกระบวนการแก้ปัญหา คือ การรวบรวมข้อมูล ตั้งสมมุติฐานรวบรวมวิธีการแก้ปัญหาและทดสอบสมมุติฐาน

2. ควรเน้นในเรื่องการรวบรวมข้อมูลให้มาก

3. ฝึกให้รู้จักใช้ทักษะในการแก้ปัญหา คือ ฝึกให้คิดเกี่ยวกับปัญหา การแก้ปัญหา การแก้ปัญหาด้วยวิธีต่างๆ และการทำนายผลของวิธีการแก้ปัญหานั้น

4. ใช้วิธีการชี้แจงอธิบายเหตุผล หลีกเลี่ยงวิธีการเข้มงวดกับเด็ก

5. เปิดโอกาสให้เด็กได้ปฏิสัมพันธ์กับสิ่งต่างๆ

6. ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ให้กับเด็ก เพราะมีความสัมพันธ์กับการแก้ปัญหา

7. ให้โอกาสเด็กได้ตัดสินใจด้วยตนเอง

8. กระตุ้นให้เด็กได้คิดในหลายทิศทาง เพื่อนำไปใช้กับปัญหาที่ยุ่ยากซับซ้อน

จากการศึกษาครมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัย การจัดประสบการณ์หรือกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการแก้ปัญหาในรูปแบบการเล่นที่เด็กได้ฝึกการคิดแก้ปัญหาและเกิดความสนุกสนานในขณะที่ร่วมกิจกรรม จะเป็นพื้นฐานที่สำคัญของการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.8 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการแก้ปัญหา

งานวิจัยในต่างประเทศ

กัวร์ (Goor. 1970: 3514-A) ได้ศึกษาพบว่า เด็กที่มีความคิดสร้างสรรค์ และมีความเชื่อมั่นในตนเองสูงจะมีความสามารถในการแก้ปัญหา มีการถกเถียงวิพากษ์วิจารณ์และแสดงความคิดเห็นใหม่ ๆ ในการแก้ปัญหาได้ดีกว่าเด็กที่มีความคิดสร้างสรรค์ต่ำ

ซิลวา บรูเนอร์ และเจโนวา (Sylva, Bruner; & Genova. 1976: 193) ได้ศึกษาพบว่า เด็กที่ได้รับประสบการณ์เล่นแบบอิสระสามารถแก้ปัญหาได้ดีกว่าเด็กที่ได้เล่นโดยได้รับการชี้แนะ กล่าวคือ เด็กที่ได้เล่นอิสระสามารถแก้ปัญหาได้หลายวิธี มีความพยายามต่อเนื่องมีความยืดหยุ่นในการแก้ปัญหาและเริ่มต้นแก้ปัญหาจากวิธีที่ง่ายไปสู่วิธีที่ยากขึ้นตามลำดับ

โจนส์ (สรวงพร กุศลสง. 2538: 22; อ้างอิงจาก Jones. 1985: 324A-3244. Sociodramatic Play and Problem Solving in Young Children.) ได้ศึกษาความสามารถในการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยจำนวน 38 คน ที่ได้เล่นบทบาทสมมติกับเด็กที่ไม่ได้เล่น ผลการศึกษาพบว่า เด็กกลุ่มที่เล่นบทบาทสมมติมีความสามารถในการแก้ปัญหาได้ดีกว่าเด็กที่ไม่ได้เล่นบทบาทสมมติ

เชคลี (จิตติพร พิชญกุล. 2538: 45; อ้างอิงจาก Shaklee. 1985: 2951A. The Effectiveness of Teaching Creative Problem Solving Techniques to Enhance the Problem Solving of Ability of Kindergarten Students.) ได้ศึกษาผลของการสอนเทคนิคการแก้ปัญหอย่างสร้างสรรค์ ที่มีต่อความสามารถในการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัย โดยแบ่งกลุ่มตัวอย่างเป็นกลุ่มทดลองเข้ากลุ่มควบคุมเข้า กลุ่มทดลองป่วย และกลุ่มควบคุมป่วย กลุ่มทดลองได้รับการสอนการแก้ปัญหอย่างสร้างสรรค์ จำนวน 18 บทเรียนละ 30 นาที ในขณะที่กลุ่มควบคุมเรียนตามหลักสูตรปกติ ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มทดลองมีความสามารถในการแก้ปัญหาสูงกว่ากลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลองป่วย มีความสามารถในการแก้ปัญหาสูงที่สุด

เซฟเฟอร์ท (Shepherd. 1998: 0779A) ได้ศึกษาการใช้รูปแบบการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการแก้ปัญหาในวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตของนักเรียนเกรด 4 และเกรด 5 ซึ่งแบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 20 คน และกลุ่มควบคุม 15 คน ดำเนินการวิจัยโดยใช้รูปแบบการคิดอย่างมีวิจารณญาณของแคมเบลล์และสแตนลีย์ แก้ปัญหาในวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต แล้ววัดความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณเปรียบเทียบกันระหว่างก่อนและหลังเรียน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือแบบทดสอบ Cornell Critical Thinking Test (CCTT) ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มทดลองมีทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณเพิ่มสูงขึ้นกว่ากลุ่มควบคุม และจากการสังเกตและสัมภาษณ์นักเรียนชอบการเรียนการ

สอนที่ใช้รูปแบบการแก้ปัญหาแบบใหม่มากกว่าการเรียนการสอนแบบเก่า รวมทั้งเห็นว่ารูปแบบดังกล่าวมีประสิทธิภาพในการพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและมีทัศนคติในการคิดที่ดีต่อการแก้ปัญหา

งานวิจัยในประเทศ

อรุณี เหลืองศิริ (2533: 77) ได้ศึกษาเปรียบเทียบความพร้อมทางภาษาและการคิดแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัย ที่ได้รับการจัดประสบการณ์โดยใช้โครงสร้างระดับยอดกับการจัดประสบการณ์ตามแผนการจัดประสบการณ์ของสำนักคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ผลการศึกษาพบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์โดยใช้โครงสร้างระดับยอด มีความพร้อมทางภาษาและความสามารถในการแก้ปัญหาสูงกว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์ตามแผนการจัดประสบการณ์ของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ

วยุภา จิตรสิงห์ (2534: 53) ได้ศึกษาความสามารถในการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยที่ครูใช้คำถามเชื่อมโยงเนื้อหา และเชื่อมโยงประสบการณ์ของเด็กปฐมวัยที่ครูใช้คำถามแบบเชื่อมโยงประสบการณ์ ผลการทดลองพบว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับคำถามแบบเชื่อมโยงเนื้อหาและคำถามแบบเชื่อมโยงประสบการณ์ มีความสามารถในการแก้ปัญหาไม่แตกต่างกัน

วาสนา เจริญสอน (2537: 64) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลการใช้กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ประกอบคำถามเชื่อมโยงประสบการณ์ที่มีต่อความสามารถในการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยที่มีระดับความเชื่อมั่นในตนเองต่างกัน ผลการศึกษาพบว่ารูปแบบการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ประกอบคำถามเชื่อมโยงประสบการณ์ และกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ปกติที่จัดให้กับเด็กปฐมวัยที่มีระดับความเชื่อมั่นในตนเองสูง-ต่ำมีอิทธิพลร่วมกันต่อความสามารถในการแก้ปัญหอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ขวัญตา แต่พงษ์โสรัถ (2538: 61-62) ได้ทำการศึกษาความสามารถในการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยในกิจกรรมการเล่นน้ำ เล่นทราย แบบครุมีปฏิสัมพันธ์และแบบครุไม่มีปฏิสัมพันธ์ของเด็กปฐมวัยอายุ 4-5 ปี ผลการศึกษาพบว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นน้ำ เล่นทรายแบบครุมีปฏิสัมพันธ์มีความสามารถในการแก้ปัญหาสูงกว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นน้ำ เล่นทราย แบบครุไม่มีปฏิสัมพันธ์

จิตติพร พิชญกุล (2538: 63) ได้ศึกษาเปรียบเทียบความสามารถในการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์ศิลปะประดิษฐ์แบบกลุ่มกับแบบรายบุคคล ผลการศึกษาพบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์ศิลปะประดิษฐ์แบบกลุ่มมีความสามารถในการแก้ปัญหาสูงกว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์ศิลปะประดิษฐ์แบบรายบุคคล

สรวงพร กุศลสง (2538: 67) ได้ศึกษาเปรียบเทียบทักษะการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมในวงกลมแบบปฏิบัติทดลองกับการเล่นเกมการศึกษาแบบประสาธน์สัมพันธ์กับเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมในวงกลมแบบปกติกับการเล่นเกมการศึกษาแบบปกติ ผล

การศึกษาพบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมในวงกลมแบบปฏิบัติการทดลอง กับการเล่น เกมการศึกษาแบบประสาทสัมผัส กับเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมในวงกลมแบบปกติ กับการเล่น เกมการศึกษาแบบปกติมีทักษะการแก้ปัญหาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณา จากค่าเฉลี่ยพบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมในวงกลมแบบปฏิบัติการทดลองกับการเล่น เกมการศึกษาแบบประสาทสัมผัสมีทักษะการแก้ปัญหาสูงกว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมใน วงกลมแบบปกติกับการเล่นเกมการศึกษาแบบปกติ

บุปผา พรหมศร (2542: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเปรียบเทียบความสามารถในการ แก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นเกมกลางแจ้งและกิจกรรมการเล่นเครื่องเล่น สนาม โดยแบ่งกลุ่มทดลองเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มที่ 1 ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นเกมกลางแจ้ง ส่วน กลุ่มทดลองที่ 2 ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นเครื่องเล่นสนาม ผลการศึกษาพบว่า เด็กปฐมวัยที่ ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นเกมกลางแจ้งและเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นเครื่องเล่น สนาม มีความสามารถในการแก้ปัญหาแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

เปลว ปุริสาร (2543: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความสามารถในการแก้ปัญหาของเด็ก ปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์แบบโครงการ โดยทำการทดลองกับกลุ่มเด็กที่มีความสามารถใน การแก้ปัญหาสูง และกลุ่มที่แก้ปัญหาลด กลุ่มละ 10 คน ผลการทดลอง พบว่าเด็กปฐมวัยที่ ได้รับ การจัดประสบการณ์แบบโครงการทั้งกลุ่มที่มีความสามารถในการแก้ปัญหาสูงและต่ำ ต่างมี ความสามารถในการแก้ปัญหาสูงขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

สุดาวรรณ ระวิสะญา (2543: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาทักษะการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัย ที่ได้รับกิจกรรมเน้นเครื่องกลอย่างง่าย โดยใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างเด็กนักเรียนชาย-หญิง จำนวน 30 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลองจำนวน 15 คน และกลุ่มควบคุมจำนวน 15 คน ใช้ระยะเวลาทำการ ทดลอง 8 สัปดาห์ๆ ละ 5 วันๆ ละ 20 นาที จำนวน 40 กิจกรรม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ แบบทดสอบวัดทักษะการแก้ปัญหา ผลการศึกษาพบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับกิจกรรมเน้นเครื่องกล อย่างง่ายก่อนและหลังการทดลองมีทักษะการแก้ปัญหาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

อายุพร สาชาติ (2548: 71) ได้ศึกษาพฤติกรรมในการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยที่ ได้รับการจัดกิจกรรมการแสดงบทบาทสมมติ หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมี นัยสำคัญที่ระดับ .01เมื่อวิเคราะห์คะแนนพฤติกรรมในการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยแยกเป็นรายด้าน ได้แก่ พฤติกรรมในการแก้ปัญหาของตนเอง พฤติกรรมในการแก้ปัญหาของผู้อื่นที่เกี่ยวข้องกับ ผู้อื่น และพฤติกรรมในการแก้ปัญหาเพื่อช่วยเหลือผู้อื่น พบว่า เด็กปฐมวัยหลังการจัดกิจกรรมการ แสดงบทบาทสมมติ มีพฤติกรรมในการแก้ปัญหาทั้ง 3 ด้านเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากการศึกษาเอกสารงานวิจัยดังกล่าวจะเห็นได้ว่า องค์ประกอบสำคัญหลายประการที่ ส่งผลต่อความสามารถในการแก้ปัญหาของเด็ก เช่น ระดับสติปัญญา อายุ ประสบการณ์ที่เด็กแต่ละ คนได้รับและองค์ประกอบสำคัญมากอีกอย่างหนึ่งคือวิธีสอนของครู การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ เปิดโอกาสให้เด็กมีอิสระในการเรียนรู้ด้วยตนเองมากที่สุดจะช่วยให้เด็กมีความสามารถในการคิด แก้ปัญหาต่างๆ ได้ดี

2. เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมประกอบอาหาร

2.1 ความหมายของการจัดกิจกรรม

การจัดกิจกรรมสำหรับเด็กปฐมวัยมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะเด็กในวัยแรกเกิดถึง 6 ปี จะมีพัฒนาการในด้านต่างๆ เจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งพัฒนาการทางด้านสติปัญญา พบว่าสมองที่ได้รับการกระตุ้นอย่างเหมาะสมจะเจริญเติบโตถึงร้อยละ 70 – 80 ของวัยผู้ใหญ่ ส่วนพัฒนาการในด้านการรับรู้และการคิดจะเจริญเติบโตถึงร้อยละ 70 ของวัยผู้ใหญ่ ดังนั้น จึงมีความจำเป็นที่จะต้องจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์ที่เหมาะสมให้กับเด็ก เพื่อกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาในด้านต่างๆ ให้เด็กได้มีพัฒนาการเจริญเติบโตเต็มตามศักยภาพของแต่ละคนต่อไป (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2539ก: 14) มีนักการศึกษาหลายท่านให้ความหมายของการจัดประสบการณ์ ดังนี้

ราศี ทองสวัสดิ์ และคนอื่นๆ (2539: 2) กล่าวว่า การจัดประสบการณ์ หมายถึง การจัดกิจกรรมตามแผนการจัดประสบการณ์และการจัดสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกห้องเรียน ให้กับเด็กปฐมวัย โดยให้เด็กได้รับประสบการณ์ตรงจากการเล่น การลงมือปฏิบัติ ซึ่งจะทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้ได้ดี และเพื่อส่งเสริมพัฒนาการให้ครบทุกด้าน ทั้งทางร่างกาย อารมณ์-จิตใจ สังคม และสติปัญญา

พัฒนา ชัชพงศ์ (อำพร ศรีற்று, 2540: 33; อ้างอิงจาก พัฒนา ชัชพงศ์, 2530. เอกสารการบรรยายชุดที่ 3 แผนการศึกษาปฐมวัย, หน้า 24) กล่าวว่า การจัดประสบการณ์ หมายถึง การจัดการศึกษาให้กับเด็กปฐมวัยเพื่อพัฒนาให้ครบทุกด้าน ไม่ได้มุ่งให้อ่านเขียนเช่นในระดับประถมศึกษา แต่จะเป็นการปูพื้นฐานให้ โดยคำนึงถึงวัยและความสามารถของเด็ก และจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมและพัฒนาให้พร้อมที่จะเรียนรู้ในระดับต่อไป

ภาณี คุรุรัตน์ (2540: 49) กล่าวว่า คำว่าประสบการณ์มีความหมายครอบคลุมกิจกรรมต่างๆ ที่เกิดขึ้นโดยเจตนาหรือไม่เจตนาก็ได้หากแต่เด็กซึ่งเป็นผู้รับประสบการณ์นั้นได้มีการเรียนรู้ สะสมความรู้ความสามารถและความรู้สึกต่างๆ ไว้ในตนเอง

ดังนั้น การจัดประสบการณ์ หมายถึง การจัดกิจกรรม จัดสภาพแวดล้อมทั้งในและนอกห้องเรียนหรือกิจกรรมต่างๆ ที่เกิดขึ้นโดยไม่ได้เจตนา เพื่อให้เด็กปฐมวัยได้รับประสบการณ์ตรง เกิดทักษะการเรียนรู้ ด้วยการลงมือปฏิบัติโดยผ่านประสาทสัมผัสทั้งห้า เพื่อส่งเสริมพัฒนาการให้ครบทุกด้านทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา เนื่องจากพัฒนาการในด้านต่างๆ ของเด็กแรกเกิดถึง 6 ปี มีการเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว การจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัยจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง และจะต้องจัดประสบการณ์ให้เหมาะสมกับเด็กเพื่อให้เด็กได้พัฒนาอย่างเต็มตามศักยภาพของแต่ละคน

2.2 แนวคิดพื้นฐานในการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย

การจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัยเป็นการจัดสภาพแวดล้อม ประสบการณ์ให้เด็กได้มีโอกาสทำกิจกรรมต่างๆ ด้วยตนเอง โดยการใช้ร่างกายและประสาทรับรู้ต่างๆ เพื่อให้เกิดความสนุกสนาน เกิดการเรียนรู้ตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ในหลักสูตร ความเข้าใจในแนวคิดของนักปรัชญาการศึกษา นักการศึกษาปฐมวัย และนักทฤษฎีจิตวิทยาพัฒนาการ มีอิทธิพลต่อการจัดประสบการณ์สำหรับเด็ก จะช่วยให้ครูสามารถนำไปใช้ในการพัฒนางานการเรียนการสอน และจัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัยได้อย่างเหมาะสม (กุลยา ตันติผลาชีวะ. 2542: 25)

ผู้นำแนวคิดและทฤษฎีพื้นฐานในการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัยมีหลายท่าน (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. 2537จ: 121 – 125) ดังนี้

จอห์น ล็อก (John Lock) มีความเห็นว่า เด็กทารกเปรียบเสมือนผ้าขาว ประสบการณ์และสิ่งแวดล้อมต่างๆ จะมีความสำคัญอย่างมากต่อการเจริญเติบโตของเด็ก ทำให้เด็กมีพัฒนาการที่แตกต่างกัน

บี เอฟ สกินเนอร์ (B.F. Skinner) เชื่อว่าพฤติกรรมของคนเรานั้นเกิดจากการปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม และสามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมนั้นได้ด้วยตัวเสริมแรง ดังนั้นในการสอนครูสามารถนำเด็กไปสู่พฤติกรรมหรือการเรียนรู้ที่ต้องการได้

รูสโซ (Rousseau) นักปรัชญาชาวฝรั่งเศสเชื่อในพื้นฐานความดีของสัญชาตญาณในมนุษย์เป็นนักวุฒิภาวะนิยมที่มีความเห็นว่า ถ้าเราให้โอกาสเด็กเจริญเติบโตตามวิถีทางธรรมชาติแล้วเด็กจะพัฒนาได้เต็มศักยภาพ เพราะฉะนั้นพ่อแม่หรือครูควรหลีกเลี่ยงที่จัดขวางการเจริญเติบโตตามธรรมชาติของเด็ก ไม่บังคับเด็ก

ซิกมันด์ ฟรอยด์ (Sigmund Freud) มีความเห็นว่า อิทธิพลสำคัญที่สุดของพัฒนาการนั้นมาจากภายในตัวของเด็ก ทั้งทางด้านอารมณ์ สังคม สติปัญญาและทางกาย

กิเซล (Gesell) เชื่อในวุฒิภาวะ ซึ่งหมายถึงการเจริญเติบโตและการเปลี่ยนแปลงในช่วงต่างๆ ของชีวิต โดยเชื่อว่าพัฒนาการของเด็กเป็นไปอย่างมีแบบแผนและเป็นขั้นตอน ควรปล่อยให้เด็กพัฒนาไปตามธรรมชาติ ไม่ควรเร่งหรือบังคับ เพราะไม่เกิดผลดีต่อเด็ก และการเรียนรู้ของเด็กเกิดจากการเคลื่อนไหว การปรับตัว ภาษา สังคม และบุคคลรอบข้าง (พัฒนา ชัชพงศ์. 2540: 12)

นอกจากนี้ ราซี ทองสวัสดิ์ (2542: 3) ยังได้กล่าวถึงนักการศึกษาซึ่งมีแนวคิดเป็นที่ยอมรับและมีการนำมาประยุกต์ใช้กับการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยในประเทศต่างๆ ทั่วโลก ดังนี้

เปสตาลอสซี (Johann Pestalozzi) นักการศึกษาชาวสวิส เป็นผู้ริเริ่มเรื่องการเตรียมความพร้อม มีความเชื่อว่าความรักเป็นพื้นฐานที่สำคัญและจำเป็นในการพัฒนาเด็กทั้งด้านร่างกายและสติปัญญา มีความเชื่อในความแตกต่างระหว่างบุคคลของเด็ก ไม่ว่าจะในด้านความสนใจ ความต้องการหรือระดับความสามารถของการเรียนรู้ เปสตาลอสซีเป็นต้นความคิดในเรื่องของการเตรียมความพร้อม และเห็นว่าเด็กไม่ควรถูกบังคับให้เรียนรู้ด้วยการท่องจำ แต่ต้องใช้เวลาและประสบการณ์แก่เด็กในการทำความเข้าใจ

อิริคสัน (Erik Erikson) เจ้าของทฤษฎีพัฒนาการทางบุคลิกภาพ โดยเห็นว่าบุคลิกภาพของใครจะสามารถพัฒนาไปได้ดี ถ้าเด็กได้รับการตอบสนองในสิ่งที่ตนพอใจในแต่ละช่วงอายุ ทำให้การศึกษาในระดับปฐมวัยเริ่มให้ความสำคัญกับพัฒนาการด้านอารมณ์-จิตใจ สังคม

เอลคายด์ (David Elkind) นักการศึกษาชาวอเมริกัน เน้นให้เห็นอันตรายของการเร่งเด็กให้เรียนรู้แต่เล็กเกินไป เขาเชื่อว่าเด็กควรได้มีโอกาสเล่นและเลือกกิจกรรมการเล่นด้วยตนเอง ซึ่งจะช่วยให้เด็กอยู่ในสังคมที่เต็มไปด้วยความเครียดได้

และยังมีนักปรัชญาการศึกษาอีกหลายคนที่เน้นประสบการณ์ที่เหมาะสม และการมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม ว่าเป็นสิ่งจำเป็นและสำคัญในการช่วยให้เด็กได้พัฒนายิ่งขึ้น ได้แก่

เพียเจท์ (Jean Piaget) เชื่อว่า พัฒนาการทางด้านชีวปัญญาของเด็ก เกิดจากการที่เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมรอบๆ ตัวเด็ก ซึ่งมีขอบเขตการปรับโครงสร้าง ดังนี้

1. การปรับเข้าสู่โครงสร้าง (Assimilation) เป็นการรับรู้จากสิ่งแวดล้อมใหม่ๆ ที่เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา

2. การปรับขนาดโครงสร้าง (Accommodation) เป็นการปรับขนาดประสบการณ์เก่า ความคิดเก่า ความเข้าใจเก่าๆ ให้ขยายมากยิ่งขึ้น

เพียเจท์ ได้แบ่งขั้นของพัฒนาการมนุษย์ออกเป็น 4 ขั้น ในที่นี้จะกล่าวเพียง 2 ขั้น ซึ่งเป็นขั้นที่เกิดขึ้นในช่วงปฐมวัย ดังนี้

1. ขั้นประสาทสัมผัสและการเคลื่อนไหว (Sensorimotor stage) วัย 0 – 2 ปี เด็กเรียนรู้ทุกอย่างทางประสาทสัมผัสทุกด้าน

2. ขั้นความคิดก่อนปฏิบัติการ (Preoperational stage) ในวัย 2 – 7 ปีนี้ เด็กเริ่มเรียนภาษาพูดและภาษาท่าทางในการสื่อสาร แต่ไม่สามารถคิดหาเหตุผลได้ดี เด็กยังคงยึดตนเองเป็นศูนย์กลางอย่างมาก สามารถจัดหมวดหมู่สิ่งของได้ตามเกณฑ์ของตน

การจัดกิจกรรมสำหรับเด็กปฐมวัยจึงควรให้เด็กใช้ประสาทสัมผัสในการเรียนรู้ โดยเริ่มจากสิ่งที่อยู่ใกล้ตัว และค่อยๆ ก้าวไปสู่สิ่งที่ไกลตัว เพื่อเปิดโอกาสให้เด็กปรับขยายโครงสร้างทางสติปัญญา กิจกรรมต่างๆ เป็นรูปแบบ มีโอกาสทำซ้ำๆ ฝึกการอยู่ร่วมกันในสังคมเป็นกลุ่ม รู้จักการแบ่งปัน รู้จักฟังผู้อื่น ไม่ยึดตนเอง รอคอย มีพฤติกรรมความร่วมมือ อีกทั้งกิจกรรมมีหลายรูปแบบ เพื่อให้สอดคล้องกับประสบการณ์เก่าและความสนใจของเด็ก เพื่อให้เด็กได้เกิดการเรียนรู้ได้ดีที่สุด (พัฒนา ชัชพงศ์. 2540: 14 – 15)

ไวทสกี (Vygotsky) (University of California. Internet. 1999) ทฤษฎีของไวทสกีมีแนวคิดสำคัญ 3 แนวคิด ดังนี้

1. The Zone of Proximal Development ไวทสกีเชื่อว่าการเรียนรู้จะเกิดขึ้นเมื่อเด็กทำงานภายใน “Zone of Proximal Development” ซึ่งเป็นพื้นที่ที่เด็กประสบปัญหาแต่ไม่สามารถคิดวิธีแก้ปัญหาโดยลำพัง ต้องได้รับการช่วยเหลือจากผู้อื่น อาจกล่าวได้ว่า Zone of Proximal Development เป็นพื้นที่ฝึกการคิดของเด็ก เด็กพร้อมที่จะเรียนรู้ความคิดรวบยอดหรือแนวคิดใหม่ๆ และต้องการความช่วยเหลือในสิ่งที่ทำได้ด้วย

2. Scaffolding เป็นกระบวนการที่ทำให้เด็กได้รับการสนับสนุนหรือส่งเสริมในช่วงเวลาที่เรียนรู้บางสิ่งบางอย่าง การสนับสนุนจะเพิ่มมากขึ้น เป็นผลให้เด็กมีความรับผิดชอบมากขึ้น เด็กไม่สามารถเรียนรู้ได้เองโดยลำพัง เด็กจะเรียนรู้การร่วมมือกันระหว่างกลุ่มเพื่อน อาจจะได้รับคำแนะนำจากผู้ใหญ่หรือได้รับการช่วยเหลือจากเพื่อน โดยคิดวิธีแก้ปัญหาพร้อมกับเพื่อน มีการกระทำกับวัสดุอุปกรณ์ใหม่ๆ มีการเชื่อมโยงความรู้เดิม

3. Sociocultural Context of Knowledge ไวก็อตสกีตระหนักถึงบทบาทและความสำคัญของสังคมและวัฒนธรรมที่มีผลต่อการเรียนและการคิดของเด็ก เด็กเรียนรู้ได้จากครอบครัวและวัฒนธรรมในท้องถิ่น โดยเรียนรู้จากการคิดในสถานการณ์ต่างๆ ที่ปรากฏ เด็กจะเกิดความคิดรวบยอดจากสถานการณ์ต่างๆ จากการเชื่อมโยงระหว่างการเรียนรู้ของเด็กที่โรงเรียนและสังคมวัฒนธรรมในท้องถิ่น

ดิวอี้ (John Dewey) ดิวอี้ได้เป็นผู้ริเริ่มการศึกษาแบบก้าวหน้า โดยเน้นการเรียนการสอนให้เด็กมีเสรีภาพในการแสดงออก ให้เด็กเป็นศูนย์กลาง หลักสูตรควรจะเป็นสิ่งที่เกิดจากความสนใจโดยธรรมชาติของเด็กมากกว่าหลักสูตรที่กำหนดให้โดยผู้ใหญ่หรือครู ดิวอี้เน้นเรื่องการเตรียมสภาพแวดล้อมให้เด็กได้สามารถเรียนรู้ หรือมีประสบการณ์ได้ด้วยตนเอง ประสบการณ์ที่เกิดขึ้นควรจะเป็นประสบการณ์ตรง เพื่อเป็นรากฐานที่จะสร้างความเข้าใจอย่างแท้จริง ให้เด็กได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ทดลอง และค้นพบด้วยตนเอง เพราะความรู้ที่เกิดขึ้นจากการค้นพบนั้นจะเป็นความรู้ที่จดจำไปได้ยาวนาน (ภรณ์ คุรุรัตน์. 2526: 4; และ วราภรณ์ รักรวิชัย. 2527: 22)

ดิวอี้คิดว่าช่วงอายุ 4 – 8 ปี เป็นวัยที่ต้องการแสดงออก กิจกรรมที่จัดควรให้สอดคล้องกับประสบการณ์เดิมของเด็ก ซึ่งเด็กจะเป็นผู้จำลองประสบการณ์นั้นตามจินตนาการของตนเอง ให้เด็กมีส่วนร่วมในการวางแผนกิจกรรมและวางแผนการทำงานด้วย แนวความคิดของดิวอี้มีอิทธิพลต่อการจัดรูปแบบของการจัดกิจกรรมแก่เด็กปฐมวัย ทำให้นักการศึกษาหันมาสนใจทางด้านการปรับตัวทางสังคมและอารมณ์ของเด็กมากขึ้น มีการจัดกิจกรรมในรูปแบบของกิจกรรมกลุ่ม กิจกรรมการแก้ปัญหาและการปฏิบัติ การทดลอง ซึ่งเป็นการปูพื้นฐานในการที่จะดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข (คณะกรรมการกองทุน ศาสตราจารย์ ดร.อุบล เรียงสุวรรณ. 2538: 33) นอกจากนี้ ดิวอี้ได้กล่าวว่า เด็กเรียนรู้โดยการกระทำ ฉะนั้น กิจกรรมที่จัดให้เด็กปฐมวัย ควรจัดให้เด็กได้ลงมือกระทำ ได้ปฏิบัติด้วยตนเอง ซ้ำแล้วซ้ำเล่ามีความหลากหลายตามความสนใจของเด็ก เพื่อให้เด็กได้เรียนรู้ (พัฒนา ชัชพงศ์. 2540: 15)

ธอร์นไดค์ (Thorndike) ทฤษฎีของธอร์นไดค์เรียกว่าทฤษฎีการเชื่อมโยง (Connected Theory) มีหลักเบื้องต้นว่า การเรียนรู้เกิดจากการเชื่อมโยงระหว่างสิ่งเร้ากับการตอบสนอง โดยที่การตอบสนองมักจะออกมาเป็นรูปแบบต่างๆ หลายรูปแบบ จนกว่าจะพบรูปแบบที่ดีหรือเหมาะสมที่สุด เรียกการตอบสนองเช่นนี้ว่าการลองผิดลองถูก (Trial and Error) ผลงานที่มีชื่อเสียงมากคือการทดลองการเรียนรู้ซึ่งมีการสร้างกล่องปัญหาหรือกล่องปีปกลขึ้น จากผลการทดลองสรุปออกมาเป็นกฎการเรียนรู้สำคัญได้ 3 กฎ ดังนี้

1. กฎแห่งความพร้อม (Low of Readiness) กล่าวถึงสภาพความพร้อมของผู้เรียน ทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ ทางด้านร่างกายหมายถึง ความพร้อมทางวุฒิภาวะ และอวัยวะต่างๆ ของร่างกาย เช่น ตา หู ฯลฯ ทางด้านจิตใจหมายถึง ความพร้อมที่เกิดจากความพึงพอใจเป็นสำคัญ ถ้าเกิดความพอใจย่อมนำไปสู่การเรียนรู้ ถ้าเกิดความไม่พึงพอใจจะทำให้ไม่เกิดการเรียนรู้หรือทำให้ การเรียนรู้หยุดชะงักไปได้

2. กฎแห่งการฝึกหัด (Low of Exercise) การฝึกหัดกระทำซ้ำบ่อยๆ ย่อมทำให้เกิด การเรียนรู้ได้นานและคงทนถาวร กฎข้อนี้จำแนกออกเป็น 2 ข้อย่อย คือ

2.1 กฎแห่งการใช้ (Low of Exercise) การฝึกหัดกระทำซ้ำบ่อยๆ ย่อมทำให้เกิด การเรียนรู้ได้นานและคงทนถาวร

2.2 กฎแห่งการไม่ใช้ (Low of Disused) เมื่อเกิดความเข้าใจหรือเรียนรู้แล้วไม่ได้ กระทำซ้ำบ่อยๆ จะทำให้การเรียนรู้นั้นไม่คงทนถาวร หรือในที่สุดก็เกิดการลืมจนไม่เรียนรู้อีกเลย

3. กฎแห่งผลที่พอใจ (Low of Effect) กฎนี้หมายถึงผลที่ได้รับเมื่อแสดงพฤติกรรม การเรียนรู้แล้ว ถ้าได้รับผลที่พึงพอใจ ผู้เรียนย่อมอยากจะเรียนรู้ต่อไป แต่ถ้าได้รับผลที่ไม่พึงพอใจ ผู้เรียนก็ไม่อยากจะทำหรือเกิดความเบื่อหน่ายต่อการเรียนรู้ได้ (กมลรัตน์ หล้าสงฆ์. 2547?: 179 – 186)

ในการดำเนินการจัดทำแนวการจัดประสบการณ์และแผนการจัดประสบการณ์ในระดับ ก่อนประถมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2539ก: 14 – 15) ได้พิจารณา จากหลักปรัชญาระดับก่อนประถมศึกษา ดังนี้

1. เด็กมีความแตกต่างระหว่างบุคคล (เปสตาลออสซี่)
2. เด็กจะพัฒนาได้ดีจากการเล่น (เฟรเบล)
3. การฝึกประสาทสัมผัสทั้งห้า คือ การฟัง การดู การชิมรส การดมกลิ่น และการ สัมผัส เป็นพื้นฐานที่นำไปสู่การพัฒนาด้านสติปัญญา (มอนเตสซอรี)
4. เด็กเรียนรู้จากการกระทำจากประสบการณ์ตรง (ดิวอี้, เพียเจต์)
5. สภาพแวดล้อมมีผลต่อการพัฒนาบุคลิกภาพของเด็กในอนาคต (อีริคสัน)
6. การเร่งให้เด็กเรียนเป็นอันตรายยิ่งนัก (เดวิด เอลโคห์น)

2.3 หลักการจัดกิจกรรมสำหรับเด็กอนุบาล

การจัดกิจกรรมสำหรับเด็กระดับก่อนประถมศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษา แห่งชาติ. 2539ก: 16) มีหลักการจัดกิจกรรม ดังนี้

1. มุ่งเน้นให้เด็กพัฒนาทุกด้านคือ ด้านร่างกาย อารมณ์-จิตใจ สังคม และสติปัญญา มิได้มุ่งเน้นให้เด็กเรียนรู้เนื้อหาวิชา แต่ต้องการให้พัฒนาคุณลักษณะดังต่อไปนี้

พัฒนาการรับรู้และประสาทสัมผัส

พัฒนาการสื่อสารโดยการฟัง การพูด (ภาษา ท่าทาง คำพูด)

พัฒนาด้านบุคลิกภาพ

มีความรู้สึกที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น

มีการตัดสินใจได้ถูกต้อง

รู้จักคิดวางแผนในการทำกิจกรรม

มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

เป็นสมาชิกที่ดีของสังคม และสามารถปรับตัวอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

มีความรัก ชื่นชม และภูมิใจในศิลปวัฒนธรรมประเพณีที่ดั่งงามของชาติ

มีคุณธรรม จริยธรรม

2. จัดกิจกรรมและประสบการณ์ ในลักษณะบูรณาการขึ้นเป็นหน่วยการสอนแทนการสอนเป็นรายวิชา

3. จัดประสบการณ์โดยมุ่งเน้นความแตกต่างระหว่างบุคคล ให้เด็กได้พัฒนาเต็มความสามารถของแต่ละคน

4. ในการพัฒนาจะยึดเด็กเป็นศูนย์กลาง ครูจะไม่เป็นผู้นำในการทำกิจกรรม แต่จะเป็นผู้ควบคุมกิจกรรม อำนาจความสะอาดแก่เด็ก เปิดโอกาสให้เด็กได้ทำกิจกรรมเต็มที่

เยาวยา เดชะคุปต์ (2542ข: 118) กล่าวถึงหลักในการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย ดังนี้

1. ประสบการณ์การเรียนรู้ควรให้สอดคล้องกับพัฒนาการของผู้เรียน

2. ประสบการณ์การเรียนรู้ควรให้เหมาะสมกับความสนใจและความต้องการของผู้เรียน

3. ประสบการณ์การเรียนรู้ควรจัดให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของสิ่งที่เรียนและควรให้ผู้เรียนได้มีโอกาสคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น เป็นผู้ที่มีคุณธรรม

4. ประสบการณ์ที่จัดควรเป็นสิ่งที่มีความหมายต่อตัวผู้เรียน กล่าวคือ เป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับผู้เรียน เป็นประโยชน์ต่อตัวผู้เรียนและใช้ได้ในชีวิตประจำวัน

5. กิจกรรมที่นำมาใช้ในการจัดประสบการณ์ควรมีวิธีใช้แรงจูงใจ ได้รับความสนใจของผู้เรียนไม่ให้ซ้ำซาก ควรให้ผู้เรียนเกิดความสนุกสนาน เน้นการปฏิบัติ และเข้าร่วมกิจกรรมให้มากที่สุด

6. ควรหาแนวทางในการประเมินผลที่เหมาะสม

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2540ก: 23-24) กล่าวไว้ว่า การจัดกิจกรรมสำหรับเด็กปฐมวัยควรยึดหลักการดังนี้

1. กิจกรรมที่จัดควรคำนึงถึงตัวเด็กเป็นสำคัญ เด็กแต่ละคนมีความสนใจแตกต่างกัน จึงควรจัดให้มีกิจกรรมหลายประเภทที่เหมาะสมกับวัย ตรงกับความสนใจและความต้องการของเด็ก เพื่อให้เด็กได้มีโอกาสเลือกตามความสนใจและความสามารถ

2. กิจกรรมที่จัดควรมีทั้งกิจกรรมที่ให้เด็กทำเป็นรายบุคคล กลุ่มย่อยและกลุ่มใหญ่ ควรเปิดโอกาสให้เด็กริเริ่มกิจกรรมด้วยตนเองตามความเหมาะสม

3. กิจกรรมที่จัดควรมีความสมดุลคือให้มีทั้งกิจกรรมในห้องเรียนและนอกห้องเรียน กิจกรรมที่ต้องเคลื่อนไหวและสงบ กิจกรรมที่เด็กริเริ่มและครูริเริ่ม

4. ระยะเวลาในการจัดกิจกรรมควรเหมาะสมกับวัย มีการยืดหยุ่นได้ตามความต้องการและความสนใจของเด็ก เช่น

วัย 3 ขวบ มีความสนใจช่วงสั้นประมาณ 8 นาที

วัย 4 ขวบ มีความสนใจช่วงสั้นประมาณ 12 นาที

วัย 5 ขวบ มีความสนใจช่วงสั้นประมาณ 15 นาที

5. กิจกรรมที่จัดควรเน้นให้มีสื่อของจริง ให้เด็กได้มีโอกาสสังเกต สำรวจ ค้นคว้า ทดลองแก้ปัญหาด้วยตนเอง มีโอกาสปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นและผู้ใหญ่

การจัดการศึกษาให้กับเด็กปฐมวัยต้องจัดประสบการณ์ให้เด็กได้ลงมือกระทำ ได้สัมผัส สังเกต เปรียบเทียบ ทดลอง เพื่อให้เกิดการรับรู้ทางสมองด้วยตัวของเด็กเอง กิจกรรมที่จัดจึงควร เน้นที่ขั้นตอนกระบวนการที่ส่งเสริม การสังเกต การคิด การสื่อสารปฏิสัมพันธ์มากกว่าผลงานที่ครู กำหนดเป็นเกณฑ์ว่าต้องทำได้ (ภรณ์ คุรุรัตน์. 2540: สัมภาษณ์) สอดคล้องกับ วราภรณ์ รักวิชัย (2542: 159) ที่ได้กล่าวว่า กิจกรรมที่จะทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้สูงสุดนั้น จะต้องเป็นกิจกรรมที่เด็ก สนใจ ลงมือค้นคว้ากระทำด้วยตนเอง โดยมีครูเป็นผู้ชี้แนะและสนับสนุน คอยช่วยเหลือในขณะที่เด็ก ทำกิจกรรมที่เหมาะสมกับวัย กิจกรรมที่จัดจะต้องสอดคล้องกับพัฒนาการทุกด้านทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ – จิตใจ สังคมและสติปัญญาและเป็นประสบการณ์ตรงจากการได้เล่น ลงมือปฏิบัติจริงและมีการกระทำร่วมกับบุคคลอื่นโดยเฉพาะกลุ่มเพื่อน นอกจากนี้ ฌรงค์ ทิพกนก (2541: 12) ยังได้กล่าวว่า การจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย ควรจะผสมผสานหรือบูรณาการเรื่องที่ต้องการให้เด็ก เรียนรู้กับประสบการณ์ของเด็ก สภาพแวดล้อม สภาพแวดล้อม สภาพท้องถิ่น สภาพธรรมชาติ ฯลฯ ร่วมกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นหรืออยู่ในความสนใจของเด็ก การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ถูกต้อง เหมาะสมก็คือ เด็กและครูจะเป็นผู้ทำกิจกรรมร่วมกัน โดยการสัมผัส สำรวจแยกแยะ เปรียบเทียบ ทดลอง สังเกต ได้ใช้หรือปฏิบัติจริง ไม่ใช่อยู่ที่การนำเนื้อหาหรือแนวคิดไปท่องจำ

จากการศึกษาเอกสารสะท้อนให้เห็นว่า หลักการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย ตั้งอยู่บนแนวคิดพื้นฐานตามความเชื่อของแต่ละบุคคล มุ่งเน้นให้เด็กได้พัฒนาทุกด้านทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ – จิตใจ สังคม และสติปัญญา คำนี้ถึงตัวเด็กเป็นหลัก โดยยึดเด็กเป็นศูนย์กลางของการ เรียนรู้ ให้เด็กได้ลงมือค้นคว้าด้วยตนเอง ครูเป็นเพียงผู้ควบคุมกิจกรรมและอำนวยความสะดวกแก่ เด็ก

2.4 แนวทางการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย

เพื่อให้การจัดประสบการณ์และกิจกรรมบรรลุผลตามความมุ่งหมายของหลักสูตร ในหลักสูตรก่อนประถมศึกษา พุทธศักราช 2540 (กรมวิชาการ. 2540ข: 34-35) และกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2541: 9-10) ได้กำหนดแนวทางการจัดประสบการณ์ ดังนี้

1. ส่งเสริมพัฒนาการทุกด้านของเด็กโดยองค์รวมอย่างต่อเนื่อง
 2. จัดให้สอดคล้องกับจิตวิทยาพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก
 3. ยึดเด็กเป็นศูนย์กลาง สนองความต้องการ ความสนใจ ความแตกต่างระหว่างบุคคล และเปิดโอกาสให้เด็กริเริ่มกิจกรรมของตนเอง โดยครูเป็นผู้สนับสนุน อำนวยความสะดวกและเรียนรู้ร่วมกับเด็ก
 4. จัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้และมีบรรยากาศที่อบอุ่น เพื่อให้เด็กมีความสุข
 5. จัดกิจกรรมในรูปแบบบูรณาการ โดยคำนึงถึงพัฒนาการทุกด้าน
 6. จัดประสบการณ์ตรงให้เด็กเรียนรู้จากการใช้ประสาทสัมผัสทั้งห้า มีโอกาสสังเกต สำรวจ เล่น ค้นคว้า ทดลอง แก้ปัญหาด้วยตนเอง
 7. จัดให้เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับวัตถุสิ่งของกับเด็กและกับผู้ใหญ่
 8. จัดให้มีความสมดุล มีทั้งกิจกรรมที่เด็กริเริ่มและครูริเริ่มกิจกรรมในห้องเรียนและนอกห้องเรียน กิจกรรมที่ต้องเคลื่อนไหวและสงบ
 9. จัดให้เด็กเรียนรู้ผ่านการเล่นที่หลากหลายทั้งรายบุคคล กลุ่มย่อย กลุ่มใหญ่
 10. จัดให้เด็กได้รับการพัฒนาโดยให้ความสำคัญกับกระบวนการมากกว่าผลผลิต
 11. จัดให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อม วัฒนธรรมท้องถิ่น และเอื้อต่อการนำไปใช้ใน ชีวิตประจำวัน
 12. จัดกิจกรรมให้เด็กมีจิตสำนึกในความรับผิดชอบต่อตนเอง ต่อส่วนรวม รัก ธรรมชาติ และรักท้องถิ่น
 13. จัดให้เด็กมีส่วนร่วมในการวางแผน ลงมือปฏิบัติและบอกผลการปฏิบัติกิจกรรม ของตนเองและผู้อื่นได้
 14. จัดการประเมินพัฒนาการให้เป็นกระบวนการอย่างต่อเนื่อง และเป็นส่วนหนึ่งของการจัดประสบการณ์
 15. เปิดโอกาสให้ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาเด็ก
- เดย์ (คณะกรรมการกองทุนศาสตราจารย์ ดร.อุบล เรียงสุวรรณ. 2538: 60-61; อ้างอิง จาก Day. 1983. Early Childhood Education.) กล่าวว่า ในการจัดประสบการณ์ให้เด็กปฐมวัย ผู้จัด จะต้องคำนึงถึงความต้องการและสภาพของผู้เรียนเป็นหลัก และได้ชี้ให้เห็นข้อควรคำนึงในการจัด ประสบการณ์แก่เด็กปฐมวัย ดังนี้

1. เด็กแต่ละคนมีอัตราการเจริญเติบโตและพัฒนาการที่ไม่เท่ากัน
2. ธรรมชาติของเด็กจะเต็มไปด้วยความอยากรู้อยากเห็นและกระหายที่จะเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ และเด็กจะเรียนรู้ได้ดีที่สุดในสิ่งที่เขาสนใจ หรืออยากที่จะเรียนรู้
3. การเรียนรู้จะเกิดจากการที่เด็กได้ลงมือปฏิบัติเอง ไม่ใช่ให้ผู้ใดคนหนึ่งมาทำให้
4. การเล่นคือวิธีการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ของเด็ก
5. เด็กจะเรียนรู้ซึ่งกันและกันเกี่ยวกับเรื่องของความรับผิดชอบ ความนับถือตัวเอง และผู้อื่น รวมทั้งวิธีการในการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ด้วย
6. เด็กจะเกิดการเรียนรู้เมื่ออยู่ในสภาพแวดล้อมที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้
7. เด็กแต่ละคนมีความเป็นตัวของตัวเองที่ไม่เหมือนกัน
8. ความหลากหลายของกิจกรรมในแต่ละวันภายใต้สิ่งแวดล้อมที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ จะทำให้เด็กได้มีโอกาสพัฒนาทักษะต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อการดำเนินชีวิต
9. บรรยากาศที่เต็มไปด้วยความไว้วางใจและมีอิสรภาพ จะก่อให้เกิดความคิดริเริ่มและความเชื่อมั่นในตนเอง

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2543: 2-4) กล่าวถึงการจัดประสบการณ์ตามแนวทางการปฏิรูปการเรียนรู้ผู้เรียนสำคัญที่สุด สืบเนื่องจากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 บังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 20 สิงหาคม พ.ศ. 2542 มีผลให้เกิดการปฏิรูปการศึกษาอันเป็นวาระสำคัญแห่งชาติ การปฏิรูปการเรียนรู้โดยยึดหลักเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติซึ่งเป็นหัวใจของการปฏิรูปการศึกษา โดยเฉพาะในหมวด 4 มีทั้งหมด 8 มาตรา เริ่มตั้งแต่มาตรา 22 ถึงมาตรา 30 มีสาระสำคัญ 8 เรื่องใหญ่ ได้แก่ หลักการจัดการศึกษา : ต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถในการเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ สาระการเรียนรู้ : เน้นความรู้คู่คุณธรรม บูรณาการความรู้ที่หลากหลาย กระบวนการเรียนรู้ : ต้องจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจ ความถนัดและความแตกต่างของผู้เรียน ให้ผู้เรียนเรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติ ให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ บทบาทรัฐในการส่งเสริมแหล่งการเรียนรู้ : โดยการส่งเสริมการดำเนินงานและจัดตั้งแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต การประเมินผลการเรียนรู้ : พิจารณาจากพัฒนาการของผู้เรียน ความประพฤติ สังเกตพฤติกรรมการเรียน การร่วมกิจกรรมและการทดสอบควบคู่กันไปตามความเหมาะสมของแต่ละระดับและรูปแบบการศึกษา การพัฒนาหลักสูตรแต่ละระดับ : มีคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดหลักสูตรแกนกลาง สถานศึกษาขั้นพื้นฐานจัดทำสาระของหลักสูตรที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาในชุมชน สังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่นและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ บทบาทของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง : สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรการปกครองส่วนท้องถิ่น ในการจัดกระบวนการเรียนรู้ รวมถึงการวิจัยและการพัฒนาการเรียนรู้ ในมาตรา 22 มีประเด็นหลักเป็นจุดเน้นที่น่าสนใจในการจัดการศึกษา 3 ประเด็น คือ

1. การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่า ผู้เรียนทุกคนสามารถเรียนรู้ได้และพัฒนาตนเองได้ การจัดการศึกษาเป็นวิธทางการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ คิดเป็นพึ่งตนเองได้ เอื้อต่อการดำรงชีวิตและทำประโยชน์แก่สังคม

2. ถือว่าผู้เรียนสำคัญที่สุด การจัดการเรียนรู้โดยให้โอกาสผู้เรียนได้ค้นพบความรู้เอง โดยมีส่วนร่วมในการสร้างผลผลิตที่มีความหมายแก่ตนเอง การเรียนรู้ที่มีพลังความคิดมากที่สุด เกิดขึ้นเมื่อผู้เรียนมีส่วนร่วมในการสร้างสิ่งที่ดีมีความหมายต่อตนเอง สิ่งที่ตนเองชอบและสนใจ และด้านกระบวนการเรียนรู้ ผู้จัดต้องคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลและเคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิหน้าที่ของผู้เรียน มีการวางแผนการออกแบบกิจกรรมและจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่มีความหมายเป็นระบบและที่สำคัญที่สุดต้องเน้นประโยชน์สูงสุดที่จะเกิดกับผู้เรียนเป็นสำคัญ

3. กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ กระบวนการเรียนรู้คือการค้นหา การปฏิบัติแสดงว่ารู้จริง การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้จะต้องใกล้เคียงกับสภาพจริงในวิถีชีวิตของผู้เรียน ในชุมชนและสังคม มุ่งสร้างบรรยากาศที่สอดคล้องกับการดำรงชีวิต โดยใช้สื่อที่หลากหลายในลักษณะองค์รวมที่เหมาะสมกับความสามารถในการเรียนรู้และความสนใจของผู้เรียน คำนึงถึงการใช้สมองทุกส่วน (Whole Brain Approach) โดยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมเสนอกิจกรรมและลงมือปฏิบัติจริงทุกขั้นตอน จึงจะส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาได้ตามศักยภาพและเต็มศักยภาพ เนื่องจากแต่ละบุคคลมีความสามารถหรือความเก่งที่แตกต่างกัน และมีรูปแบบการพัฒนาหรือการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน จึงส่งผลต่อการเสริมสร้างพัฒนาความสามารถหรือศักยภาพของแต่ละบุคคลให้แตกต่างกัน การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายเหมาะสมกับความสนใจและวิธีการเรียนรู้ของผู้เรียนแต่ละคน จะส่งผลต่อการเสริมสร้างศักยภาพ ความเก่ง ความสามารถของผู้เรียนแต่ละบุคคลตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ

ปัจจุบันประเทศไทยอยู่ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ระยะที่ 8 (พ.ศ. 2540 – 2544) ซึ่งมุ่งเน้นการพัฒนาคนเพื่อพัฒนาประเทศ โดยมุ่งเน้นการพัฒนาการศึกษาให้เป็น การสร้างรากฐานเพื่อเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของ “คน” การพัฒนาให้บรรลุเป้าหมายดังกล่าว จะต้องมิวิสัยทัศน์ของการพัฒนาคนให้เป็นคนที่มีความสมดุล ทั้งด้านร่างกาย ปัญญา จิตใจและสังคม กล่าวคือ เป็นคนที่ “เก่ง ดี และมีความสุข” เยาวพา เดชะคุปต์ (2542: 31-37) กล่าวว่า การพัฒนาเด็กให้เป็นคนที่เก่ง ดี และมีความสุข ต้องมีความสมดุลในการจัดกระบวนการเรียนการสอน บรรยากาศ และสภาพแวดล้อม โดยให้เด็กได้สนุกสนานกับกิจกรรมการเรียนรู้ และเสริมสร้างประสบการณ์ที่สร้างสรรค์ ให้ผู้เรียนมีความสุขจากการช่วยเหลือ เอื้ออาทรและร่วมมือร่วมใจกัน สามารถจัดการ จัดระบบโดยร่วมมือกันรับผิดชอบในการปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ ระเบียบ ข้อตกลง เพื่อเสริมสร้างวินัยในตนเองสำหรับการอยู่ร่วมกัน และให้ผู้เรียนมีความสนใจใฝ่รู้ ซึ่งต้องอาศัย กระบวนการเรียนรู้ตามสภาพจริง (Authentic Learning) และกระบวนการประเมินตามสภาพจริง (Authentic Evaluation) ในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาเด็กให้เป็นคนเก่ง ดี และมีความสุข ควรจะมีการส่งเสริมหรือพัฒนาเด็ก ดังนี้

1. ส่งเสริมให้เด็กเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ (Student – Centered Approach) โดยเน้นให้เด็กเป็นผู้ปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเอง
2. ส่งเสริมพัฒนาการของสมองทุกๆ ด้าน (Whole Brain Approach) ทั้งด้านร่างกาย ภาษา คณิตศาสตร์ ดนตรี การรับรู้ มิติสัมพันธ์และการรักธรรมชาติ
3. ส่งเสริมให้เด็กได้พัฒนาทักษะกระบวนการคิด (Thinking Skill) และการแก้ปัญหาอย่างเป็นเหตุเป็นผลและในเชิงสร้างสรรค์
4. เน้นการบูรณาการการเรียนรู้และทักษะความถนัดของผู้เรียน โดยส่งเสริมศักยภาพของเด็กทุกๆ ด้านโดยการเรียนรู้เป็นหน่วย (Thematic Approach)
5. เน้นการพัฒนาเด็กในด้านการอยู่ร่วมกัน และทำงานร่วมกันตามวิถีประชาธิปไตย
6. ส่งเสริมการเข้าใจตนเอง รู้จักส่วนดี ส่วนบกพร่องของตนเอง และเข้าใจผู้อื่น สามารถชื่นชมกับความสำเร็จของผู้อื่น
7. เน้นการประเมินตามสภาพจริง (Authentic Evaluation) โดยอาศัยการสังเกต การสัมภาษณ์ การเก็บสะสมแฟ้มผลงานเด็ก

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (สพช.) (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2543: 31-33) ได้กำหนดแนวทางการปฏิรูปการเรียนรู้ที่จัดการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนสำคัญที่สุด เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี คนเก่ง มีความสุข โดยใช้กระบวนการเรียนรู้ 5 ลักษณะ คือ

1. การเรียนรู้อย่างมีความสุข : เรียนรู้อย่างสุขสันต์ด้วยกันทั่วทุกคน
จัดการเรียนการสอนในบรรยากาศที่ผ่อนคลาย มีอิสระ ยอมรับความแตกต่างของบุคคล มีหลากหลายในวิธีการเรียนรู้ ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีประสบการณ์แห่งความสำเร็จ และได้พัฒนาตนเองให้เต็มศักยภาพ ซึ่งมีแนวทางสำคัญคือ บทเรียนต้องเป็นเรื่องใกล้ตัว มีความหมาย มีประโยชน์ กิจกรรมการเรียนรู้ต้องมีความหลากหลาย สื่อการเรียนต้องน่าสนใจ การประเมินผลมุ่งเน้นตามศักยภาพของผู้เรียนเป็นรายบุคคล ปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับผู้เรียนต้องแสดงออกอย่างนุ่มนวล เป็นมิตร มีเมตตา อบอุ่น เข้าใจและยอมรับกันและกัน ให้กำลังใจและเกื้อกูลกัน
2. การเรียนรู้แบบองค์รวม : การบูรณาการสาระและกระบวนการเรียนรู้
เป็นการเรียนรู้สิ่งต่างๆ อย่างสัมพันธ์ เชื่อมโยงต่อเนื่องกลมกลืนกันทั้งในเรื่องใกล้ตัว ในท้องถิ่น สิ่งแวดล้อมที่อยู่อาศัย ซึ่งมีผลให้เกิดความรู้ ความเข้าใจเรื่องที่เรียนรู้อย่างชัดเจนลึกซึ้งครอบคลุมมีความหมายต่อการนำไปใช้ในการดำรงชีวิต
3. การเรียนรู้จากการคิดและการปฏิบัติจริง : เรียนโดยใช้สมองและสองมือ
จัดการเรียนให้ได้ฝึกคิดและปฏิบัติจริง จากประสบการณ์ตรง จากแหล่งความรู้ สื่อเหตุการณ์และสิ่งแวดล้อมรอบตัวต่างๆ ด้วยการฝึกสังเกต คิดอย่างรอบคอบ ปฏิบัติอย่างจริงจัง และสรุปผลเป็นองค์ความรู้แก่ตนเอง

4. การเรียนรู้ร่วมกับบุคคลอื่น : เรียนร่วมกัน รู้ร่วมกัน

เป็นกระบวนการเรียนรู้จากการมีปฏิสัมพันธ์กัน โดยมีการถ่ายทอดและแลกเปลี่ยนความรู้ วัฒนธรรม อารมณ์และสังคมร่วมกัน ทำให้มีการแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิด เกิดการเรียนรู้ที่หลากหลายช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เป็นการปลูกฝังคุณธรรมที่ดีงาม การทำงานร่วมกัน ทำให้พัฒนาทั้งทักษะทางสังคมและทักษะการทำงานที่ดีด้วย

5. การเรียนรู้กระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเอง : เรียนอย่างไรใครควรวิทยุทบทวนตนเอง รอบด้าน

เป็นการรับรู้หลักการเรียนรู้และความถนัดของตนเอง เน้นการเรียนรู้กระบวนการ ว่าการเรียนรู้แต่ละครั้งเกิดขึ้นอย่างไร เรียนด้วยวิธีการอะไร มีขั้นตอนตั้งแต่เริ่มต้นจนจบอย่างไร โดยเปิดโอกาสและจัดสถานการณ์ให้ผู้เรียนได้ศึกษา วิเคราะห์ ประเมินจุดดีจุดด้อย และปรับปรุงกระบวนการเรียนรู้ของตนเองเพื่อนำไปสู่การปรับเปลี่ยนวิธีการการเรียนรู้ให้เหมาะสม พร้อมทั้งจะนำไปใช้ในการเรียนรู้ครั้งต่อไป

ในการดำเนินงานนั้น สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้เน้นย้ำในเรื่องความเชื่อว่า ต้องเริ่มต้นจากความเชื่อมั่นในศักยภาพของผู้เรียน และดำเนินงานภายใต้หลักการ ผู้เรียนสำคัญที่สุด และเชื่อมโยงกับสภาพชีวิตจริง

ดังนั้น แนวทางการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย จะต้องยึดเด็กเป็นศูนย์กลางสนองความต้องการ ความสนใจ และความแตกต่างระหว่างบุคคล ส่งเสริมพัฒนาการทุกด้านของเด็กโดยองค์รวมอย่างต่อเนื่อง จัดประสบการณ์ตรงให้เด็กเรียนรู้จากประสาทสัมผัสทั้งห้า โดยให้ความสำคัญกับกระบวนการมากกว่าผลผลิต เปิดโอกาสให้เด็กริเริ่มกิจกรรมของตนเอง โดยครูเป็นผู้สนับสนุน อำนวยความสะดวกให้เด็ก ให้เด็กมีส่วนร่วมในการวางแผน ลงมือปฏิบัติและบอกผลการปฏิบัติกิจกรรม ดังเอกสารที่ได้ศึกษามา

2.5 รูปแบบการจัดกิจกรรมสำหรับเด็กปฐมวัย

การจัดกิจกรรมสำหรับเด็กปฐมวัยจะไม่จัดเป็นรายวิชา แต่จัดในรูปแบบของกิจกรรมบูรณาการผ่านการเล่น เพื่อให้เด็กได้รับประสบการณ์ตรง เกิดการเรียนรู้ ได้พัฒนาทั้งทางร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคมและสติปัญญา กิจกรรมที่จัดให้เด็กในแต่ละวัน อาจใช้ชื่อเรียกแตกต่างกันไปในแต่ละหน่วยงานแต่ทั้งนี้ประสบการณ์ที่จัดต้องครอบคลุมประสบการณ์สำคัญ 9 ประการตามหลักสูตรได้แก่ การสื่อความคิดที่เป็นการกระทำ, การใช้ภาษา, การเรียนรู้ทางสังคม, การเคลื่อนไหว, ดนตรี, การจำแนกและการเปรียบเทียบ, จำนวน, มิติสัมพันธ์ (พื้นที่/ระยะ) และเวลา และควรให้ยืดหยุ่นตามเนื้อหาที่เด็กสนใจหรือที่ครูมีส่วนริเริ่มกำหนดให้ เมื่อเด็กได้รับประสบการณ์สำคัญ และทำกิจกรรมในแต่ละหัวข้อเนื้อหาแล้ว เด็กจะเกิดแนวคิดตามที่ได้เสนอแนะไว้ในหลักสูตร ได้แก่ ตัวเรา, ครอบครัว, โรงเรียนของฉัน, บุคคลต่างๆ, วันสำคัญ, ธรรมชาติรอบตัว, การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม, การคมนาคมและการสื่อสาร และสิ่งต่างๆ รอบตัว (กรมวิชาการ. 2540ก : 24 และกรม

วิชาการ. 2540ข: 35-44) การเลือกกิจกรรมที่จะนำมาจัดในแต่ละวันจึงต้องให้ครอบคลุมสิ่งต่อไปนี้ คือ การพัฒนากล้ามเนื้อใหญ่, การพัฒนากล้ามเนื้อเล็ก, การส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์, การพัฒนาการคิด, การส่งเสริมให้เด็กได้เลือกและตัดสินใจ และการส่งเสริมลักษณะนิสัยและทักษะการใช้ชีวิตประจำวัน (กรมวิชาการ. 2540ข: 44-45)

กิจกรรมที่ควรจัดให้เด็กปฐมวัยเป็นประจำทุกวัน มีดังนี้

1. กิจกรรมเสรี

กิจกรรมเสรีหรือการเล่นตามมุม เป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เด็กเล่นอิสระตามมุม การเล่นหรือมุมประสบการณ์ หรือศูนย์การเรียนรู้ที่จัดไว้ในห้องเรียน เช่น มุมบล็อก มุมหนังสือ มุมร้านค้า มุมบ้าน มุมวิทยาศาสตร์หรือมุมธรรมชาติศึกษา เป็นต้น มุมต่างๆ เหล่านี้เด็กมีโอกาสเลือกเล่นได้อย่างเสรีตามความสนใจและความต้องการของเด็ก ทั้งเป็นรายบุคคลและเป็นกลุ่มย่อย กิจกรรมการเล่นแต่ละประเภทจะสนองความต้องการตามธรรมชาติของเด็ก (กรมวิชาการ. 2540ก: 25; และ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2541: 40)

2. กิจกรรมสร้างสรรค์

กิจกรรมสร้างสรรค์ (ศิลปะศึกษา) เป็นกิจกรรมที่ช่วยเด็กให้แสดงออกทางอารมณ์ ความรู้สึก ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และจินตนาการ การรับรู้เกี่ยวกับความงาม และส่งเสริม กระตุ้น ให้เด็กแต่ละคนได้แสดงออกตามความรู้สึกและความสามารถของตนเองโดยใช้ศิลปะ เช่น การวาดภาพ ระบายสี การปั้น การฉีก ตัด ปะ การพิมพ์ภาพ การร้อย การประดิษฐ์ หรือวิธีการอื่นที่เด็กได้คิดสร้างสรรค์และเหมาะสมกับพัฒนาการ เช่น การเล่นพลาสติกสร้างสรรค์สร้าง การสร้างรูปจากกระดาษ ปักหมุด ฯลฯ (กรมวิชาการ. 2540ก: 27 และสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2541: 35)

3. กิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ

กิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะเป็นกิจกรรมที่จัดให้เด็กได้เคลื่อนไหวส่วนต่างๆ ของร่างกายอย่างอิสระตามจังหวะ เพื่อส่งเสริมให้เด็กเกิดจินตนาการ ความคิดสร้างสรรค์ เรียนรู้ จังหวะ และควบคุมการเคลื่อนไหวของตนเองได้ โดยใช้จังหวะและดนตรีประกอบการเคลื่อนไหว เช่น เสียงเพลง คำคล้องจอง เสียงตบมือ เครื่องเคาะจังหวะ และอุปกรณ์อื่นๆ (กรมวิชาการ. 2540ก: 31 และสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2541: 31)

4. กิจกรรมเสริมประสบการณ์

กิจกรรมเสริมประสบการณ์หรือกิจกรรมในวงกลม เป็นกิจกรรมที่มุ่งเน้นให้เด็กได้พัฒนาทักษะการเรียนรู้ ฝึกการทำงานและอยู่ร่วมกับผู้อื่นเป็นกลุ่ม ทั้งกลุ่มย่อยและกลุ่มใหญ่ กิจกรรมที่จัดมุ่งฝึกให้เด็กมีโอกาส ฟัง พูด สังเกต คิด แก้ปัญหา ใช้เหตุผลและฝึกปฏิบัติ เพื่อให้เกิดความคิดรวบยอดเกี่ยวกับสิ่งที่เรียน และเพิ่มพูนทักษะต่างๆ ด้วยวิธีการที่หลากหลาย การจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์สามารถจัดได้หลายวิธี เช่น

การสนทนา อภิปราย

เป็นการส่งเสริมพัฒนาการทางภาษาในการพูด การฟัง รู้จักแสดงความคิดเห็น และยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ซึ่งสื่อที่ใช้อาจเป็นของจริง ของจำลอง รูปภาพ สถานการณ์จำลอง ฯลฯ

การเล่านิทาน

เป็นการเล่าเรื่องต่างๆ ส่วนมากจะเป็นเรื่องที่เน้นการปลูกฝังให้เกิดคุณธรรม จริยธรรมวิธีการนี้จะช่วยให้เด็กเข้าใจได้ดีขึ้น ในการเล่านิทาน สื่อที่ใช้อาจเป็นรูปภาพ หนังสือ นิทาน หุ่น การแสดงท่าทางประกอบการเล่าเรื่อง

การสาธิต

เป็นการจัดกิจกรรมที่ต้องการให้เด็กได้สังเกต และเรียนรู้ตามขั้นตอนของกิจกรรมนั้นๆ ในบางครั้งครูอาจให้เด็กอาสาสมัครเป็นผู้สาธิตร่วมกับครู เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติจริง เช่น การเพาะเมล็ด การเป่าลูกโป่ง การเล่นเกมการศึกษา

การทดลอง/ปฏิบัติการ

เป็นกิจกรรมที่จัดให้เด็กได้รับประสบการณ์ตรง เพราะได้ทดลองปฏิบัติด้วยตนเอง ได้สังเกตการณ์เปลี่ยนแปลง ฝึกการสังเกต การคิดแก้ปัญหา ส่งเสริมให้เด็กมีความอยากรู้อยากเห็น และค้นพบด้วยตนเอง เช่น การประกอบอาหาร การทดลองวิทยาศาสตร์ง่ายๆ การเลี้ยงหนอนผีเสื้อ การปลูกพืช ฯลฯ

การศึกษาออกสถานที่

เป็นการจัดกิจกรรมที่ทำให้เด็กได้รับประสบการณ์ตรงอีกรูปแบบหนึ่ง ด้วยการพาไปทัศนศึกษาสื่อต่างๆ รอบโรงเรียน หรือสถานที่นอกโรงเรียนเพื่อเป็นการเพิ่มพูนประสบการณ์แก่เด็ก

การเล่นบทบาทสมมติ

เป็นการให้เด็กเล่นสมมติตนเองเป็นตัวละครต่างๆ ตามเนื้อเรื่องในนิทาน หรือเรื่องราวต่างๆ อาจใช้สื่อประกอบการเล่นสมมติเพื่อสร้างความสนใจ และก่อให้เกิดความสนุกสนาน เช่น หุ่นสวมศีรษะ ที่คาดศีรษะรูปคนสัตว์รูปแบบต่างๆ เครื่องแต่งกาย และอุปกรณ์ของจริงชนิดต่างๆ

การร้องเพลง เล่นเกม ท่องคำคล้องจอง

เป็นการจัดให้เด็กได้แสดงออกเพื่อความสนุกสนานเพลิดเพลิน และเรียนรู้เกี่ยวกับภาษาและจังหวะ (กรมวิชาการ. 2540ก: 36-37; และสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2541: 43)

5. กิจกรรมกลางแจ้ง

กิจกรรมกลางแจ้งหรือการเล่นกลางแจ้ง เป็นกิจกรรมที่จัดให้เด็กได้มีโอกาสออกไปนอกห้องเรียน ไปสู่สนามเด็กเล่นทั้งที่เป็นกลางแจ้งและในร่ม เพื่อให้เด็กได้ออกกำลังกาย เคลื่อนไหวร่างกายและแสดงออกอย่างอิสระ โดยยึดเอาความสนใจและความสามารถของเด็กแต่ละคนเป็นหลัก กิจกรรมกลางแจ้งที่ครูควรจัดให้เด็กเล่น เช่น การเล่นเครื่องเล่นสนาม การเล่นทราย

การเล่นน้ำ การเล่นสมมติในบ้านตุ๊กตาหรือบ้านจำลอง การเล่นในมุมช่างไม้ การเล่นกับอุปกรณ์กีฬา และการเล่นเกมการละเล่น (กรมวิชาการ. 2540ก: 38-41; และสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2541: 47)

6. เกมการศึกษา

เกมการศึกษาเป็นเกมการเล่นที่ช่วยพัฒนาสติปัญญา มีกระบวนการในการเล่นตามชนิดของเกมประเภทต่างๆ มีกฎเกณฑ์ต่างๆ เด็กสามารถเล่นคนเดียวหรือเล่นเป็นกลุ่มได้ ช่วยให้เด็กรู้จักสังเกตคิดหาเหตุผล และเกิดความคิดรวบยอดเกี่ยวกับสี รูปร่าง จำนวน ประเภท และความสัมพันธ์เกี่ยวกับพื้นที่ ระยะ เช่น เกมจับคู่ แยกประเภท จัดหมวดหมู่ เรียงลำดับ โดมิโน ลอตโต ภาพตัดต่อ ต่อตามแบบ ฯลฯ (กรมวิชาการ. 2540ก: 43-44; และสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2541: 51)

จากเอกสารที่ได้ศึกษามา สรุปได้ว่า การจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัยมีหลายรูปแบบแต่ละรูปแบบยึดหลักการจัดในลักษณะบูรณาการ ยึดเด็กเป็นศูนย์กลาง จัดกิจกรรมให้เด็กได้รับประสบการณ์ตรง กิจกรรมมีความหมายต่อเด็ก มีจุดมุ่งหมายเพื่อเน้นให้เด็กได้พัฒนาทั้งด้านร่างกาย อารมณ์-จิตใจ สังคม และสติปัญญา มีการยืดหยุ่นตามเหตุการณ์ โดยคำนึงถึงความสนใจและความสามารถของแต่ละคนเป็นหลัก

2.6 การจัดกิจกรรมประกอบอาหาร

2.6.1 ความหมายของการจัดกิจกรรมประกอบอาหาร

แจ็กแมน (Jackman. 1997: 190) กล่าวว่ากิจกรรมการประกอบอาหาร เป็นกิจกรรมที่เด็กได้เรียนรู้จากประสบการณ์ตรง เรียนรู้จากกระบวนการในการทำงาน เริ่มตั้งแต่การวางแผนไปจนถึงการทำความสะอาดอุปกรณ์และสถานที่ ประสบการณ์ที่ได้รับจากการประกอบอาหารจะทำให้เด็กได้รับความรู้ เกิดความรู้สึกประสบความสำเร็จและเป็นการปลูกฝังลักษณะนิสัยในการรับประทานอาหารที่ติดตัวไปตลอดชีวิต

วไลพร พงษ์ศรีทัศน์ (2533: 6) และบุญประจักษ์ วงษ์มงคล (2536: 8) กล่าวว่า กิจกรรมการประกอบอาหาร เป็นการจัดกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เด็กได้ลงมือทดลองและปฏิบัติการด้วยตนเองจากของจริง โดยใช้ประสาทสัมผัสในการเรียนรู้

ปวีณา (นามแฝง) (2539: 113) กล่าวว่า กิจกรรมการประกอบอาหาร เป็นกระบวนการที่ทำให้เด็กรู้จักคิด ลงมือทำ และนำไปสู่ผลลัพธ์ด้วยตัวของเด็กเอง ซึ่งจะเป็นรากฐานสำคัญต่อการคิดและเรียนรู้ในเรื่องอื่นๆ ด้วย

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541: 45) กล่าวว่า การประกอบอาหารเป็นกิจกรรมที่เด็กจะได้รับการจัดประสบการณ์ตรงจากการสังเกตการณ์ เปลี่ยนแปลงของอาหารดิบ-สุก รับรู้รสและกลิ่นของอาหาร เรียนรู้ด้วยการใช้ประสาทสัมผัสต่างๆ และเรียนรู้การทำงานร่วมกับผู้อื่น

สรุปได้ว่า กิจกรรมประกอบอาหาร หมายถึงการจัดกิจกรรมหรือประสบการณ์ที่เปิดโอกาสให้เด็กได้ลงมือทดลอง และปฏิบัติการด้วยตนเองจากของจริง โดยใช้ประสาทสัมผัสทั้งห้าในการเรียนรู้ เด็กได้เรียนรู้จากกระบวนการในการทำงาน รู้จักคิด ลงมือทำ และนำไปสู่ผลลัพธ์ด้วยตัวของเด็กเอง

2.6.2 จุดมุ่งหมายและความสำคัญของการจัดกิจกรรมประกอบอาหาร

การประกอบอาหาร เป็นกิจกรรมที่สนุกสนานและสร้างความสนใจในการเรียนรู้ของเด็กเป็นอย่างดี กิจกรรมนี้ไม่มีวัตถุประสงค์เพื่อผลงานหรืออาหารที่ทำเสร็จ แต่อยู่ที่กระบวนการระหว่างการทำกิจกรรมเป็นสำคัญ

นิตยา ประพตติกิจ (2539: 41 – 42) กล่าวว่า iva การจัดประสบการณ์การประกอบอาหารมีส่วนช่วยให้เด็กเรียนรู้ในด้านต่างๆ ดังต่อไปนี้

1. ภาษา เด็กได้อภิปรายเกี่ยวกับการวางแผนร่วมกัน ได้ฟังและปฏิบัติตามวิธีทำ ได้เรียนรู้ศัพท์ใหม่ๆ ได้อ่านสูตรและวิธีทำ
2. สังคมศึกษา เด็กได้เรียนรู้เกี่ยวกับกิจกรรมที่บ้าน ได้ทำงานเป็นกลุ่ม ได้เรียนรู้ว่าอาหารมาจากไหน และขนส่งมาได้อย่างไร
3. วิทยาศาสตร์ ได้เรียนรู้ว่าอาหารได้มาจากอะไรบ้าง และมีการเปลี่ยนรูปร่างอย่างไร
4. คณิตศาสตร์ ได้ชั่ง ตวง วัดเครื่องปรุง ได้เข้าใจเรื่องปริมาณและการซื้อขาย
5. สุขภาพและความปลอดภัย เด็กเข้าใจว่ามีอาหารหลายชนิดที่ช่วยให้ร่างกายเจริญเติบโต เข้าใจว่าการทำอาหารสามารถทำได้อย่างปลอดภัย เด็กได้ฝึกฝนเกี่ยวกับการสร้างสุขนิสัยที่ดี เช่น การล้างมือ การล้างภาชนะ อีกทั้งยังช่วยให้เด็กเกิดภาพพจน์ที่ดีเกี่ยวกับตนเอง เพราะได้ทำสิ่งที่มีคุณประโยชน์

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน (2535: 7) ได้กำหนดจุดมุ่งหมายของการจัดกิจกรรมประกอบอาหารไว้ ดังนี้

1. สนุกสนาน ปลูกฝังให้เด็กรักการทำงาน
2. ได้สังเกตกระบวนการเปลี่ยนแปลง
3. สร้างทัศนคติที่ดีในการรับประทานอาหาร
4. ส่งเสริมพัฒนาการทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญา
5. ฝึกการใช้ประสาทสัมผัสทั้งห้า ได้แก่ การสังเกต การชิมรส การดมกลิ่น การฟังเสียงที่เกิดขึ้น การสัมผัส
6. รู้จักขั้นตอนการเตรียม จัดเก็บและทำความสะอาด
7. รู้จักมารยาทในการรับประทานอาหาร
8. เพิ่มพูนพัฒนาการทางภาษา
9. เพิ่มทักษะกระบวนการคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์

10. รู้จักการทำงานเป็นกลุ่ม

เครฟแอสตด (Klefstad. 1995: 33) กล่าวว่า การจัดกิจกรรมประกอบอาหารมีประโยชน์ ทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้ดังนี้

1. ภาษา การเขียนและการอ่าน เด็กคุ้นกับเสียงอักษร ลำดับเหตุการณ์ คิดภาษาอธิบายเหตุการณ์ ใช้ภาษาอธิบายเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้น สังเกตการณ์เขียนคำ และสร้างหนังสือขึ้นมา

2. คณิตศาสตร์ เด็กได้เรียนรู้ทักษะการวัด การกะประมาณ ความคิดรวบยอดของคำว่ามากกว่า-น้อยกว่า มาก-น้อย เต็ม-ว่างเปล่า เรียบเทียบจำนวน การนับ

3. วิทยาศาสตร์ เด็กได้ใช้ประสาทสัมผัสทั้งห้า ฝึกทักษะการสังเกต การทำนาย

4. ทักษะการใช้กล้ามเนื้อเล็ก เด็กได้ตัดหรือหั่นส่วนผสม จัดตกแต่งอาหาร

5. ศิลปะ โดยการนำเศษวัสดุที่เหลือจากการประกอบอาหาร เช่น เปลือกไข่ เปลือกไข่ มาสร้างสรรค์งานศิลปะ

6. สุขภาพอนามัย ฝึกให้มีสุขนิสัยที่ดี รักษาความสะอาด รู้จักแยกแยะอาหารที่มีประโยชน์และไม่มีประโยชน์ รู้จักใช้อุปกรณ์ในการประกอบอาหารอย่างปลอดภัย

7. ดนตรี เด็กร้องเพลงที่เกี่ยวกับการประกอบอาหาร เล่นกับนิ้วมือ หรือเขียนเนื้อเพลง

8. การเรียนรู้ทางสังคม พัฒนาพฤติกรรมความร่วมมือและทักษะทางสังคม การมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่ม เรียนรู้จากเพื่อนและให้คำแนะนำแก่เพื่อน

บรูเวอร์ (Brewer. 1995: 397) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายในการจัดประสบการณ์การประกอบอาหาร ดังนี้

1. วิทยาศาสตร์ สังเกตการณ์เปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น เช่น การละลาย เปลี่ยนจากน้ำเป็นแข็ง ขนาดเล็กลง ขนาดใหญ่ขึ้น และการเปลี่ยนแปลงจากน้ำกลายเป็นไอ เป็นต้น

2. ภาษา เรียนรู้คำศัพท์ เช่น ต้ม ตุ่น ม้วน นวด บด ตัดออกเป็นก้อนลูกบาศก์ เล็ก ตัดออกเป็นชิ้นเล็กๆ เป็นต้น รู้จักชื่ออาหาร ชื่ออุปกรณ์

3. คณิตศาสตร์ เปรียบเทียบปริมาณ การวัด

4. การเรียนรู้ทางสังคม การร่วมมือกันทำงาน เรียนรู้เกี่ยวกับบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการผลิตอาหาร ประเพณีเกี่ยวกับอาหาร

5. ความสามารถในการอ่านและเขียน เด็กอ่านแผ่นชาร์ตรายการอาหาร หลังจากอ่านหรือฟังเรื่องราวต่างๆ แล้วทำอาหารที่เกี่ยวกับเรื่องนั้นๆ เขียนรายการอาหาร สะสมภาพอาหารหรือวาดภาพอาหารที่ชอบที่สุดทำเป็นสมุดภาพ

แจ็กแมน (Jackman. 1997: 191) กล่าวว่า ในการจัดกิจกรรมประกอบอาหาร มีวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่ครูควรกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ ดังนี้

1. รู้จักรับผิดชอบ เป็นอิสระ และประสบความสำเร็จ

2. เรียนรู้เกี่ยวกับโภชนาการและอาหารหมู่ต่างๆ

3. การทำงานอย่างอิสระและความร่วมมือในกลุ่มย่อย (เด็กอ่อนกว่า, เด็กกลุ่มเล็กกว่า)
4. การทำงานจนเสร็จสมบูรณ์ ตั้งแต่เตรียมการไปจนถึงการทำคามสะอาด
5. เรียนรู้เกี่ยวกับอาหารใหม่ๆ และส่วนประกอบของอาหารจากวัฒนธรรมอื่นๆ
6. เรียนรู้เกี่ยวกับอาชีพที่แตกต่างกันในอาหารแต่ละประเภท และอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาหาร เช่น ชาวนา ชาวสวน พ่อครัว ฯลฯ
7. รู้จักคำและความคิดรวบยอด เช่น การวัด ละเอียด นวด เขย่า เป็นต้น
8. พัฒนาทักษะการอ่านเบื้องต้นจากชาร์ทแสดงวิธีการปรุงอาหาร
9. เรียนรู้ความคิดรวบยอดทางคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์
10. พัฒนากล้ามเนื้อมัดเล็ก กล้ามเนื้อมัดใหญ่ การประสานสัมพันธ์ระหว่างตาและมือ

11. กิจกรรมประกอบอาหารนำไปสู่กิจกรรมอื่นๆ เช่น การแสดงบทบาทสมมติ การเซตหุ่น ศิลปะ ฯลฯ

ดาห์ล (Dahl, 1998: 81 – 82) กล่าวถึงจุดมุ่งหมายในการจัดกิจกรรมประกอบอาหาร ดังนี้

1. การอ่าน เด็กอ่านรายการอาหารซึ่งแสดงด้วยรูปภาพที่มีคำหรือจำนวน
2. คณิตศาสตร์ เด็กเรียนรู้โดยการนับ การวัด การเรียงลำดับ การกะประมาณ
3. วิทยาศาสตร์ พัฒนาทักษะการใช้ประสาทสัมผัส เด็กทุกคนมีโอกาสที่จะดม สัมผัส ชิม ครูใช้คำถามกระตุ้นให้เด็กสังเกตการณ์เปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น
4. กิจกรรมสร้างสรรค์ เด็กใช้จินตนาการในการประกอบอาหาร ตกแต่งรูปร่าง รูปทรงการเลือกใช้สี
5. เรียนรู้ทักษะทางสังคม เป็นตัวของตัวเอง ปฏิบัติตามข้อตกลง ช่วยเหลือ แบ่งปัน และร่วมมือกับผู้อื่น
6. การวาดและเขียน เด็กบันทึกประสบการณ์การประกอบอาหารที่โรงเรียนหรือที่บ้าน

พร พันธุ์โอสธ (2543: 32) กล่าวว่า การประกอบอาหารจะช่วยให้เด็กเรียนรู้พร้อมๆ ไปด้วยการพัฒนาเจตจำนงของตน สำหรับเด็กแล้วการแปรเปลี่ยนจากเมล็ดข้าวแข็งๆ มาเป็นผงแป้งหรือน้ำแล้ทำยที่สุดกลับกลายเป็นอาหารหรือขนมหลากหลายรูปแบบ กล่าวได้ว่าเป็นกระบวนการที่น่าอัศจรรย์ใจชวนตื่นตะลึง ด้วยเหตุนี้เด็กจึงใจจดใจจ่อ เรียนรู้ไปกับกระบวนการทำอาหารจนกลายมาเป็นอาหารให้เด็กรับประทานและแบ่งปันกับเพื่อนๆ การได้เห็น ได้ทำ และภาคภูมิใจกับการทำอาหาร ทำให้เด็กเห็นคุณค่าของการทำงานและพัฒนาขึ้นมาเป็นพลังเจตจำนงในตัวเด็กภายหลัง

ดังนั้น การจัดกิจกรรมประกอบอาหารมีประโยชน์ต่อเด็กมาก ชวนให้เด็กเกิดการ เรียนรู้ทั้งในเรื่องภาษา คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ดนตรี ศิลปะ การใช้กล้ามเนื้อเล็ก สุขภาพอนามัย และการร่วมมือกันทำงาน เกิดความรู้สึกประสบความสำเร็จ เด็กได้พัฒนาโดยองค์รวมทั้งทาง ร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคมและสติปัญญา ดังเอกสารที่ได้ศึกษามา

2.6.3 ขั้นตอนการจัดกิจกรรมประกอบอาหาร

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน (2535: 4 – 8) กล่าวถึงขั้นตอนการจัด กิจกรรมประกอบอาหาร ดังนี้

1. ขั้นเตรียมงาน มีรายละเอียด ดังนี้

- 1.1 ครูลำดับขั้นตอนการประกอบอาหารที่จะนำมาให้เด็กทำ
- 1.2 ทำแผนภูมิรายการอาหาร (อาจจะมีภาพแผนภูมิ)
- 1.3 ปรีกษาหารือกันระหว่างครูกับนักเรียน
- 1.4 ติดต่อขอความร่วมมือจากผู้ปกครองในการจัดเตรียมสิ่งที่นำมาประกอบ

อาหาร เตรียมเครื่องมือ อุปกรณ์ ในการประกอบอาหาร

2. ขั้นปฏิบัติ

2.1 ก่อนลงมือประกอบอาหาร ควรปฏิบัติดังนี้

- 2.1.1 ครูจัดแผนภูมิภาพ และขั้นตอนในการประกอบอาหารให้เด็กเห็น
- 2.1.2 ครูวางแผนและจัดแบ่งงานให้เหมาะสมกับความสามารถของเด็ก
- 2.1.3 ครูจัดวางอุปกรณ์ทุกอย่างให้เด็กเห็นตามขั้นตอนการทำ
- 2.1.4 แนะนำขั้นตอนในการทำพร้อมกับแนะนำวิธีการใช้อุปกรณ์ต่างๆ

ข้อควรระวังในการใช้ และความปลอดภัยในการทำกิจกรรม

2.1.5 ให้เด็กล้างมือให้สะอาดก่อนเริ่มประกอบอาหาร

2.2 ขณะประกอบอาหาร ควรปฏิบัติดังนี้

- 2.2.1 ครูลงมือ
- 2.2.2 กระตุ้นให้เด็กได้หัดสังเกตถึงความเปลี่ยนแปลงของอาหาร ในขณะสาคิด เช่น สี กลิ่น รส ความข้น-ใส รูปร่าง ลักษณะที่เปลี่ยนไป

2.2.3 ฝึกเด็กให้รู้จักการรอคอย รู้จักมารยาทในการทำงานร่วมกัน

2.2.4 ให้เด็กรู้จักแบ่งหน้าที่ในการทำงาน เช่น จัดเก็บสิ่งที่ใช้แล้ว

เข้าที่ เก็บโต๊ะ ทำความสะอาดโต๊ะ เก็บถ้วยชาม แก้วน้ำ และทำความสะอาดภาชนะ

3. ขั้นสรุปกิจกรรม ฝึกให้เด็กปฏิบัติดังนี้

- 3.1 ให้เด็กเล่าประสบการณ์ ขั้นตอนการทำงาน
- 3.2 สนทนา พูดคุยกับเด็กในข้อที่เกิดความสงสัย หรือเกิดปัญหา
- 3.3 ช่วยแนะนำสิ่งที่ควรเรียนรู้จากกิจกรรม
- 3.4 กระตุ้นให้เด็กแสดงความคิดเห็นจากการร่วมกิจกรรม

จากเอกสารที่กล่าวมาข้างต้น ขั้นตอนการจัดกิจกรรมประกอบอาหาร เริ่มตั้งแต่ขั้นการเตรียมงาน ปรีกษาหารือระหว่างครูกับเด็กว่า จะทำอาหารอะไร วันไหน เพื่อจะได้จัดเตรียมเครื่องมือและอุปกรณ์ในการประกอบอาหารให้พร้อม ในขั้นปฏิบัติให้ได้วางแผนแบ่งงานกันทำ ครูแนะนำให้เด็กระมัดระวังในการใช้อุปกรณ์ ดูแลความปลอดภัยในขณะที่เด็กทำกิจกรรม ให้เด็กลงมือประกอบอาหารด้วยตนเอง โดยครูคอยให้ความช่วยเหลือในโอกาสที่เหมาะสม หลังจากทำอาหารเสร็จแล้ว เด็กเก็บอุปกรณ์ไปล้างและทำความสะอาดสถานที่ ในขั้นสรุปให้เด็กเล่าประสบการณ์การทำงาน ครูกระตุ้นให้เด็กแสดงความคิดเห็นจากการทำงานร่วมกัน

2.6.4 บทบาทครูในการจัดกิจกรรมประกอบอาหาร

แจ๊คแมน (Jackman. 1997: 191 – 192) กล่าวถึงบทบาทครูในการจัดกิจกรรมประกอบอาหาร ดังนี้

1. วางแผนการจัดกิจกรรมประกอบอาหาร
2. หาข้อมูลว่าเด็กแพ้อาหารประเภทใด
3. หาข้อมูลเกี่ยวกับความเชื่อของแต่ละครอบครัวเกี่ยวกับอาหาร เช่น อาหารประเภทใดรับประทานได้ อาหารประเภทใดรับประทานไม่ได้
4. บูรณาการการจัดกิจกรรมประกอบอาหารให้เข้ากับเนื้อหาในหน่วยการเรียนรู้
5. อธิบายข้อจำกัดและบทบาทของเด็ก เช่น ล้างมือด้วยสบู่และน้ำก่อนและหลังการเตรียมอาหาร และให้เด็กช่วยกันตั้งกฎเกณฑ์ในขณะที่ประกอบอาหาร
6. ในเด็กเล็ก ให้เด็กปฏิบัติง่ายๆ เช่น ล้างผัก-ผลไม้ หั่นผัก-ผลไม้ ผสมส่วนประกอบของอาหารเข้าด้วยกันแล้วชิม เพื่อให้เด็กรู้สึกว่าการประกอบอาหารประสบความสำเร็จ โดยไม่ต้องลงมือประกอบอาหาร
7. ครูมีปฏิสัมพันธ์กับเด็ก ให้ข้อสรุปที่ถูกต้องเกี่ยวกับอาหาร การกะประมาณอุปกรณ์และกระบวนการต่างๆ พูดซ้ำๆ เพื่ออธิบายให้เด็กฟัง เด็กจะเกิดการเรียนรู้ทักษะทางภาษารูปร่าง เป็นต้น
8. อภิปรายเกี่ยวกับอาหารร่วมกับเด็ก เช่น กลิ่นของอาหาร ส่วนผสม รสชาติ
9. มีเวลาเพียงพอในการประกอบอาหาร เพื่อให้เด็กเกิดการเรียนรู้ทั้งจากกระบวนการในการทำงานและผลของงาน
10. ในเด็กโต ครูอธิบายลำดับขั้นการเจริญเติบโตของอาหาร การเก็บเกี่ยว การบรรจุ การขนส่ง ร้านค้าหรือตลาด การขาย การขนส่งไปยังบ้าน การประกอบอาหารและการเสิร์ฟ ครูมีเวลาเพียงพอที่จะตอบคำถามของเด็ก ให้เด็กได้ทบทวนสิ่งที่เรียนรู้ด้วยวิธีที่หลากหลาย เช่น เล่นเกมลืตโต เกมจับคู่ อ่านหนังสือ สร้างหนังสือ ทัศนศึกษา

จะเห็นได้ว่าบทบาทครูในการจัดกิจกรรมประกอบอาหาร ครูต้องวางแผนการจัดประสบการณ์ ทราบข้อมูลเกี่ยวกับเด็กแต่ละคนว่าแพ้อาหารหรือไม่สามารถรับประทานอาหารประเภทใดให้โอกาสเด็กได้ลงมือทำด้วยตนเอง ให้เวลาอย่างเพียงพอในการทำอาหาร และในขณะที่เด็กประกอบอาหารครูมีปฏิสัมพันธ์กับเด็ก กระตุ้นให้เด็กเกิดการเรียนรู้

2.6.5 ข้อเสนอนะและข้อควรระวังในการจัดกิจกรรมประกอบอาหาร

สำนักงานคณะกรรมการศึกษาเอกชน (2535: 8) กล่าวว่า ในการจัดกิจกรรมประกอบอาหาร มีสิ่งที่ครูจะต้องคำนึงถึง ดังนี้

1. คำนึงถึงความสะอาด ให้เด็กล้างมือก่อนและหลังการทำอาหาร
2. คำนึงถึงเวลา
3. คำนึงถึงอันตรายและความปลอดภัย กรณีของมีคม ครูพยายามเลือกมีดที่ไม่คมมากนัก และเลือกมีดที่มีขนาดเหมาะสมกับมือเด็ก ครูต้องใกล้ชิดกลุ่มที่ใช้อุปกรณ์ที่มีอันตราย

นิตยา ประพตติกิจ (2539: 40 – 41) กล่าวว่า ในการจัดกิจกรรมประกอบอาหาร มีสิ่งที่ครูจะต้องคำนึงถึง ดังนี้

1. เลือกสูตรง่าย ๆ ที่เด็กสามารถปฏิบัติตามโดยได้ดูจากรูปภาพ
2. คอยดูแลอย่างสม่ำเสมอ และพร้อมที่จะให้คำแนะนำ
3. ฝึกฝนและดูแลอย่างใกล้ชิดเมื่อใช้เตาและของร้อน ถ้าไม่สะดวกครูอาจทำเองเมื่อถึงขั้นตอนนี้
4. สนทนาเกี่ยวกับการปฏิบัติที่ถูกต้อง และการป้องกันอันตราย
5. ฝึกให้เด็กมีนิสัยที่ถูกสุขลักษณะ นั่นคือ ล้างมือให้สะอาดก่อนและหลังทำอาหาร และภาชนะต้องสะอาด

6. การทำอาหารต้องสัมพันธ์กับเนื้อเรื่องที่กำลังสอนอยู่ เช่น สุขภาพอนามัย วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา และวันเทศกาล

7. วาดรูปภาพเครื่องปรุงลงบนกระดาษชาร์ท เพื่อให้เด็กได้ดูและตรวจสอบ
8. ให้เด็กได้รู้จักเครื่องชั่ง ตวง วัด ก่อนปฏิบัติจริง เช่น ให้อ่านชั่งใช้ช้อนตวง ถ้วยตวง โดยให้ตวงแบ่งหรือเม็ดทรายละเอียดก่อน

9. พยายามเลือกการทำอาหารที่ง่าย เพื่อให้เด็กสามารถทำได้เอง ได้รับความสำเร็จ ภาคภูมิใจ และพึงพอใจในประสบการณ์ที่ได้รับ

10. ให้เวลาเด็กอย่างพอเพียงในการทำอาหาร
11. ควรให้เด็กทั้งห้องทำอาหารพร้อมๆ กัน แต่ผลัดเปลี่ยนกันมาทำ จนกระทั่งทุกคนได้ทำอาหารซึ่งอาจเป็นขั้นตอนใดก็ได้

ดาห์ล และ บรูเวอร์ (Dahl. 1998: 82 – 83; & Brewer. 1995: 396 - 397) มีความเห็นสอดคล้องกันในการจัดกิจกรรมประกอบอาหารว่า มีข้อเสนอนะและข้อควรระวัง ดังนี้

1. เลือกประกอบอาหารที่มีคุณค่าทางโภชนาการ มีวีปรงอาหารง่าย ๆ และส่วนประกอบของอาหารหาได้ง่าย มีในท้องถิ่น
 2. คำนึงถึงวุฒิภาวะและความสามารถของเด็ก อาจให้เด็กทำเป็นรายบุคคลหรือกลุ่มเล็ก
 3. คำนึงถึงความปลอดภัยของเด็ก เช่น การใช้มีด หรือให้เด็กอยู่ห่างจากแหล่งที่ให้ความร้อน
 4. ระมัดระวังในเรื่องของความสะอาด ให้เด็กล้างมือก่อนและหลังการประกอบอาหาร
 5. ให้เด็กลงมือปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเอง เด็กมีอิสระในการทำงาน และแสดงความคิดเห็น เลือกหาวิธีการปรุงอาหารที่มีขั้นตอนง่ายๆ จากมารดา ผู้ปกครอง หรือจากหนังสือต่างๆ
- พร พันธุ์โอสถ (2543: 32 – 33) กล่าวถึงข้อที่พึงตระหนักในการดำเนินกิจกรรมการประกอบอาหารดังนี้
1. เด็กควรจะมีส่วนร่วมตั้งแต่ต้นจนจบ เพราะเป็นการพัฒนาความคิด การมองสิ่งต่างๆ อย่างสัมพันธ์ต่อเนืองกัน
 2. เด็กควรจะเป็นผู้ที่มีบทบาทในการทำอาหารร่วมกับครู ไม่ใช่เป็นเพียงผู้ดู
 3. ถ้าสามารถทำได้ ไม่ควรใช้ส่วนผสมของอาหารซึ่งสำเร็จรูป เช่น ไม่ควรใช้กะทิสำเร็จรูป หรือผลไม้กระป๋อง ฯลฯ

2.6.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมประกอบอาหาร

วิไลพร พงษ์ศรีทัศน์ (2533: 63-67) ได้ศึกษาผลการจัดกิจกรรมแบบปฏิบัติการทดลองประกอบอาหารกับแบบปกติ ที่มีต่อทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ของเด็กปฐมวัย ผลการศึกษาพบว่า เด็กปฐมวัยที่มีอายุระหว่าง 4-5 ปี ที่ได้รับการจัดกิจกรรมแบบปฏิบัติการทดลองประกอบอาหาร มีทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์สูงกว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมแบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 เมื่อวิเคราะห์ข้อมูลเป็นรายทักษะ พบว่า ทักษะการสังเกต ทักษะการจำแนก ทักษะการสื่อความหมาย ทักษะการลงความเห็น และทักษะการหามิติสัมพันธ์ของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมแบบปฏิบัติการทดลองประกอบอาหาร สูงกว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมแบบปกติส่วนทักษะการวัดของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมแบบปฏิบัติการทดลองประกอบอาหารและแบบปกติ แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

บุญประจักษ์ วงษ์มงคล (2536: 94-96) ได้ศึกษาผลการจัดกิจกรรมแบบปฏิบัติการทดลองประกอบอาหาร และการจัดกิจกรรมแบบทั่วไปที่มีต่อทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ของเด็กปฐมวัยที่มีความสามารถทางสติปัญญาแตกต่างกัน ผลการศึกษาพบว่า เด็กปฐมวัยที่มีอายุระหว่าง 4-5 ปี ที่ได้รับการจัดกิจกรรมแบบปฏิบัติการทดลองประกอบอาหาร มีทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์สูงกว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมแบบทั่วไป อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และเด็กปฐมวัยที่มีความสามารถทางสติปัญญาสูง ปานกลางและต่ำ มีทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์แตกต่างกัน

อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงให้เห็นว่าความสามารถทางสติปัญญาที่แตกต่างกันมีผลต่อทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ของเด็กปฐมวัย

อารีรัตน์ ญาณะศร (2544: 40) ได้ศึกษาพฤติกรรมการร่วมมือของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมประกอบอาหารเป็นกลุ่ม ผลการศึกษาพบว่าเด็กปฐมวัยก่อนจัดกิจกรรมและระหว่างการจัดกิจกรรมประกอบอาหารเป็นกลุ่มในแต่ละสัปดาห์ มีพฤติกรรมการร่วมมือแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 โดยเด็กปฐมวัยมีพฤติกรรมการร่วมมือระหว่างการจัดกิจกรรมประกอบอาหารเป็นกลุ่มในแต่ละสัปดาห์สูงกว่าก่อนจัดกิจกรรม

ปิยนันท์ แซ่จิว (2550: 70) ความชอบการบริโภคผักของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมประกอบอาหาร พบว่าเด็กปฐมวัยก่อนจัดกิจกรรมและระหว่างการจัดกิจกรรมประกอบอาหารในแต่ละช่วงสัปดาห์มีความชอบการบริโภคผักโดยเฉลี่ย รวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมประกอบอาหาร กิจกรรมนี้เป็นกิจกรรมที่เด็กได้ลงมือปฏิบัติจากของจริง ได้เรียนรู้ผ่านประสาทสัมผัสทั้งห้า การประกอบอาหารทำให้เด็กได้รู้จักคิด ลงมือทำ และลงไปสู่ผลสำเร็จด้วยตัวเด็กเอง ทำให้ได้เรียนรู้ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ ภาษา และยังได้มีการคิดแก้ปัญหาเฉพาะหน้าที่เกิดขึ้น และสามารถปรับตัวในการทำงานร่วมกับผู้อื่น รู้จักการรอคอย การช่วยเหลือ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาผลการจัดกิจกรรมประกอบอาหารของเด็กๆ ว่าเป็นการที่จะทำให้เด็กรู้จักการคิดเพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. การดำเนินการทดลอง
4. การวิเคราะห์ข้อมูล
5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การกำหนดประชากร และการสุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ เด็กปฐมวัยชาย – หญิง อายุ 5– 6 ปี ซึ่งกำลังศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาลปีที่ 2 จำนวน 25 คน ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2551 ของโรงเรียนวัดใหม่พิเรนทร์ สังกัดสำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร กรุงเทพมหานคร

การเลือกกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ เด็กปฐมวัยชาย – หญิง อายุ 5 – 6 ปี ซึ่งกำลังศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2551 ของโรงเรียนวัดใหม่พิเรนทร์ สังกัดสำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร กรุงเทพมหานคร โดยการสุ่มแบบเจาะจง จำนวน 15 คน

เครื่องมือที่ใช้การวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าในครั้งนี้ มีดังนี้

1. แผนการจัดกิจกรรมประกอบอาหารจากผัก
2. แบบทดสอบความสามารถในการแก้ปัญหา

ตอนที่ 1 แบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาของตนเอง

ตอนที่ 2 แบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาของตนเองที่เกี่ยวข้อง

กับผู้อื่น

1. การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามลำดับขั้นตอนต่อไปนี้
ขั้นตอนในการสร้างแผนการจัดกิจกรรมประกอบอาหารจากผัก

1.1 ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และหลักการต่างๆ จากเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมการประกอบอาหาร และศึกษาสูตรการประกอบอาหารที่ทำจากผักประเภทต่างๆ แล้วคัดเลือกสูตรที่เหมาะสมเพื่อนำมาเขียนแผนการจัดกิจกรรมประกอบอาหารจากผัก

1.2 สร้างแผนการจัดกิจกรรมประกอบอาหารจากผัก จำนวน 32 แผน โดยกำหนดกิจกรรมการประกอบอาหารจากผัก จุดประสงค์ เนื้อหา การดำเนินกิจกรรม สื่อ และการประเมินผล ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

กิจกรรมประกอบอาหารจากผัก เป็นส่วนที่ระบุคือ ประเภทของผัก ซึ่งนำมาประกอบอาหาร จำนวน 40 รายการ

จุดประสงค์ เป็นเกณฑ์ที่แสดงถึงความรู้ ความสามารถ การแก้ปัญหา การแสดงออกในการปฏิบัติกิจกรรม โดยศึกษาจากหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 ของกิจกรรมวิชาการ

การดำเนินกิจกรรมเป็นส่วนที่ระบุถึงขั้นตอนการดำเนินกิจกรรมโดยแบ่งเป็น 3 ขั้นตอนคือ

ขั้นนำ เป็นการนำเข้าสู่การจัดกิจกรรมประกอบอาหารจากผัก โดยการสนทนา การสังเกตลักษณะของผัก การตั้งคำถาม การตั้งปริศนาคำทาย การร้องเพลง การพูดคำคล้องจอง อย่างเป็นอย่างหนึ่ง เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ

ขั้นดำเนินกิจกรรม เป็นขั้นตอนที่เด็กได้ศึกษา สังเกต ข้อมูล ลงมือปฏิบัติกิจกรรมการประกอบอาหารจากผักตามลำดับขั้นตอน

ขั้นสรุป เป็นการสนทนา ซักถามสรุปถึงสิ่งที่ได้เรียนรู้ และปฏิบัติกิจกรรมประกอบอาหารจากผักในแต่ละวัน

1.3 นำแผนการจัดกิจกรรมประกอบอาหารจากผัก ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบรายละเอียดของเนื้อหาและภาษาที่ใช้ให้เหมาะสม

1.4 นำแผนการจัดกิจกรรมประกอบอาหารจากผัก ปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

1.4.1 อาจารย์สร้อยธร ฉันทวรภาค อาจารย์ประจำภาควิชาการศึกษาศึกษาปฐมวัย มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต

1.4.2 อาจารย์วไล สาโตต อาจารย์ผู้สอนโรงเรียนบางขุนเทียนศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร

1.4.3 อาจารย์อารีรัตน์ ญาณะศร อาจารย์ผู้สอนโรงเรียนบ้านบวก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ลำพูน

1.5 นำแผนการจัดกิจกรรมประกอบอาหารจากผัก ที่ปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญโดยให้ปรับจุดประสงค์และเนื้อหาได้ค่า IOC 0.67 – 1.00 ไปทดลองสอนจริงกับนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 ซึ่งเป็นกลุ่มทดลองจำนวน 30 คน ดำเนินการให้เหมาะสมกับเวลาที่กำหนด การมีटरวังอันตราย และการแก้ปัญหาของนักเรียนในขณะปฏิบัติกิจกรรม

2. แบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัย

มีลำดับขั้นตอนการสร้างดังต่อไปนี้

2.1 ศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการแก้ปัญหา และขั้นตอนในการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัย การสังเกตพฤติกรรม การบันทึกพฤติกรรม และเครื่องมือวัดความสามารถในการแก้ปัญหาของ ขวัญตา แต่พงษ์โสรัถ (2538: 86-97) จิตติพร พิชญกุล (2538: 97-100) เปลว ปุริสาร (2544: 80-83) และอายุพร สาชาติ (97-104) เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัย

2.2 สร้างคำถามที่เป็นสถานการณ์ปัญหา ซึ่งเด็กพบในชีวิตประจำวัน จำนวน 24 ข้อ โดยแบ่งเป็น 2 ประเภท ได้แก่

2.2.1 แบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาของตนเอง คือ ปัญหาที่เกิดจากการกระทำหรือความต้องการของตนเอง โดยไม่เกี่ยวข้องกับผู้อื่น จำนวน 12 ข้อ เช่น ถ้าหนูเห็นน้ำในหม้อเดือดหนูจะทำอย่างไร

2.2.2 แบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาของตนเองที่เกี่ยวข้องกับผู้อื่น คือ ปัญหาที่เกิดจากความต้องการหรือการกระทำของตนเอง แต่เกี่ยวข้องกับผู้อื่น จำนวน 12 ข้อ ถ้าหนูต้องการนำน้ำแข็งไปใส่น้ำผลไม้ปั่น แต่ไม่มีอุปกรณ์ใส่น้ำแข็ง หนูจะทำอย่างไร

2.3 นำสถานการณ์จากปัญหาแต่ละข้อมาสร้างภาพสี ขนาด 5 x 7 นิ้ว จำนวน 24 ภาพ

2.4 สร้างคู่มือดำเนินการสอบ

2.5 นำแบบทดสอบไปทดลองใช้กับเด็กชั้นอนุบาลปีที่ 2 โรงเรียนวัดใหม่พิเรนทร์ ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อสร้างเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

2.5.1 บันทึกคำตอบของเด็กลงในตารางที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นแล้วนำมาจัดกลุ่ม คำตอบเพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดเกณฑ์ให้คะแนน

2.5.2 กำหนดเกณฑ์การให้คะแนน และนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบโดยยึดพัฒนาการเด็กเป็นหลักในการให้คะแนน

2.6 นำแบบทดสอบไปให้ผู้เชี่ยวชาญ ตรวจสอบความเหมาะสมด้านเนื้อหา ภาษารูปภาพที่ใช้ แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขจำนวน 3 ท่านดังนี้

2.6.1 อาจารย์ธีรภรณ์ ภัคดี อาจารย์ประจำภาควิชาการศึกษาปฐมวัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

2.6.2 อาจารย์จิตติพร พิชญกุล ผู้อำนวยการโรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์

2.6.3 อาจารย์วไล สาโตต ครูผู้สอนโรงเรียนบางขุนเทียนศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร

ผลการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญ 2 ใน 3 ท่าน มีความเห็นตรงกันคือ ปรับการใช้ภาษาในข้อคำถามให้เหมาะสมกับเด็ก และได้ค่า IOC มีค่า 0.67 – 1.00 จำนวน 24 ข้อ มีค่าสูงเพียงพอสำหรับนำไปใช้เก็บข้อมูลได้

2.7 ทำการวิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนก (Discrimination) เป็นรายข้อโดยใช้ t-test โดยทดลองกับเด็กอนุบาล 15 คน

2.8 นำแบบทดสอบที่คัดเลือกไว้ จำนวน 20 ข้อ ซึ่งมีค่า t อยู่ระหว่าง 1.73 – 7.60 และหาค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบที่คัดเลือกไว้โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบัค (Cronbach) (ลัวัน สายยศ. 2536: 170-172) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบทั้งหมดเท่ากับ 0.94

วิธีการทดสอบ และเกณฑ์การให้คะแนน

1. จัดเตรียมสถานที่สำหรับสอบเป็นรายบุคคล
2. ผู้วิจัยพูดคุยกับเด็กเพื่อสร้างความคุ้นเคย
3. ดำเนินการทดสอบ เป็นรายบุคคลโดยผู้ทดสอบจะเล่าสถานการณ์ ประกอบรูปภาพที่เป็นปัญหาและให้เด็กหาวิธีในการแก้ปัญหา โดยผู้ทดสอบถามคำถามติดต่อกัน 2 ครั้ง ถ้าภายใน 30 วินาทีเด็กยังไม่ตอบ ผู้ทดสอบจะถามอีก 1 ครั้ง แต่ถ้าใน 1 นาที เด็กไม่ยอมตอบถือว่าไม่ได้คะแนน

4. กฎเกณฑ์การให้คะแนน สถานการณ์ที่ใช้เป็นคำถามประกอบภาพสถานการณ์ที่ให้ความอิสระในการตอบ การตรวจให้คะแนนพิจารณาจากคำตอบของเด็ก ภายในเวลาที่กำหนดดังนี้

0 คะแนน หมายถึง นักเรียนไม่สามารถแก้ปัญหาได้ หรือไม่ตอบ (เพราะตอบไม่ได้ในเวลาที่กำหนด)

1 คะแนน หมายถึง นักเรียนสามารถแก้ปัญหาได้ แต่วิธีการแก้ปัญหานั้นไม่เหมาะสม หรือเด็กไม่ควรปฏิบัติ เช่น อาจเกิดอันตราย หรืออาจเกิดความเสียหายได้

2 คะแนน หมายถึง สามารถแก้ปัญหาได้อย่างถูกต้องและเหมาะสมไม่เป็นอันตรายกับเด็กโดยขอคำแนะนำหรือความช่วยเหลือจากผู้อื่น

ตาราง 1 ตัวอย่างเกณฑ์การให้คะแนนการแก้ปัญหาสถานการณ์

สถานการณ์ปัญหา	เกณฑ์การให้คะแนน		
	2 คะแนน	1 คะแนน	0 คะแนน
1. ถ้าหนูรู้สึกเหนื่อยและหิวน้ำมาก แต่ไม่มีแก้วน้ำ หนูจะอย่างไร	1. ขอยืมครู 2. ขอยืมเพื่อน	1. ไปซื้อแก้ว 2. โทรบอกแม่ 3. ใช้น้ำรองดื่ม	1. ไม่รู้ 2. ไม่ยอมพูด 3. ร้องไห้
2. ถ้าหนูทำน้ำในแก้วหกบนโต๊ะขณะรับประทานอาหาร หนูจะอย่างไร	1. เอาผ้าเช็ดน้ำ 2. บอกครู	1. ดื่มน้ำของเพื่อน 2. เติมน้ำใหม่	1. ไม่รู้ 2. ไม่ยอมพูด 3. ร้องไห้
3. ถ้าหนูเห็นน้ำในหม้อเดือดล้นออกมา หนูจะอย่างไร	1. บอกแม่	1. ปิดแก๊ส 2. เอาผ้าไปเช็ด 3. ปิดฝาหม้อ	1. ไม่รู้ 2. ไม่ยอมพูด 3. ร้องไห้

แบบแผนการทดลองและวิธีดำเนินการทดลอง

แบบแผนการทดลอง

การวิจัยครั้งนี้เป็นการทดลอง (Experimental Design) ผู้วิจัยได้ดำเนินการทดลองโดยอาศัยการวิจัยแบบการทดลองกลุ่มเดียว วัดผลก่อนและหลังการทดลอง (The Single, Pretest-Posttest Design) ดังแสดงในตาราง (ล้วน สายยศ; และอังคณา สายยศ. 2538: 59-73)

ตาราง 2 แบบแผนการทดลอง

กลุ่มทดลอง	การทดลองก่อนเรียน	ทดลอง	การทดสอบหลังเรียน
RE	T1	X	T2

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการทดลอง

เมื่อ RE แทน กลุ่มทดลองที่ได้รับการจัดกิจกรรมการประกอบอาหารจากผัก
 T1 แทน การทดสอบการแก้ปัญหา ก่อนการทดลอง
 X แทน การดำเนินการจัดกิจกรรมการประกอบอาหารจากผัก
 T2 แทน การทดสอบการแก้ปัญหา หลังการทดลอง

การดำเนินการทดลอง

การทดลองครั้งนี้ดำเนินการในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2551 เป็นเวลา 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 วันได้แก่ วันละ 45 นาที รวมทั้งสิ้น 24 ครั้ง โดยมีแผนการทดลองดังนี้

1. ก่อนการทดลองผู้วิจัยใช้แบบทดสอบความสามารถในการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยเป็นรายบุคคล จำนวน 20 ข้อใช้เวลาข้อละไม่เกิน 1 นาที
2. ดำเนินการทดลอง โดยผู้วิจัยจัดกิจกรรมการประกอบอาหารจากผัก ในกิจกรรมเสริมประสบการณ์ตั้งแต่วันที่ 09.15 – 10.00 น. เป็นระยะเวลา 8 สัปดาห์ๆ ละ 3 วันๆ ละ 45 นาที รวมทั้งสิ้น 24 ครั้ง
3. เมื่อครบ 8 สัปดาห์แล้วทำการทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยหลังการทดลองด้วยแบบทดสอบที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น
4. นำข้อมูลที่ได้จากการทดลองวัดความสามารถในการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยไปวิเคราะห์ตามวิธีการทางสถิติ เพื่อสรุปผลการวิจัยต่อไป

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติพื้นฐาน

1.1 ค่าเฉลี่ยของคะแนน (\bar{X}) ใช้สูตรการคำนวณ ดังนี้ (ล้วน สายยศ; และอังคณา สายยศ. 2538: 73)

$$\bar{X} = \frac{\sum X}{N}$$

เมื่อ \bar{X}	แทน	คะแนนเฉลี่ย
$\sum X$	แทน	ผลรวมของคะแนนทั้งหมด
N	แทน	จำนวนนักเรียนในกลุ่ม

1.2 ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ใช้สูตรการคำนวณ ดังนี้ (ล้วน สายยศ; และอังคณา สายยศ. 2538: 79)

$$S = \sqrt{\frac{N\sum X^2 - (\sum X)^2}{N(N-1)}}$$

เมื่อ S	แทน	ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน
X	แทน	คะแนนแต่ละตัว
N	แทน	จำนวนนักเรียนในกลุ่ม

2. สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพเครื่องมือ

2.1 หาค่าความเที่ยงตรงตามเนื้อหา โดยใช้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (ล้วน สายยศ; และอังคณา สายยศ. 2543: 249)

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ IOC	แทน	ดัชนีความสอดคล้อง
$\sum R$	แทน	ผลรวมของการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญ
N	แทน	จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

2.2 ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบใช้สัมประสิทธิ์อัลฟา (Albha Cocffcient) วิธีการของ ครอนบัท (Cronbach) (ล้วน สายยศ; และ อังคณา สายยศ. 2536: 170 - 172) จากสูตรดังนี้

$$\alpha = \frac{n}{n-1} \left(1 - \frac{\sum S_i^2}{S_t^2} \right)$$

เมื่อ α	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์ของความเชื่อมั่น
n	แทน	จำนวนข้อของแบบทดสอบ
S_i^2	แทน	ความแปรปรวนของคะแนนเป็นรายข้อ
S_t^2	แทน	ความแปรปรวนของคะแนนของแบบทดสอบ

2.3 หาค่าอำนาจจำแนกของแบบทดสอบโดยใช้ t-test จากสูตรดังนี้

$$t = \frac{\bar{X}_1 - \bar{X}_2}{\sqrt{\frac{S_1^2}{n_1} + \frac{S_2^2}{n_2}}}$$

เมื่อ t	แทน	การทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ย
\bar{X}_1, \bar{X}_2	แทน	ค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างที่ 1 และกลุ่มตัวอย่างที่ 2
S_1^2, S_2^2	แทน	ความแปรปรวนของกลุ่มตัวอย่างที่ 1 และกลุ่มตัวอย่างที่ 2
n_1, n_2	แทน	จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ 1 และกลุ่มตัวอย่างที่ 2

3. สถิติที่ใช้ในทดสอบสมมติฐาน

3.1 การทดสอบความแตกต่างของการแก้ปัญหาโดยใช้การแจกแจงของที (ล้วน สายยศ; และอังคณา สายยศ. 2536: 105) จากสูตรดังนี้

$$t = \frac{\sum D}{\sqrt{\frac{N\sum D^2 - (\sum D)^2}{N-1}}}$$

เมื่อ	t	แทน	ค่าสถิติที่ใช้พิจารณาใน t-distribution
	D	แทน	จำนวนข้อของแบบทดสอบ
	N	แทน	จำนวนคู่ของคะแนน
	$\sum D$	แทน	ผลรวมทั้งหมดของผลต่างของคะแนนระหว่างก่อนและหลังการทดลอง
	$\sum D^2$	แทน	ผลรวมของกำลังสองของผลต่างของคะแนนระหว่างก่อนและหลังการทดลอง

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์และอักษรย่อที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลและแปลผลความหมายการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้กำหนดสัญลักษณ์ต่างๆ ที่ใช้แทนความหมายดังนี้

N แทน จำนวนนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง

\bar{X} แทน คะแนนเฉลี่ย

\bar{X}_D แทน คะแนนเฉลี่ยของผลต่างคะแนนก่อนทดลองและหลังทดลอง

S แทน ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนน

S_D แทน ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของผลต่างคะแนนก่อนทดลองและหลังทดลอง

t แทน ค่าสถิติที่ใช้ในการพิจารณา t-distribution

** แทน นัยสำคัญทางสถิติระดับ .01

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการทดลองครั้งนี้ ผู้วิจัยเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับ ดังนี้

1. การเปรียบเทียบผลของการแก้ปัญหา ก่อนและหลังการใช้กิจกรรมประกอบอาหาร

จากผัก

ตาราง 3 การเปรียบเทียบการแก้ปัญหา ก่อนและหลังการใช้กิจกรรมการประกอบอาหารจากผัก

การแก้ปัญหา	N	\bar{X}	S	\bar{X}_D	S_D	t
1. ปัญหาของตนเองที่ไม่เกี่ยวข้องกับผู้อื่น						
ก่อนการทดลอง	15	12.53	2.13			
				3.53	1.46	9.39**
หลังการทดลอง	15	16.07	1.22			
2. ปัญหาของตนเองที่เกี่ยวข้องกับผู้อื่น						
ก่อนการทดลอง	15	11.33	3.46			
				5.47	3.64	5.81**
หลังการทดลอง	15	16.80	1.21			
รวมทั้ง 2 ประเภท						
ก่อนการทดลอง	15	23.87	4.72			
				9.00	4.04	8.64**
หลังการทดลอง	15	32.87	1.96			

จากตาราง 3 แสดงให้เห็นว่า เด็กอนุบาลหลังจากเรียนรู้กิจกรรมประกอบอาหารจากผัก มีความสามารถในการแก้ปัญหาโดยรวม หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าความสามารถในการแก้ปัญหาเหมาะสมมากขึ้น

ตาราง 4 ตัวอย่างความสามารถในการแก้ปัญหาโดยใช้กิจกรรมประกอบอาหารจากผัก เป็นรายบุคคล

นักเรียนคนที่	ความสามารถในการแก้ปัญหา	คะแนนก่อนการทดลอง	คะแนนหลังการทดลอง	การเปลี่ยนแปลงของคะแนน	ร้อยละ
คนที่ 1	ปัญหาของตนเอง	4	15	11	275.00
	ปัญหาของตนเองที่เกี่ยวกับผู้อื่น	5	15	10	200.00
	รวม	9	30	21	233.33
คนที่ 2	ปัญหาของตนเอง	6	15	9	150.00
	ปัญหาของตนเองที่เกี่ยวกับผู้อื่น	9	19	10	111.11
	รวม	15	34	19	126.67

ผลการวิเคราะห์ตามตาราง 4 ปรากฏว่า หลังการทำกิจกรรมประกอบอาหารจากผัก เด็กปฐมวัย มีพัฒนาการของความสามารถในการแก้ปัญหาเป็นรายบุคคลดังนี้

นักเรียนคนที่ 1 มีพัฒนาการของความสามารถในการแก้ปัญหาโดยรวมเป็นร้อยละ 233.33 ของความสามารถพื้นฐานเดิมโดยมีความสามารถในการแก้ปัญหาของตนเองที่ไม่เกี่ยวข้องกับผู้อื่น สูงเป็นอันดับแรก รองลงมาคือความสามารถในการแก้ปัญหาของตนเองที่เกี่ยวข้องกับผู้อื่น

นักเรียนคนที่ 2 มีพัฒนาการของความสามารถในการแก้ปัญหาโดยรวมเป็นร้อยละ 126.67 ของความสามารถพื้นฐานเดิมโดยมีความสามารถในการแก้ปัญหาของตนเองที่ไม่เกี่ยวข้องกับผู้อื่น สูงเป็นอันดับแรก รองลงมาคือความสามารถในการแก้ปัญหาของตนเองที่เกี่ยวข้องกับผู้อื่น

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยทดลองศึกษาเกี่ยวกับความสามารถในการแก้ปัญหาของเด็กอนุบาลที่ได้รับการจัดกิจกรรมประกอบอาหารจากผัก ทั้งนี้เพื่อเป็นประโยชน์กับครูและผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาปฐมวัย ในการพิจารณาเลือกกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยได้เหมาะสม ซึ่งมีลำดับขั้นตอนของการศึกษาวิจัยและผลของการศึกษาค้นคว้าโดยสรุปดังนี้

ความมุ่งหมายของการศึกษา

การศึกษาครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการแก้ปัญหาของเด็กอนุบาลที่ได้รับการจัดกิจกรรมประกอบอาหารจากผัก ก่อนและหลังการทดลอง

สมมติฐานการศึกษาค้นคว้า

การจัดกิจกรรมประกอบอาหารจากผักทำให้เด็กอนุบาลมีความสามารถในการแก้ปัญหาได้เหมาะสมมากขึ้น

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนชาย – หญิง อายุ 5–6 ปี ที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาลปีที่ 2 จำนวน 25 คน ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2551 โรงเรียนวัดใหม่พิเรนทร์ เขตบางกอกใหญ่ สังกัดสำนักงานศึกษากรุงเทพมหานคร

2. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นเด็กนักเรียนชาย – หญิง อายุ 5 – 6 ปี ที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2551 โรงเรียนวัดใหม่พิเรนทร์ เขตบางกอกใหญ่ สังกัดสำนักงานศึกษากรุงเทพมหานคร ซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจงเด็กจำนวน 1 ห้องเรียน ซึ่งผู้วิจัยทำการสอนอยู่

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แผนการจัดกิจกรรมประกอบอาหารจากผัก ซึ่งผู้วิจัยเขียนขึ้นและผ่านการตรวจ แก้ไขปรับปรุงจากผู้เชี่ยวชาญแล้วนำไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 ที่มีอายุ 5 – 6 ปี จำนวน 25 คน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จากนั้นได้นำมาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมและจัดทำเป็นฉบับสมบูรณ์เพื่อนำไปใช้กับกลุ่มทดลอง

2. แบบทดสอบความสามารถในการแก้ปัญหาที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น จำนวน 20 ข้อ เป็นรูปภาพประกอบสถานการณ์จากปัญหาซึ่งเด็กพบในชีวิตประจำวัน หลังจากนั้นได้รับพิจารณาจากผู้เชี่ยวชาญตลอดจนผ่านการทดลองใช้กับนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 อายุ 5 – 6 ปี จำนวน 25 คน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง แล้วนำผลการทดลองใช้มาวิเคราะห์หาคุณภาพเพื่อคัดเลือกข้อสอบที่มีคุณภาพ ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบการแก้ปัญหา ซึ่งแบบทดสอบความสามารถในการแก้ปัญหาที่ได้คุณภาพฉบับนี้มี 20 ข้อ จำแนกออกเป็น 2 ประเภท

วิธีดำเนินการทดลอง

การทดลองครั้งนี้ดำเนินการในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2551 เป็นเวลา 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 วัน วันละ 45 นาที รวม 24 วัน โดยมีลำดับขั้นตอนดังนี้

1. ทำการทดสอบเด็กกลุ่มตัวอย่างด้วยแบบทดสอบความสามารถในการแก้ปัญหาเป็นการสอบก่อนการทดลอง (Pretest)
2. ดำเนินการจัดกิจกรรมประกอบอาหารจากผัก เป็นระยะเวลา 8 สัปดาห์
3. เมื่อครบ 8 สัปดาห์แล้วทำการทดสอบความสามารถในการแก้ปัญหาหลังการทดลอง (Posttest) ด้วยแบบทดสอบความสามารถในการแก้ปัญหานั้นเดียวกับก่อนการทดลอง
4. นำข้อมูลที่ได้จากแบบทดสอบในข้อ 1 และข้อ 3 มาวิเคราะห์ด้วยวิธีการทางสถิติ

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. หาค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ คะแนนเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน
2. เปรียบเทียบความสามารถในการแก้ปัญหา ก่อนและหลังการทดลอง โดย t-test for dependent sample.

สรุปผลการวิจัย

1. เด็กอนุบาลที่ได้รับการจัดกิจกรรมประกอบอาหารจากผักมีความสามารถในการแก้ปัญหาหลังการทดลองสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
2. เด็กอนุบาลที่ได้รับการจัดกิจกรรมประกอบอาหารจากผักมีความสามารถในการแก้ปัญหาสูงขึ้น คิดเป็นร้อยละ 57.01 ของพื้นฐานเดิมโดยมีความสามารถในการแก้ปัญหาของตนเองที่ไม่เกี่ยวข้องกับผู้อื่นสูงเป็นอันดับแรก รองลงมาคือความสามารถในการแก้ปัญหาของตนเองที่เกี่ยวข้องกับผู้อื่น

อภิปรายผล

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายสำคัญเพื่อศึกษาความสามารถของเด็กอนุบาลที่ทำกิจกรรมประกอบอาหารจากผักของผลการวิจัยพบว่าเด็กอนุบาลหลังจากการจัดกิจกรรมการประกอบอาหารจากผักมีความสามารถในการแก้ปัญหา ไม่เกี่ยวกับผู้อื่นสูงเป็นอันดับแรก รองลงมาคือความสามารถในการแก้ปัญหาของตนเองที่เกี่ยวข้องกับผู้อื่น ซึ่งสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01ตนเองที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงว่าการจัดกิจกรรมประกอบอาหารจากผัก ส่งเสริมให้เด็กอนุบาลมีความสามารถในการแก้ปัญหาของตนเองที่ไม่เกี่ยวข้องกับผู้อื่นและความสามารถในการแก้ปัญหาของตนเองที่เกี่ยวข้องกับผู้อื่น ได้สูงขึ้นมากกว่าก่อนการจัดกิจกรรมอย่างเห็นได้ชัดเจน

1. กิจกรรมการประกอบอาหารจากผักเป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เด็กได้รับประสบการณ์การเรียนรู้จากสถานการณ์จริง โดยให้เด็กได้เรียนรู้จากประสบการณ์ตรง ผ่านประสาทสัมผัสทั้ง 5 ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของดิวอี้ (ฉวีวรรณ จึงเจริญ. ม.ป.ป.: 4; อ้างอิงจาก Dewey. n. d) ที่กล่าวว่า แนวทางการส่งเสริมการคิดควรให้เด็กได้แสดงออกโดยการได้ลงมือกระทำ และเป็นเรื่องของการพัฒนาความสนใจ และพัฒนาสติปัญญาของเด็กไปในแนวทางที่เด็กรู้จักการแก้ปัญหา ซึ่งในกิจกรรมประกอบอาหารจากผักนี้ ครูได้เตรียมสถานการณ์เพื่อให้เด็กได้แก้ปัญหาในทุกๆ กิจกรรม และเมื่อเด็กต้องใช้ความคิดในการแก้ปัญหาสอดคล้องกับ ฉันทนา ภาคบงกช (2528: 47-49) ที่เสนอแนวทางที่ส่งเสริมการแก้ปัญหาว่า การฝึกให้เด็กสังเกต โดยใช้ประสาทสัมผัสทั้ง 5 การตั้งคำถาม หรือชี้แนะจากผู้ใหญ่ จะช่วยให้เด็กเกิดความสนใจทำให้เด็กแก้ปัญหาได้สูงขึ้น

กิจกรรมประกอบอาหารจากผักนั้น เด็กๆ ได้ทำงานเป็นกลุ่มซึ่งเด็กได้พูดคุย สนทนา ปรึกษา วางแผน ทดลอง ได้ชิม รู้รสชาติอาหารว่า ในอาหารชนิดนี้ควรมีรสชาติเช่นไร และจากการได้ปฏิบัติกิจกรรมนั้นเด็กๆ จะเกิดการเรียนรู้ และสนุกสนาน ตลอดจนได้ช่วยกันแก้ปัญหาอันเกิดจากการทำงานกลุ่ม เมื่อพบกับสถานการณ์ที่จะต้องแก้ปัญหา เช่น ในการทำผักชุบแป้งทอด เกิดขาดอุปกรณ์ที่ใช้ในการหั่น เด็กๆ ในกลุ่มจะช่วยกันแก้ปัญหาได้อย่างไร เมื่อในการทำกิจกรรมประกอบอาหารจากผักมีสถานการณ์ที่ต้องให้เด็กได้ช่วยกันคิดโดยมีครูเป็นผู้กระตุ้นให้เด็กได้คิด เด็กแต่ละคนจะมีความคิดเห็นในการแก้ปัญหาที่แตกต่างกัน ทำให้เด็กเรียนรู้ถึงปัญหาในการปฏิบัติกิจกรรมและหาวิธีการแก้ปัญหา โดยการมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนต่างกลุ่ม เพื่อที่จะได้อุปกรณ์ชนิดนั้นๆ มาประกอบอาหารในกลุ่มของตน ในการปฏิบัติกิจกรรมประกอบอาหารจากผักนี้นำมาซึ่งการแก้ปัญหาของตนเองที่ไม่เกี่ยวข้องกับผู้อื่นและการแก้ปัญหาของตนเองที่เกี่ยวข้องกับผู้อื่นซึ่งสอดคล้องกับเพียเจท์ (อรชา วราวิทย์. 2536: 14-15) ที่ว่า การแก้ปัญหาของเด็กแรกเกิดถึง 2 ขวบ เด็กจะแก้ปัญหาแบบลองผิดลองถูก และเมื่อเผชิญกับปัญหาใหม่ที่คล้ายคลึงกับปัญหาเดิม เด็กก็จะใช้การแก้ปัญหาเดิมที่เคยใช้ได้ผลสำเร็จมาแล้ว เมื่อเด็กมีประสบการณ์มากขึ้นหรือได้มีโอกาสฝึกทักษะแก้ปัญหาต่างๆ เสมอ จะช่วยให้เด็กเข้าใจปัญหาและสามารถแก้ปัญหาที่มีความยุ่งยากซับซ้อนได้ดีขึ้น จากการปฏิบัติกิจกรรมประกอบอาหารจากผักนี้ ฝึกให้เด็กๆ ได้สังเกตถึงวัสดุ

อุปกรณ์ในกลุ่มตนเองและกลุ่มของเพื่อนว่ามีอะไรแตกต่างจากเพื่อนและจะอย่างไรให้ได้อุปกรณ์ชิ้นนั้นมาใช้ในกลุ่มของตน โดยเด็กได้ฝึกสังเกตเรื่องความเหมือนความต่าง สังเกตเปรียบเทียบและทดลองใช้อย่างหลากหลายรูปแบบจากการลงมือกระทำ ซึ่งสอดคล้องกับ พัฒนา ชัชพงศ์ (2540: 15) ที่กล่าวว่า เพื่อให้เด็กได้พัฒนาทางสติปัญญาควรจัดสิ่งแวดล้อมหรือประสบการณ์ให้เด็กได้ฝึกทักษะการสังเกต จำแนกเปรียบเทียบให้โอกาสเด็กได้ค้นหาเหตุผลสร้างกฎเกณฑ์ต่างๆ ได้ด้วยตนเอง โดยเริ่มจากสิ่งที่อยู่ใกล้ตัวและก้าวไปสู่สิ่งที่อยู่ไกลตัวจะเป็นการช่วยให้เด็กได้รับโครงสร้างทางสติปัญญา และมีโอกาสทำกิจกรรมเหล่านั้นซ้ำเพื่อให้เด็กเกิดการเรียนรู้ที่ดี กิจกรรมประกอบอาหารจากผักนี้เด็กๆ ได้เรียนรู้ ได้สัมผัส จับต้องและค้นคว้าอุปกรณ์ผักชนิดต่างๆ ผักที่กินใบ กินดอก กินหัว กินลำต้น และในระหว่างกิจกรรมเด็กจะเรียนรู้อย่างมากจากการกระทำและสัมผัสจับต้อง (กุลยา ตันติผลาชีวะ. 2547: 77-79; อ้างอิงจาก Gondon; & Browne. 1985: 46)

2. ความสามารถในการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัย แยกเป็นรายด้าน ได้แก่

2.1 ความสามารถในการแก้ปัญหาของตนเองที่ไม่เกี่ยวข้องกับผู้อื่น จากการจัดกิจกรรมประกอบอาหารจากผัก เป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เด็กได้รับประสบการณ์ตรง ได้เรียนรู้จากการปฏิบัติจริง โดยกิจกรรมประกอบอาหารเป็นกลุ่มเล็กๆ ได้ลงมือกระทำ ได้รู้จักวัสดุอุปกรณ์ในการประกอบอาหาร รู้จักผักต่างๆ รู้จักรสชาติของผักที่นำมาประกอบอาหาร ซึ่งครูมีบทบาทในการกำหนดสถานการณ์ เพื่อให้เด็กได้แก้ปัญหา ครูกระตุ้นให้เด็กคิด และตอบคำถาม เช่น ในการทำส้มตำนั้น ถ้าเราไม่ใช้มะละกอแล้ว เราสามารถใช้ผักหรือผลไม้อะไรมาแทนได้บ้าง ซึ่งสอดคล้องกับ ทิศนา แคมมณี และคนอื่นๆ (ทิศนา แคมมณี; และคนอื่นๆ. 2536: 93-94) ได้กล่าวว่า เด็กเรียนรู้จากสิ่งที่หลากหลายโดยการกระทำ เด็กจะเรียนรู้สิ่งต่างๆ เด็กได้สังเกต ทำกิจกรรมด้วยตนเอง เพื่อให้ได้ประสบการณ์สะสมไว้เป็นประโยชน์ คิดได้อย่างมีเหตุผลและสามารถพิจารณาปัญหาได้อย่างรอบคอบ ซึ่งส่งผลให้เด็กเลือกผักผลไม้ที่เด็กๆ ชอบนำมาทำส้มตำผลไม้ แทนการใช้มะละกอ จึงทำให้เด็กมีความสามารถแก้ปัญหาที่เกี่ยวกับตนเองได้สูงขึ้น

2.2 ความสามารถในการแก้ปัญหาของตนเองที่เกี่ยวข้องกับผู้อื่น จากกิจกรรมประกอบอาหารจากผักนั้นได้ขอความร่วมมือจากเด็กๆ ในการเตรียมผักและส่วนประกอบมา โดยมีครูเป็นผู้จัดวัสดุอุปกรณ์ให้แต่ละกลุ่ม โดยจัดอุปกรณ์เป็นชุดโดยที่อุปกรณ์ขาดกลุ่มละหนึ่งชนิดไม่ซ้ำกัน โดยให้นักเรียนสังเกตว่าเพื่อนต่างกลุ่มมีอะไรที่ตนไม่มี และช่วยกันคิดว่าจะทำอย่างไรจึงจะนำอุปกรณ์ที่กลุ่มตนไม่มีเมื่อมาใช้ในกลุ่มได้ เช่น ในการทำลาบเห็ดนั้นกลุ่มที่ 1 นั้นขาดมะนาว เมื่อถึงขั้นตอนที่จะต้องใช้มะนาว ให้สมาชิกในกลุ่มปรึกษาพูดคุยกัน ขณะทำกิจกรรมช่วยกันแก้สถานการณ์ดังกล่าวกระตุ้นให้เด็กแก้ปัญหาในขั้นตอนการปฏิบัติว่าจะทำอย่างไร หรือมีวิธีการแก้ปัญหาอย่างไร ทำให้เด็กเชื่อมโยงการคิด ประสบการณ์ที่ต้องแก้ปัญหาในขณะที่ทำกิจกรรม การแก้ปัญหาดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของ ไวโกตกี (Vygotsky) ที่ว่า เด็กเรียนรู้ที่จะพัฒนาสติปัญญา และแก้ปัญหาได้เมื่อมีการปฏิสัมพันธ์และทำงานร่วมกับผู้อื่น เช่น ครู และเพื่อน ซึ่งเด็กๆ ได้เผชิญกับสถานการณ์ที่ท้าทาย ซึ่งเรียกสถานการณ์ดังกล่าวว่า Zone of Proximal Development (ZPD) ทำให้เด็กไม่สามารถแก้ปัญหาได้โดยลำพัง แต่เด็กได้รับการแนะนำช่วยเหลือจากครู หรือ

เพื่อนที่มีประสบการณ์จะทำให้แก้ปัญหาได้ และเกิดการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับ สรวงพร กุศลส่ง (2538: 71) ที่เสนอแนะแนวทางที่ส่งเสริมการแก้ปัญหาว่า การฝึกฝนให้เด็กรู้จักสังเกต โดยการตั้งคำถาม หรือชี้แนะโดยผู้ใหญ่จะช่วยให้เด็กเกิดความสนใจ และหาความจริงจากการสังเกต สื่อ วัสดุ อุปกรณ์ที่กระตุ้นเร้าขณะทำกิจกรรมซึ่งเป็นสถานการณ์จริงที่ส่งเสริมให้เด็กได้ฝึกฝนในการแก้ปัญหาของตนเองที่ไม่เกี่ยวกับผู้อื่น

กิจกรรมการประกอบอาหารจากผักเป็นกิจกรรมที่กำหนดสถานการณ์ให้เด็กปฐมวัย ได้ฝึกกระบวนการคิดแก้ปัญหาจากสถานการณ์จริง จากผลการวิจัยทั้งโดยรวมและรายด้าน แม้มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อเปรียบเทียบความสามารถของเด็กวัยนี้ พบว่ามีการเปลี่ยนแปลงความสามารถในการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยก่อนการจัดกิจกรรมประกอบอาหารจากผักอยู่ในระดับเหมาะสมปานกลาง และหลังจากการจัดกิจกรรมประกอบอาหารจากผักอยู่ในระดับเหมาะสมมาก การวิจัยนี้อาจมีระยะเวลาที่ใช้ในการจัดกิจกรรมประกอบอาหารจากผักไม่ยาวนานพอที่จะสามารถส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาถึงระดับเหมาะสมมากที่สุด ดังที่เพียเจท์ (Piaget) ที่กล่าวว่า จากพัฒนาการของเด็กปฐมวัย เป็นช่วงที่เด็กเริ่มมีประสบการณ์การเรียนรู้เบื้องต้นที่สามารถโยงความสัมพันธ์ระหว่างเหตุการณ์ 2 เหตุการณ์ หรือมากกว่ามาเป็นเหตุผลเกี่ยวโยงซึ่งกันและกัน แต่เหตุผลของเด็กวัยนี้ยังมีขอบเขตจำกัด เพราะเด็กยังยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง คือ ความคิดของตนเองเป็นใหญ่ และมองไม่เห็นเหตุผลของผู้อื่น ความคิดและเหตุผลของเด็กวัยนี้จึงไม่ถูกต้องกับหลักความจริง นอกจากนี้ความเข้าใจต่อสิ่งต่างๆ ยังอยู่ในระดับเบื้องต้น

ดังนั้นการจัดกิจกรรมการประกอบอาหารจากผัก เป็นกิจกรรมที่เด็กได้เรียนรู้การทำงานร่วมกับเพื่อน ขั้นตอนการปฏิบัติในการประกอบอาหารเป็นกิจกรรมที่เด็กได้ลงมือปฏิบัติ ใช้ประสาทสัมผัสทั้งห้าในการเรียนรู้ทำให้ได้รู้จักผักชนิดต่างๆ ธรรมชาติของอาหาร มีความภูมิใจในผลสำเร็จ และเป็นกิจกรรมที่ทำให้เด็กได้ฝึกทักษะการสังเกต สามารถนำไปใช้แก้ปัญหาได้ โดยเด็กได้รับประสบการณ์ตรงในเรื่องการวางแผน การแก้ปัญหาในสถานการณ์ที่เกิดขึ้น ซึ่งผู้ที่เกี่ยวข้องและผู้สนใจในกิจกรรมการประกอบอาหารจากผักที่มีผลต่อการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัย สามารถศึกษาการจัดกิจกรรมและเป็นข้อมูลเบื้องต้นสำหรับเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับพัฒนาการและความต้องการของเด็ก ตลอดจนปลูกฝังให้เด็กชอบรับประทานอาหารที่ประกอบจากผักชนิดต่างๆ รู้จักการทำงานร่วมกับผู้อื่น และมีความสามารถในการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยในระดับหนึ่ง

ข้อสังเกตที่ได้รับจากการวิจัย

1. การจัดกิจกรรมการประกอบอาหารจากผักนี้ เป็นกิจกรรมที่เด็กได้ลงมือปฏิบัติจริง มีการใช้ประสาทสัมผัสทั้ง 5 ได้วางแผนในการปฏิบัติกิจกรรม ได้แสดงความคิดเห็นร่วมกับเพื่อน มีโอกาสเรียนรู้และค้นพบด้วยตนเอง ได้ช่วยกันปรุงอาหารให้ได้รสชาติครบทุกรส ได้ซักถาม เด็กสามารถใช้กระบวนการคิดแก้ปัญหาจากสถานการณ์ต่างๆ นั้น โดยมีครูเป็นผู้คอยกระตุ้นและซักถามให้เด็กรู้จักสังเกตและตอบคำถาม เพื่อให้เด็กได้คิดและแก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสม

2. เด็กปฐมวัยมีความรู้เรื่องต่างๆ จากกิจกรรมการประกอบอาหารจากผัก เช่น การจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ ภาชนะที่จะใส่อาหาร การปฏิบัติตนเพื่อให้ตนเองได้รับความปลอดภัย รู้จักระมัดระวังอันตรายจากของมีคมและความร้อนของไฟขณะปฏิบัติกิจกรรมการเก็บทำความสะอาดอุปกรณ์ ภาชนะและบริเวณพื้นที่ที่ทำการกิจกรรมให้สะอาดทุกครั้งหลังการปฏิบัติกิจกรรม เมื่อเด็กได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมแล้วเด็ก ๆ จะรู้สึกภูมิใจมีความสุข และสามารถรับประทานอาหารผักที่ตนเองเคยไม่ชอบรับประทานได้อย่างเอร็ดอร่อย

3. เด็กได้เรียนรู้กระบวนการทำงานเป็นกลุ่ม รู้จักช่วยเหลือและแบ่งปันซึ่งกันและกัน รวมทั้งเรียนรู้กิจกรรมด้วยความสนใจและสนุกสนาน มีอิสระในการแสดงความคิดเห็นในกลุ่มของตนเอง ฝึกการเป็นผู้นำ ผู้ตามที่ดี จึงส่งผลให้เด็กเรียนรู้และฝึกการคิดแก้ปัญหาในสิ่งต่างๆ ได้ดี

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

1. ในการจัดกิจกรรมการประกอบอาหารผักนี้ เป็นกิจกรรมที่ใช้เวลาประมาณ 45 นาที เนื่องจากเด็กแบ่งเป็นหลายกลุ่มระยะเวลาในการทำกิจกรรมจึงต้องใช้มากขึ้น แต่เด็ก ๆ ก็ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี และครูต้องใช้คำถามกระตุ้นให้เด็กคิดเพื่อหาวิธีการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นให้ได้

2. ในขณะปฏิบัติกิจกรรมครูต้องเปิดโอกาสให้เด็กได้แสดงความคิดเห็น แสดงความรู้สึกกล้าตัดสินใจ และยอมรับความคิดเห็นซึ่งกันและกัน โดยที่ครูเป็นผู้ตั้งคำถามให้เร้าความสนใจและกระตุ้นให้เด็กคิดแก้ปัญหา

3. ในการส่งเสริมความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัย ครูต้องยอมรับความสามารถและความคิดเห็นของเด็ก เปิดโอกาสให้เด็กได้ลงมือกระทำ และเรียนรู้ตามความคิดเห็นของเด็ก

4. ในการจัดกิจกรรมให้กับเด็กนั้นครูควรคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลของเด็ก และเปิดโอกาสให้เด็กได้มีปฏิสัมพันธ์กับเด็กคนอื่นในการทำกิจกรรมกลุ่ม เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน

ข้อเสนอแนะในการทำกิจกรรมต่อไป

1. ควรมีการศึกษาการจัดประสบการณ์การประกอบอาหารจากผัก เพื่อส่งเสริมความเชื่อมั่นในตนเอง ความคิดสร้างสรรค์ ทักษะทางภาษา ทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ และทักษะทางวิทยาศาสตร์ของเด็กปฐมวัย

2. ควรมีการศึกษาการจัดประสบการณ์การประกอบอาหารจาก ไข่ แป้ง ผลไม้ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัย

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กุลยา ตันติผลาชีวะ. (2542, กรกฎาคม). ผู้นำแนวคิดการศึกษาปฐมวัย. วารสารการศึกษาปฐมวัย. 3(3): 25.
- . (2545). รูปแบบการเรียนการสอนปฐมวัยศึกษา. กรุงเทพฯ: เอดิชั่นเพรสโปรดักส์.
- . (2540). หลักสูตรก่อนประถมศึกษา พุทธศักราช 2540. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- . (2541). ตัวอย่างแผนการจัดประสบการณ์ระดับก่อนประถมศึกษา. กรุงเทพฯ: ศูนย์พัฒนาหลักสูตร.
- กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. (2540). คู่มือหลักสูตร 2 ก่อนประถมศึกษา พุทธศักราช 2540 (อายุ 3 – 6 ปี). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- ขวัญตา แต่พงษ์โสรัถ. (2538). การศึกษาความสามารถในการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยในกิจกรรมการเล่นน้ำเล่นทรายแบบครุมีปฏิสัมพันธ์และแบบครุไม่มีปฏิสัมพันธ์. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- เจษฎา สุภางคเสน. (2530). การศึกษาความคิดสร้างสรรค์และการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าของเด็กที่อยู่ในสภาพแวดล้อมที่ต่างกัน. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (การประถมศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ชาติชาย ปิลวาสน์. (2544). การศึกษาความสามารถในการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัย โดยใช้กระบวนการวางแผน ปฏิบัติ ทบทวน. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- จิตติพร พิชญกุล. (2538). การศึกษาความสามารถในการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์ศิลปะประดิษฐ์แบบกลุ่ม. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ทิสนา แชมมณี. (2544). วิทยาการด้านการคิด. กรุงเทพฯ: มาสเตอร์กรุ๊ปแมเนจเม้นท์.
- ทิสนา แชมมณี; และคณะ. (2540, กรกฎาคม – ตุลาคม). การเรียนรู้เพื่อพัฒนากระบวนการคิด. ครุศาสตร์. 26(1): 35 – 60.
- นภเนตร ธรรมบวร. (2544). การพัฒนากระบวนการคิดในเด็กปฐมวัย. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นุดอนงค์ ทัดบัวขา. (2540). บทบาทครูในการพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัย. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.

- บุญเชิด ภิญโญนนตพงษ์. (2521). *การวัดประเมินผลการศึกษา*. พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพฯ: ภาควิชาพื้นฐานการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- (2526). *การทดลองแบบอิงเกณฑ์: แนวคิดและวิธีการ*. กรุงเทพฯ: ภาควิชาพื้นฐานการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- (2545). *รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์เรื่องการวัดประเมินการเรียนรู้*. กรุงเทพฯ: ภาควิชาพื้นฐานการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2536, ธันวาคม – มกราคม). ปัญหาและการแก้ไขปัญหา. *แนะแนว*. 27(144): 6 – 7.
- บุญประจักษ์ วงษ์มงคล. (2536). *การศึกษาผลการจัดประสบการณ์ปฏิบัติการทดลองประกอบอาหารและการจัดประสบการณ์แบบทั่วไปที่มีต่อทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ของเด็กปฐมวัยที่มีความสามารถทางสติปัญญาแตกต่างกัน*. ปรินญาณีพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- บุบผา พรหมศร. (2542). *ความสามารถในการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นกลางแจ้งและกิจกรรมเครื่องเล่นสนาม*. ปรินญาณีพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- เปลว ปุริสาร. (2543). *ความสามารถในการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์โครงการ*. ปรินญาณีพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ปียนันท์ แซ่จิว. (2550). *ความชอบการบริโภคผักของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์ประกอบอาหาร*. ปรินญาณีพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- พรใจ สารยศ. (2544). *กระบวนการส่งเสริมการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยโดยใช้กิจกรรมวิทยาศาสตร์ตามแนวคอนสตรัคติวิสต์*. ปรินญาณีพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- เยาวพา เตชะคุปต์. (2536). *การจัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย*. กรุงเทพฯ: ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- (2542). *การศึกษาปฐมวัย*. กรุงเทพฯ: เอพี กราฟฟิกส์ไชนส์.
- ราตี ทองสวัสดิ์; และคณะ. (2529). *ชุดเอกสารชุดอบรมหน่วยที่ 6 การจัดประสบการณ์ชั้นเด็กเล็กและการศึกษาดูงาน*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- รศนา อัชชะกิจ. (2537). *กระบวนการแก้ปัญหาและตัดสินใจเชิงวิทยาศาสตร์*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วัลย์ साโดด. (2549). *ความสามารถด้านมิติสัมพันธ์ของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์กิจกรรมขนมอบ*. ปรินญาณีพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

- วไลพร พงษ์ศรีทัศน์. (2533). ผลของการจัดประสบการณ์แบบปฏิบัติการทดลองประกอบอาหาร กับแบบปกติที่มีต่อทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ของเด็กปฐมวัย. ปรินูญานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- วยุภา จิตรสิงห์. (2534). การศึกษาความสามารถในการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยที่ครูใช้คำถามแบบ เชื่อมโยงเนื้อหาและแบบเชื่อมโยงประสบการณ์. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- วัชรินทร์ เทพมณี. (2545). ผลการจัดประสบการณ์การประกอบอาหารที่มีต่อวินัยในตนเองของ เด็กปฐมวัย. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- วิชัย วงษ์ใหญ่. (2542). พลังการเรียนรู้ในกระบวนการค้นคว้าใหม่. กรุงเทพฯ: SR PRINTING.
- ศิริกาญจน์ โกสุมภ์; และ ดารณี คำวักนัง. (2544). สอนเด็กให้คิดเป็น. กรุงเทพฯ: ทิปส์พับบลิเคชั่น.
- สนอง สุทธาอามาตย์. (2545). ความสามารถด้านการฟังและการพูดของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัด กิจกรรมเสริมประสบการณ์โดยการประกอบอาหาร. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สิริมา ภิญญอนันตพงษ์. (2538). แนวคิดสู่แนวปฏิบัติ : แนวการจัดประสบการณ์ปฐมวัยศึกษา. นนทบุรี. ดวงกมล.
- (2545). การวัดและประเมินแนวใหม่ : เด็กปฐมวัย. กรุงเทพฯ: ภาควิชาหลักสูตรและ การสอน สาขาการศึกษาปฐมวัย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- (2538). แนวการจัดประสบการณ์ปฐมวัยศึกษา : แนวคิดสู่แนวปฏิบัติ (หลักสูตร การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: ดวงกมล.
- สุจิตรา ขาวสำอาง. (2532). ความสามารถในการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัด ประสบการณ์โดยเด็กเป็นผู้เล่าเรื่องประกอบภาพและครูเป็นผู้เล่าเรื่องประกอบภาพ. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สุดาวรรณ ระวิสะญา. (2544). ทักษะการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมเน้น เครื่องกลอย่างง่าย. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สุพิน บุญชูวงศ์. (2538). หลักการสอน. ภาควิชาหลักการสอน คณะวิชาครุศาสตร์ วิทยาลัยครู สวนดุสิต. กรุงเทพฯ.
- สุวิทย์ มูลคำ. (2549). กลยุทธ์...การสอนคิดแก้ปัญหา. กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.
- สมศักดิ์ สินธุระเวชญ์. (2542). มุ่งสู่คุณภาพการศึกษา. กรุงเทพฯ: วัฒนาพานิช.

- สรวงพร กุศลสง. (2538). *ทักษะการแก้ปัญหาของเด็กวัย 3-4 ปี ที่ได้รับการจัดกิจกรรมในวงกลม แบบปฏิบัติการทดลองกับการเล่นเกมการศึกษาแบบประสาทสัมผัส*. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร, หน่วยศึกษานิเทศก์. (2540). *แผนการจัดประสบการณ์ชั้นอนุบาล ศึกษปีที่ 1 เล่ม 1*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- (2537). *เอกสารและรายงานการวิจัย การศึกษา ผลการทดลองใช้แนวการจัดประสบการณ์ ระดับชั้นอนุบาลศึกษา พุทธศักราช 2536*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- อรพรรณ พรสีมา. (2543). *การคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ วิจัยรณญาณ สร้างสรรค์ แก้ปัญหาอย่างไร*. กรุงเทพฯ: สถาบันพัฒนาทักษะการคิด.
- อารีรัตน์ ญาณะสร. (2544). *พฤติกรรมความร่วมมือของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์ การประกอบอาหารเป็นกลุ่ม*. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- Ausbel, D.P. (1968). *Education Psyshology : A Cognitive View*. New York: Holt, Rinehart and Winston.
- Berk, L.E.; & Winsler, A. (1995). *A Scaffolding Children's learning : Vygotsky Early Children*. Washington, DC.: NAEYC.
- Bruner, J. (1983). *Child's Talk*. New York: W. W. Norton.
- Bruner, J.S. (1969). *The Process of Education*. New York: Harvard University Press.
- Eysenck, H., Wuraburh; & Berne. (1972). *Psychology in About People*. London: Allen Lane the Penguin Press.
- Goor, A. (1970, December). *Ploblem Solving Process of Creative and Non Creative Students*. *Dissertion Abstracts*. 37(115): 3517A.
- Jackman, H. I. (1997). *Early Education Curriculum : A Child's Connection to the World*. Albany, N.Y.: Delmar publishers.
- Jones, L. M. (1986, May). *Sociodramatic Play and Problem Solving in Young Children*. *Dissertation Abstracts International*. 46 (11): 3243A – 3244A.
- Leonard. E.M., Derman, D.V.; & Milles, L.E. (1963). *Foundation of Learning in Childhood Education Columbus*. Ohio: Charles E.Merrill Publishing co.
- May.L.J. (1970). *Teaching Elementary School Mathenatics in The School*. New York: The Free Press.

- Shaklee, B. D. (1986, April). The Effectiveness of Teaching Creative Problem Solving Techniques to Enhance the Problem Solving Ability of Kindergarten Students. *Dissertation Abstracts International*. 46(10): 2915A.
- Sylva, K. Bruner, J.S.; & Genova. (1976). *The Relationship Between Play and Problem Solving in Children Three to Five Year*. In J.S. Bruner, A Jolly, & N. Sylva (Eds) *Play Its Role in Development and Evaluation* Harmondsworth, Middlesex: Penguin.
- Vygotsky, L.S. (1978). *Mind in Society : The Development of Psychological Processes*. Cambridge MA: Harvard University Press.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

- คู่มือการใช้แผนการจัดกิจกรรมการประกอบอาหารจากผัก
- ตัวอย่างแผนการจัดกิจกรรมการประกอบอาหารจากผัก
- ภาพตัวอย่างการจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์การประกอบอาหารจากผัก

คู่มือการใช้แผนการจัดกิจกรรมการประกอบอาหารจากผัก

หลักการและเหตุผล

การจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาให้กับเด็กปฐมวัยนั้นสามารถทำได้หลายวิธี วิธีที่น่าสนใจอีกวิธีหนึ่งก็คือ การจัดกิจกรรมประกอบอาหารจากผัก โดยผู้วิจัยได้จัดกิจกรรมประกอบอาหารจากผักนั้นเป็นการส่งเสริม เด็กในการบริโภคผักซึ่งเป็นประสบการณ์ตรงที่เด็กได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเอง ซึ่งเด็กจะสามารถแก้ปัญหานั้นได้ โดยที่ครูใช้แผนในการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้เด็กเกิดการแก้ปัญหาตามสถานการณ์ที่ครูกำหนดขึ้น ซึ่งมีสถานการณ์ปัญหา 2 รูปแบบได้แก่ ความสามารถในการแก้ปัญหาของตนเองและความสามารถในการแก้ปัญหาของตนเองที่เกี่ยวข้องกับผู้อื่นในการจัดกิจกรรมการประกอบอาหารจากผักนั้นครูให้เด็กคิดแก้ปัญหาตามสถานการณ์ที่เป็นปัญหาโดยให้เด็กทำกิจกรรมร่วมกันเป็นกลุ่ม และนำวิธีแก้ปัญหาของแต่ละกลุ่มออกมานำเสนอเมื่อทำกิจกรรมแล้วการที่เด็กได้คิดหาคำตอบในสถานการณ์ที่เป็นปัญหาและได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเอง ทำให้เกิดการเรียนรู้และรู้จักการตัดสินใจที่จะแก้ปัญหาเพื่อที่จะนำไปใช้ได้จริงในการดำเนินชีวิต ทั้งนี้ครูเป็นบุคคลที่มีความสำคัญในการวางแผนการจัดกิจกรรม เตรียมสื่อ อุปกรณ์ ถามคำถามเพื่อกระตุ้นการคิดให้เด็กได้คิดและลงมือปฏิบัติ สร้างบรรยากาศการเรียนรู้ในแรงเสริมและคำแนะนำเพื่อให้กิจกรรมบรรลุตามจุดประสงค์

จุดมุ่งหมาย

เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาของตนเอง การแก้ปัญหาของตนเองที่เกี่ยวข้องกับผู้อื่นและการแก้ปัญหาเพื่อช่วยเหลือผู้อื่น ที่ได้รับการจัดกิจกรรมประกอบอาหารจากผักการจัดกิจกรรมการประกอบอาหารจากผักเพื่อการวิจัย

1. การจัดกิจกรรมประกอบอาหารจากผัก จัดในช่วงกิจกรรมในวงกลม สัปดาห์ละ 3 วัน คือ วันจันทร์ วันพุธ วันศุกร์ วันละ 45 นาที
2. การปฏิบัติกิจกรรมดำเนินตามขั้นตอนดังนี้

บทบาทครู

1. จัดเตรียมสิ่งแวดล้อม และสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ โดยจัดวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ให้เด็กได้เรียนรู้จากประสบการณ์ที่เป็นรูปธรรม ให้อิสระในการเรียนรู้ การคิดและการทำงานเป็นกลุ่มร่วมกันของเด็ก
2. นำสู่กิจกรรมด้วยการสนทนา การร้องเพลง การท่องคำคล้องจอง ประเมินคำถามโดยใช้สื่ออย่างใดอย่างหนึ่ง เพื่อกระตุ้นให้เกิดความสนใจและมีความพร้อมก่อนเข้าสู่กิจกรรม
3. แนะนำส่วนผสมและวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ใช้ในการประกอบอาหาร
4. สนทนาเกี่ยวกับขั้นตอนการประกอบอาหาร และสาธิตวิธีทำ

5. อธิบายขั้นตอนเบื้องต้น เกี่ยวกับสิ่งที่ควรปฏิบัติและข้อควรระวัง ในการใช้วัสดุ อุปกรณ์ต่างๆ ในขณะที่ประกอบอาหาร
6. ครูใช้ปฏิสัมพันธ์ในรูปแบบต่าง ๆ กับเด็กทุกกลุ่ม ขณะประกอบอาหารทุกขั้นตอน เช่น ใช้คำถามกระตุ้น เพื่อให้เด็กเกิดความร่วมมือกันในการประกอบอาหาร
7. ครูใช้การเสริมแรง โดยใช้คำชมเชย และกำลังใจแก่เด็กขณะประกอบอาหารให้แก่เด็ก คำนี้ถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ไม่นำความสามารถหรือความชอบของเด็กมาเปรียบเทียบกัน
8. ครูให้การสนับสนุนและให้การช่วยเหลือเด็กในรูปแบบต่างๆ ตามความเหมาะสมอย่างทั่วถึงทุกกลุ่ม

บทบาทเด็ก

1. วางแผนการประกอบอาหารร่วมกับเพื่อน
2. ลงมือประกอบอาหารตามที่กลุ่มวางแผนไว้ อย่างอิสระเพื่อให้บรรลุตามแผนของกลุ่ม
3. เด็กแต่ละกลุ่มร่วมกันแสดงความคิดเห็นถึงผลที่ได้จากการประกอบอาหารและแก้ไขปัญหาตามสถานการณ์ที่ครูสร้างขึ้น

แผนการจัดกิจกรรมประกอบอาหาร ของเด็กปฐมวัย

จุดมุ่งหมาย

เพื่อความสามารถในการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมประกอบอาหาร

1. การรับรู้ในการจัดกิจกรรมประกอบอาหารประเภทผัก
2. การแสดงออกในกิจกรรมการประกอบอาหารผัก
3. การกินผัก
4. การแก้ไขปัญหาในสถานการณ์ที่เกิดขึ้น

ความคิดรวบยอด

การจัดกิจกรรมการประกอบอาหารจากผักของเด็กปฐมวัยจะมีการรับรู้ในด้าน

- การประกอบอาหารผัก
- การแสดงออกในกิจกรรมการประกอบอาหาร
- การแก้ปัญหา
- การกินผัก

เนื้อหา

การจัดกิจกรรมประกอบอาหารจากผักเป็นการจัดกิจกรรมหรือประสบการณ์โดยให้เด็กได้มีโอกาสร่วมกันในการทำกิจกรรมเด็กได้มีประสบการณ์ตรงในการลงมือประกอบอาหารด้วยตนเองจากสื่อวัสดุ อุปกรณ์ของจริงที่หลากหลาย ซึ่งจะช่วยให้เด็กเกิดประสบการณ์การเรียนรู้ที่ดีโดยผ่านประสาทสัมผัสทั้งห้า และยังเป็นโอกาสที่ดีในส่งเสริมการบริโภคผักตามหลักโภชนาการเป็นการปลูกฝังนิสัยการบริโภคผักให้เป็นนิสัยการบริโภคเกิดความชอบบริโภคผักและส่งเสริมการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นขณะปฏิบัติกิจกรรม

ขั้นตอนการจัดประสบการณ์การประกอบอาหาร

ขั้นนำ

1. นำเข้าสู่กิจกรรมโดย การร้องเพลงผัก การท่องคำคล้องจองผัก การเล่านิทานเกี่ยวกับผักการใช้สื่อของจริงเพื่อกระตุ้นให้เด็กเกิดความสนใจ และมีความพร้อมก่อนลงมือทำกิจกรรม
2. แนะนำส่วนผสมและวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ใช้ในการประกอบอาหาร โดยครูเป็นผู้กำหนดสถานการณ์เพื่อให้เด็กเกิดความสามารถในการแก้ปัญหา
3. เด็กและครูร่วมกันสนทนาเกี่ยวกับการประกอบอาหารโดยครูสาธิตวิธีทำ
4. เด็กและครูร่วมกันสนทนาเกี่ยวกับข้อตกลงเบื้องต้นต่อการปฏิบัติ และข้อระวังในการใช้วัสดุอุปกรณ์และการประกอบอาหาร

ขั้นตอนดำเนินการ

1. เด็กเลือกเข้ากลุ่มตามความสมัครใจ กลุ่มละ 5 คน
2. เด็กแต่ละกลุ่มวางแผนแบ่งหน้าที่ในการทำ
3. ตัวแทนเด็กแต่ละกลุ่มออกมารับวัสดุอุปกรณ์เพื่อร่วมมือประกอบอาหารร่วมกันตามที่ได้วางแผนไว้
4. เด็กแต่ละกลุ่มกับอาหารผักที่ทำร่วมกัน
5. เด็กช่วยกันเก็บอุปกรณ์และแสดงความคิดเห็นในการรับประทานอาหารผักที่ละกลุ่ม
6. ในระหว่างการประกอบอาหาร ครูและเด็กสนทนาร่วมกัน

ขั้นสรุป

เด็กและครูช่วยกันสรุปถึงขั้นตอนการประกอบอาหารผักโดยให้เด็กแสดงความคิดเห็นแล้วครูใช้คำถามกระตุ้นให้เด็กแสดงความคิดเห็นและเป็นการทบทวนการทำงานการประกอบอาหารจากผักจากรสชาติของผักแต่ละอย่าง que เด็กได้บริโภคและแก้ปัญหาในสถานการณ์ที่ครูกำหนดขึ้น

การประเมินผล

สังเกตการณ์แก้ปัญหาของเด็กในสถานการณ์ที่เกิดขึ้น

**ตารางการจัดประสบการณ์กิจกรรมการประกอบอาหารจากผัก
ระยะเวลาการจัดกิจกรรม 8 สัปดาห์**

สัปดาห์ที่	วัน	กิจกรรม
1	วันจันทร์ วันพุธ วันศุกร์	สั้มตำ ผักชุบแป้งทอด ลาบเห็ด
2	วันจันทร์ วันพุธ วันศุกร์	สลัดผัก ก๋วยเตี๋ยวหมูสับ ต้มชุบไก่
3	วันจันทร์ วันพุธ วันศุกร์	ก๋วยเตี๋ยวผัดซีอิ้ว ต้มข่าไก่ใส่กะหล่ำปลี สลัดไก่
4	วันจันทร์ วันพุธ วันศุกร์	แกงจืดแตงกวา สั้มตำผลไม้ แกงจืดหัวผักกาด
5	วันจันทร์ วันพุธ วันศุกร์	มะกะโรนีตำลึงหมูสับ ต้มจับฉ่าย สั้มตำแดง
6	วันจันทร์ วันพุธ วันศุกร์	แกงจืดผักทอง ไข่ตุ๋นทรงเครื่อง หมอบผักกวางตุ้ง
7	วันจันทร์ วันพุธ วันศุกร์	ยำวันเส้น ก๋วยเตี๋ยวราดหน้า ผักหมีเลิครส
8	วันจันทร์ วันพุธ วันศุกร์	สลัดผักน้ำใส ผัดผักรวม ข้าวผัด

แผนการจัดประสบการณ์การประกอบอาหาร เรื่อง ผักผักรวม

วัตถุประสงค์

1. ส่งเสริมให้เด็กได้รู้จักการแก้ปัญหา
2. ฝึกทักษะการใช้กล้ามเนื้อเล็ก
3. ฝึกทักษะการสังเกต จำแนก เปรียบเทียบความเหมือนและแตกต่าง
4. รู้จักวัสดุอุปกรณ์ ส่วนประกอบและขั้นตอนในการทำ “ผักผักรวม”
5. ร่วมกันทำกิจกรรม “ผักผักรวม” กับเพื่อนได้

สาระที่ควรเรียนรู้

- ฝึกแต่ละชนิดมีคุณค่าทางอาหารและลักษณะแตกต่างกันไป ลำต้น ก้าน ใบ ดอก สี กลิ่นการทำผักผักรวม

ประสบการณ์สำคัญ

1. การแก้ปัญหาด้วยตนเอง
2. การทำงานร่วมกับผู้อื่น
3. การอธิบายเกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ
4. การรู้จักสิ่งต่าง ๆ ด้วยการมอง ฟัง สัมผัส ชิมรส และดมกลิ่น

ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม

ขั้นนำ

1. ครูและเด็กร่วมกันท่องคำคล้องจอง และดูผักของจริง
2. แนะนำส่วนผสมและวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ใช้ในการประกอบอาหาร
3. เด็กและครูช่วยกันสนทนาเกี่ยวกับการประกอบอาหาร
4. เด็กและครูร่วมกันสนทนาเกี่ยวกับข้อตกลงเบื้องต้นต่อการปฏิบัติและข้อระวังในการ

ใช้วัสดุอุปกรณ์และการประกอบอาหาร

- ล้างมือก่อนและหลังการทำกิจกรรมทุกครั้ง
- ระวังระวังอันตรายจากมีด
- ร่วมมือกันทำกิจกรรมกับเพื่อนในกลุ่ม
- ช่วยกันทำความสะอาดสถานที่ ล้างและเก็บอุปกรณ์ให้เรียบร้อยและหลังจากทำกิจกรรม

ขั้นดำเนินการ

1. เด็กเลือกเข้ากลุ่มตามความสมัครใจ กลุ่มละ 5 คน
2. เด็กแต่ละกลุ่มแบ่งหน้าที่กันในการประกอบอาหาร
3. ตัวแทนเด็กแต่ละกลุ่มออกมารับวัสดุอุปกรณ์เพื่อลงมือประกอบอาหาร
4. เมื่อเด็ก ๆ เตรียมส่วนผสมแล้วช่วยกันปรุงแล้วชิมรส

ขั้นสรุป

เด็กและครูช่วยกันสรุปถึงขั้นตอนการประกอบอาหารผัก โดยให้เด็กแสดงความคิดเห็น แล้วครูใช้คำถามกระตุ้นให้เด็กแสดงความคิดเห็นและเป็นการทบทวนการทำงานประกอบอาหารจานผัก รสชาติของผัก

สื่อการเรียนรู้

1. คำคล้องจองผัก
2. ผักสด เช่น ผักกาดขาว บล๊อคโครี ดอกกะหล่ำ แครอท เห็ด
3. จัดส่วนประกอบหรืออุปกรณ์ที่ขาดไปในการทำผักรวม เป็น 6 ชุด ดังนี้
 - ชุดที่ 1 ขาดหมู
 - ชุดที่ 2 ขาดซอส
 - ชุดที่ 3 ขาดน้ำมันพืช
 - ชุดที่ 4 ขาดกระเทียม
 - ชุดที่ 5 ขาดเขียง
 - ชุดที่ 6 ขาดมีด
4. อุปกรณ์ ได้แก่ กระทะไฟฟ้า หม้อ ถ้วย จาน ช้อน ทัพพี มีด พลาสติก เขียง

การประเมินผล

1. สังเกตการประกอบอาหาร
2. การตอบคำถาม การแสดงความคิดเห็น
3. สังเกตการตอบคำถามการแก้ปัญหาในสถานการณ์ที่กำหนด

ภาคผนวก

คำคล้องจองผัก

(คุณหญิงเบญจา แสงมะลิ)

ชื่อชิจ๊ะ	ผักสะอาด
นั้นผักกาด	นั้นแตงกวา
นั้นแครอท แตง บวบ	กะหล่ำปลี

แผนการจัดประสบการณ์การประกอบอาหาร เรื่อง ต้มซุปผัก

วัตถุประสงค์

6. ส่งเสริมให้เด็กได้รู้จักการแก้ปัญหา
7. ฝึกทักษะการใช้กล้ามเนื้อเล็ก
8. ฝึกทักษะการสังเกต จำแนก เปรียบเทียบความเหมือนและแตกต่าง
9. รู้จักวัสดุอุปกรณ์ ส่วนประกอบและขั้นตอนในการทำ “ต้มซุปผัก”
10. ร่วมกันทำกิจกรรม “ต้มซุปผัก” กับเพื่อนได้

สาระที่ควรเรียนรู้

ผักมีหลายชนิดที่มีคุณค่าทางอาหารแต่ละชนิดที่แต่ละกลุ่มและมีรสชาติ รูปร่าง ที่แตกต่างกัน รวมทั้งให้คุณค่าการบริโภคต่อร่างกาย

คุณค่าการบริโภคที่สามารถนำผักมาประกอบอาหารการทำต้มซุปผัก

ประสบการณ์สำคัญ

1. การแก้ปัญหาด้วยตนเอง
2. การทำงานร่วมกับผู้อื่น
3. การอธิบายเกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ
4. การรู้จักสิ่งต่าง ๆ ด้วยการมอง ฟัง สัมผัส ชิมรส และดมกลิ่น

ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม

ขั้นนำ

1. ครูและเด็กร่วมกันร้องเพลงกินผักกัน และสนทนาถึงเนื้อหาของเพลง
2. แนะนำส่วนผสมและวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ใช้ในการประกอบอาหารและครูกำหนด

สถานการณ์ว่าถ้าเราไม่มีหม้อทำต้มซุปแล้วเราจะใช้อะไรแทนหม้อได้

3. เด็กและครูร่วมกันสนทนาเกี่ยวกับการประกอบอาหาร
4. เด็กและครูร่วมกันสนทนาเกี่ยวกับข้อตกลงเบื้องต้นถึงข้อควรปฏิบัติและข้อควรระวัง

ในการใช้วัสดุอุปกรณ์และการประกอบอาหาร

- ล้างมือก่อนและหลังการทำกิจกรรมทุกครั้ง
- ระมัดระวังอันตรายจากมีด
- ร่วมมือกันทำกิจกรรมกับเพื่อนในกลุ่ม
- ช่วยกันทำความสะอาดสถานที่ ล้างและเก็บอุปกรณ์ให้เรียบร้อยและหลังจากทำ

กิจกรรม

ขั้นตอนดำเนินการ

1. เด็กเลือกเข้ากลุ่มตามความสมัครใจ กลุ่มละ 5 คน
2. เด็กแต่ละกลุ่มแบ่งหน้าที่กันในการประกอบอาหาร
3. ตัวแทนเด็กแต่ละกลุ่มออกมาจับวัสดุอุปกรณ์เพื่อลงมือประกอบอาหาร
4. เมื่อเด็กเตรียมส่วนผสมและช่วยกันปรุงและชิมรสตามต้องการ
5. เด็กแต่ละกลุ่มแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับรสชาติของผัก และช่วยเก็บอุปกรณ์ของกลุ่ม

และทำความสะอาดสถานที่

ขั้นสรุป

1. เมื่อปรุงแล้วช่วยกันชิมและแสดงความคิดเห็น
2. เด็กและครูช่วยกันสรุปขั้นตอนการทำผักกาดรวม

สื่อการเรียนรู้

1. ร้องเพลงกินผักกัน
2. ผักสด การทำต้มซूपผัก เช่น หัวไชเท้า แครอท ต้นหอม ผักชี ผักกาดขาว
3. จัดส่วนประกอบหรืออุปกรณ์ที่ขาดไปในการทำซूपผัก เป็น 6 ชุด ดังนี้
 - ชุดที่ 1 ขาดน้ำมันพืช
 - ชุดที่ 2 ขาดเต้าหู้
 - ชุดที่ 3 ขาดน้ำตาล
 - ชุดที่ 4 ขาดซอส
 - ชุดที่ 5 ขาดทัพพี
 - ชุดที่ 6 ขาดหม้อ
4. อุปกรณ์ ได้แก่ กระทะไฟฟ้า หม้อ ถ้วย จาน ช้อน ทัพพี เขียง มีดพลาสติก กะละมัง

การประเมินผล

1. สังเกตการประกอบอาหาร
2. การตอบคำถาม การแสดงความคิดเห็น
3. สังเกตการตอบ การแก้ปัญหาในสถานการณ์ที่ครูกำหนด

ภาคผนวก

เพลงกินผักกัน

(อ. ศรีนวล รัตนสุวรรณ)

กินผักกันเถอะเรา	บวบ ถั่วฝักยาว ผักกาดขาว แดงกวาง
คะน้า กวางตุ้ง	ผักบุ้ง โหระพา
มะเขือเทศสีดา	ฟักทอง กะหล่ำปลี

แผนการจัดประสบการณ์การประกอบอาหาร เรื่อง สลัดผัก

วัตถุประสงค์

11. ส่งเสริมให้เด็กได้รู้จักการแก้ปัญหา
12. ฝึกทักษะการใช้กล้ามเนื้อเล็ก
13. ฝึกทักษะการสังเกต จำแนก เปรียบเทียบความเหมือนและแตกต่าง
14. รู้จักวัสดุอุปกรณ์ ส่วนประกอบและขั้นตอนในการทำ “สลัดผัก”
15. ร่วมกันทำกิจกรรม “สลัดผัก” กับเพื่อนได้

สาระที่ควรเรียนรู้

ผักมีหลายชนิดที่มีคุณค่าทางอาหารแต่ละชนิดที่แต่ละกลุ่มและมีรสชาติ รูปร่าง ที่แตกต่างกัน รวมทั้งให้คุณค่าการบริโภคต่อร่างกาย

คุณค่าการบริโภคที่สามารถนำผักมาประกอบอาหารการทำสลัดผัก

ประสบการณ์สำคัญ

1. การแก้ปัญหาด้วยตนเอง
2. การทำงานร่วมกับผู้อื่น
3. การอธิบายเกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ
4. การรู้จักสิ่งต่าง ๆ ด้วยการมอง ฟัง สัมผัส ชิมรส และดมกลิ่น

ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม

ขั้นนำ

1. ครูและเด็กร่วมกันร้องเพลง ผักสะอาด และสนทนาถึงเนื้อหาของเพลง
2. แนะนำส่วนผสมและวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ใช้ในการประกอบอาหารและครูกำหนดสถานการณ์ว่าถ้าเราไม่มี ช้อนคลุกสลัดแล้วเราจะใช้อะไรแทนได้
3. เด็กและครูร่วมกันสนทนาเกี่ยวกับการประกอบอาหาร
4. เด็กและครูร่วมกันสนทนาเกี่ยวกับข้อตกลงเบื้องต้นถึงข้อควรปฏิบัติและข้อควรระวัง

ในการใช้วัสดุอุปกรณ์และการประกอบอาหาร

- ล้างมือก่อนและหลังการทำกิจกรรมทุกครั้ง
- ระมัดระวังอันตรายจากมีด
- ร่วมมือกันทำกิจกรรมกับเพื่อนในกลุ่ม
- ช่วยกันทำความสะอาดสถานที่ ล้างและเก็บอุปกรณ์ให้เรียบร้อยและหลังจากทำ

กิจกรรม

ขั้นตอนดำเนินการ

1. เด็กเลือกเข้ากลุ่มตามความสมัครใจ กลุ่มละ 5 คน
2. เด็กแต่ละกลุ่มแบ่งหน้าที่กันในการประกอบอาหาร
3. ตัวแทนเด็กแต่ละกลุ่มออกมาจับวัสดุอุปกรณ์เพื่อลงมือประกอบอาหาร
4. เมื่อเด็กเตรียมส่วนผสมและช่วยกันปรุงและชิมรสตามต้องการ
5. เด็กแต่ละกลุ่มแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับรสชาติของผัก และช่วยเก็บอุปกรณ์ของกลุ่ม

และทำความสะอาดสถานที่

ขั้นสรุป

1. เมื่อปรุงแล้วช่วยกันชิมและแสดงความคิดเห็น
2. เด็กและครูช่วยกันสรุปขั้นตอนการทำสลัดผัก

สื่อการเรียนรู้

1. ร้องเพลง ผักสะอาด
2. ผักสด การทำสลัดผักเช่น มะเขือเทศ แครอท ดอกข้าวโพด ถั่วฝักยาว ข้าวโพดต้ม

ผักกาด

3. จัดส่วนประกอบหรืออุปกรณ์ที่ขาดไปในการทำสลัดผัก เป็น 6 ชุด ดังนี้
 - ชุดที่ 1 ขาดน้ำสลัด
 - ชุดที่ 2 ขาดแครอท
 - ชุดที่ 3 ขาดซอสสำหรับคลุกสลัด
 - ชุดที่ 4 ขาดช้อนคลุกสลัด
 - ชุดที่ 5 ขาดดอกข้าวโพด
 - ชุดที่ 6 ขาดมะเขือเทศ
4. อุปกรณ์ ได้แก่ หม้อ ถ้วย จาน ช้อน ทัพพี เขียง ตะหลิว มีดพลาสติก กะละมัง

การประเมินผล

1. สังเกตการประกอบอาหาร
2. การตอบคำถาม การแสดงความคิดเห็น
3. สังเกตการตอบ การแก้ปัญหาในสถานการณ์ที่ครูกำหนด

ภาคผนวก

เพลง ผักสะอาด

อาจารย์ ประสิทธิ์ ชำนาญไพร จังหวะ กั๊วะซ่า
 มะเขือเทศ ช่วยให้เราผิวสวย ผักบุงช่วย ดวงตาให้สดใส เด็กกินผัก
 เต็บโตเจริญไวช่วยขับถ่ายออกง่าย ร่างกายแข็งแรง ก่อนกินผัก ต้องล้างให้สะอาด
 ปราศจากสารยาฆ่าแมลง มาปลูกผักที่บ้าน สองสามแปลงได้ออกแรงประหยัดเงินเฟลิดเฟลินเอย

แผนการจัดประสบการณ์การประกอบอาหาร เรื่อง แกงจืดแตงกวา

วัตถุประสงค์

16. ส่งเสริมให้เด็กได้รู้จักการแก้ปัญหา
17. ฝึกทักษะการใช้กล้ามเนื้อเล็ก
18. ฝึกทักษะการสังเกต จำแนก เปรียบเทียบความเหมือนและแตกต่าง
19. รู้จักวัสดุอุปกรณ์ ส่วนประกอบและขั้นตอนในการทำ “แกงจืดแตงกวา”
20. ร่วมกันทำกิจกรรม “แกงจืดแตงกวา” กับเพื่อนได้

สาระที่ควรเรียนรู้

- ลักษณะของแตงกวา
- การทำแกงจืดแตงกวา

ประสบการณ์สำคัญ

1. การแก้ปัญหาด้วยตนเอง
2. การทำงานร่วมกับผู้อื่น
3. การอธิบายเกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ
4. การรู้จักสิ่งต่าง ๆ ด้วยการมอง ฟัง สัมผัส ชิมรส และดมกลิ่น

ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม

ขั้นนำ

1. เด็กและครูร่วมกันร้องเพลง “ปลูกผักสวนครัว” หลังจากร้องเพลงแล้วให้เด็กช่วยกันบอกส่วนผสมของแกงจืดแตงกวา
2. ครูนำแตงกวาและแตงล้านเปรียบเทียบให้นักเรียนได้ดู
3. ให้เด็กเปรียบเทียบระหว่างแตงกวาและแตงล้าน
5. เด็กและครูสนทนาว่าแตงกวาสามารถทำอาหารอะไรได้บ้างและแตงล้านสามารถทำอาหารอะไรได้บ้าง
6. ครูนำอุปกรณ์และเครื่องปรุงการทำแกงจืดแตงกวาที่เตรียมไว้ให้เด็กดูว่าครบหรือไม่ ถ้าขาดแตงกวาจะใช้อะไรแทน
7. เด็กและครูร่วมกันสนทนาเกี่ยวกับข้อตกลงเบื้องต้นและข้อควรระวังในการทำกิจกรรมได้แก่
 - ล้างมือก่อนและหลังการทำกิจกรรมทุกครั้ง
 - ระวังดวงอันตรายจากมีด
 - ร่วมมือกันทำกิจกรรมกับเพื่อนในกลุ่ม
 - ช่วยกันทำความสะอาดสถานที่ ล้างและเก็บอุปกรณ์ให้เรียบร้อยและหลังจากทำกิจกรรม

ขั้นตอนดำเนินการ

1. เด็กนั่งรวมกันเป็นกลุ่มย่อย 5 กลุ่ม
2. เด็กแต่ละกลุ่มวางแผนแบ่งงานในกลุ่มของตนเอง
3. เด็กแต่ละกลุ่มออกมารับวัสดุอุปกรณ์ที่จะใช้ในการทำแกงจืดแตงกวา
4. เมื่อนักเรียนทำแกงจืดแตงกวาแล้ว ให้ชิมและปรึกษาหาวิธีปรุงรสให้อร่อย

ขั้นสรุป

1. เมื่อครูปรุง แกงจืดแตงกวาแล้วตักใส่จานให้เด็กแต่ละกลุ่มชิมแกงจืดแตงกวาแล้วแสดงความคิดเห็น
2. เด็กและครูร่วมกันสรุปคือวัสดุอุปกรณ์ส่วนประกอบและขั้นตอนในการทำแกงจืดแตงกวา

สื่อการเรียนรู้

1. จัดส่วนประกอบหรืออุปกรณ์ที่ขาดไปในการทำแกงจืดแตงกวา เป็น 6 ชุด ดังนี้
 - ชุดที่ 1 ขาดแตงกวา
 - ชุดที่ 2 ขาดซาม
 - ชุดที่ 3 ขาดเนื้อหมูสับ
 - ชุดที่ 4 ขาดทัพพี
 - ชุดที่ 5 ขาดต้นหอม
 - ชุดที่ 6 ขาดหม้อ
2. เครื่องครัว ได้แก่ หม้อ ทัพพี มีด ภาตจาน ซาม ช้อน เขียง
3. เพลงปลุกผักสวนครัว

การประเมินผล

1. สังเกตพฤติกรรมในขณะที่ทำกิจกรรม
2. สังเกตการสนทนา การตอบคำถาม
3. สังเกตการตอบการแก้ปัญหาในสถานการณ์ที่ครูกำหนด

ภาคผนวก

เพลง ปลุกผักสวนครัว

ช่วยกันปลุกผักสวนครัว พรวนดินให้ทั่วปลูกถั่วฝักยาว
ผักคะน้า และผักกาดขาว ข่า ตะไคร้ มะกรูด มะนาว โหระพา กะเพรา

แผนการจัดประสบการณ์การประกอบอาหาร เรื่อง ข้าวผัด

วัตถุประสงค์

21. ส่งเสริมให้เด็กได้รู้จักการแก้ปัญหา
22. ฝึกทักษะการใช้กล้ามเนื้อเล็ก
23. ฝึกทักษะการสังเกต จำแนก เปรียบเทียบความเหมือนและแตกต่าง
24. รู้จักวัสดุอุปกรณ์ ส่วนประกอบและขั้นตอนในการทำ “ข้าวผัด”
25. ร่วมกันทำกิจกรรม “ข้าวผัด” กับเพื่อนได้

สาระที่ควรเรียนรู้

ผักมีหลายชนิดที่มีคุณค่าทางอาหารแต่ละชนิดที่แต่ละกลุ่มและมีรสชาติ รูปร่าง ที่แตกต่างกัน รวมทั้งให้คุณค่าการบริโภคต่อร่างกาย

คุณค่าการบริโภคที่สามารถนำผักมาประกอบอาหารการทำข้าวผัด

ประสบการณ์สำคัญ

1. การแก้ปัญหาด้วยตนเอง
2. การทำงานร่วมกับผู้อื่น
3. การอธิบายเกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ
4. การรู้จักสิ่งต่าง ๆ ด้วยการมอง ฟัง สัมผัส ชิมรส และดมกลิ่น

ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม

ขั้นนำ

1. ครูและเด็กร่วมกันร้องเพลงผักจำ และสนทนาถึงเนื้อหาของเพลง
2. แนะนำส่วนผสมและวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ใช้ในการประกอบอาหารและครูกำหนดสถานการณ์ว่าถ้าเราไม่มีผักคะน้าแล้วเราจะใช้อะไรแทนได้
3. เด็กและครูร่วมกันสนทนาเกี่ยวกับการประกอบอาหาร
4. เด็กและครูร่วมกันสนทนาเกี่ยวกับข้อตกลงเบื้องต้นถึงข้อควรปฏิบัติและข้อควรระวัง

ในการใช้วัสดุอุปกรณ์และการประกอบอาหาร

- ล้างมือก่อนและหลังการทำกิจกรรมทุกครั้ง
- ระวังด้ายอันตรายจากมีด
- ร่วมมือกันทำกิจกรรมกับเพื่อนในกลุ่ม
- ช่วยกันทำความสะอาดสถานที่ ล้างและเก็บอุปกรณ์ให้เรียบร้อยและหลังจากทำ

กิจกรรม

ขั้นตอนดำเนินการ

1. เด็กเลือกเข้ากลุ่มตามความสมัครใจ กลุ่มละ 5 คน
2. เด็กแต่ละกลุ่มแบ่งหน้าที่กันในการประกอบอาหาร
3. ตัวแทนเด็กแต่ละกลุ่มออกมาจับวัสดุอุปกรณ์เพื่อลงมือประกอบอาหาร
4. เมื่อเด็กเตรียมส่วนผสมและช่วยกันปรุงและชิมรสตามต้องการ
5. เด็กแต่ละกลุ่มแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับรสชาติของผัก และช่วยเก็บอุปกรณ์ของกลุ่ม

และทำความสะอาดสถานที่

ขั้นสรุป

1. เมื่อปรุงแล้วช่วยกันชิมและแสดงความคิดเห็น
2. เด็กและครูช่วยกันสรุปขั้นตอนการทำข้าวผัด

สื่อการเรียนรู้

1. ร้องเพลงผักจำ
2. ผักสด การทำข้าวผัด เช่น ผักคะน้า กระเทียม
3. จัดส่วนประกอบหรืออุปกรณ์ที่ขาดไปในการทำข้าวผัด เป็น 6 ชุด ดังนี้
 - ชุดที่ 1 ขาดกระเทียม
 - ชุดที่ 2 ขาดผักคะน้า
 - ชุดที่ 3 ขาดซอสสำหรับข้าวผัด
 - ชุดที่ 4 ขาดช้อนทัพพี
 - ชุดที่ 5 ขาดตะหลิว
 - ชุดที่ 6 ขาดเนื้อสัตว์ (หมู)
4. อุปกรณ์ ได้แก่ กระทะ ถ้วย จาน ช้อน ทัพพี เขียง ตะหลิว มีดพลาสติก กะละมัง

การประเมินผล

1. สังเกตการประกอบอาหาร
2. การตอบคำถาม การแสดงความคิดเห็น
3. สังเกตการตอบ การแก้ปัญหาในสถานการณ์ที่ครูกำหนด

ภาคผนวก

เพลง ผักจำ

ชื่อซิจ๊ะ ผักสดสะอาด	นั่นผักกาด นี่แตงกวา
นั่นคะน้า ถั่วฝักยาว	มะเขือขาว กะหล่ำปลี

ตัวอย่างภาพการจัดกิจกรรมการประกอบอาหารจากผัก
แกงจืดแตงกวา

ข้าวผัด

ภาคผนวก ข

- คู่มือแบบทดสอบความสามารถในการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัย
- ตัวอย่างสถานการณ์

คู่มือดำเนินการทดสอบความสามารถในการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัย

ลักษณะทั่วไปของแบบทดสอบ

เป็นแบบทดสอบความสามารถในการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัย แบ่ง ออกเป็น 3 ชุด ได้แก่

1. ปัญหาของตนเอง หมายถึง ปัญหาที่เกิดจากความต้องการ หรือการกระทำของตัวเอง โดยไม่เกี่ยวข้องกับผู้อื่น จำนวน 10 ข้อ
2. ปัญหาของตนเองที่เกี่ยวข้องกับผู้อื่น หมายถึง ปัญหาที่เกิดจากความต้องการหรือการกระทำของตัวเอง โดยเกี่ยวข้องกับผู้อื่น มีจำนวน 10 ข้อ

เวลาที่ใช้ในการทดสอบ

ข้อทดสอบเป็นสถานการณ์ประกอบรูปภาพ ใช้เวลาในการตอบข้อละไม่เกิน 1 นาที

วิธีดำเนินการทดสอบ

1. การเตรียมการทดสอบ ผู้ดำเนินการทดสอบต้องศึกษาแบบทดสอบพฤติกรรมในการแก้ปัญหาและคู่มือดำเนินการสอบให้เข้าใจขั้นตอนทั้งหมด ใช้ภาษาที่ชัดเจนเป็นธรรมชาติเพื่อให้เด็กสนใจในการฟังคำถาม

2. จัดเตรียมสถานที่สำหรับการทดสอบ
3. สนทนากับเด็ก เพื่อสร้างความคุ้นเคยกับเด็ก
4. ดำเนินการทดสอบเด็กเป็นรายบุคคลแบบปากเปล่า (oral test) โดยให้เด็กดูภาพแล้วตอบคำถาม ดังตัวอย่าง

ผู้ดำเนินการทดสอบ : “ดูภาพนี้นะคะ ถ้าหนูเป็นเด็กในภาพนี้ ขณะที่หนูกำลัง จะทำแกจืดแล้วหนูไม่มีหม้อ หนูจะทำอย่างไร”

เด็ก : “.....”

ผู้ดำเนินการทดสอบถามคำถาม 2 ครั้ง ถ้าภายใน 30 วินาที เด็กยังไม่ตอบคำถามจะถามซ้ำอีก 1 ครั้ง ถ้าภายใน 1 นาที เด็กยังไม่ตอบอีก ถือว่าแก้ปัญหาไม่ได้

การตรวจให้คะแนน

การตรวจให้คะแนน กำหนดเกณฑ์ดังนี้

2	คะแนน	แทน	การแก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง หรือให้ผู้อื่นช่วยเหลืออย่างเหมาะสม
1	คะแนน	แทน	การแก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง หรือให้ผู้อื่นช่วยเหลือแต่ไม่เหมาะสม
0	คะแนน	แทน	การแก้ปัญหาไม่ได้ หรือนิ่งเฉยไม่ตอบ

ตัวอย่างแบบทดสอบการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัย

1. ปัญหาของตนเองที่ไม่เกี่ยวข้องกับผู้อื่น

สถานการณ์ที่ 1 ถ้าหนูทำน้ำในแก้วหกบนโต๊ะขณะรับประทานอาหารหนูจะอย่างไร

สถานการณ์ที่ 2 ถ้าหนูเห็นคนเปิดน้ำทิ้งไว้ น้ำล้นออกจากถังน้ำหนูจะอย่างไร

สถานการณ์ที่ 3 ถ้าหนูล้างผักเสร็จแล้ว น้ำที่ใช้ล้างผัก หนูจะเอาไปทำอะไร

สถานการณ์ที่ 3 ถ้าคุณครูให้หนูช่วยรดน้ำต้นไม้ แต่น้ำไม่ไหล หนูจะอย่างไร

2. ปัญหาของตนเองที่เกี่ยวข้องกับผู้อื่น

สถานการณ์ที่ 1 ถ้าหนูไม่มีแก้วน้ำในขณะที่แปรงฟันอยู่กับเพื่อน ๆ หนูจะอย่างไร

สถานการณ์ที่ 2 ถ้าเพื่อนส่งแก้วน้ำให้หนูแล้ว แต่หนูรีบไม่ทัน แก้วน้ำตกแตก หนูจะอย่างไร

สถานการณ์ที่ 3 ถ้าหนูเตะลูกบอลไปถูกถึงน้ำของโรงเรียนล้ม หนูจะอย่างไร

สถานการณ์ที่ 4 ถ้าคุณครูให้หนูช่วยถือถุงน้ำ แล้วหนูทำถุงน้ำหล่น หนูจะอย่างไร

ประวัติย่อผู้วิจัย

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ ชื่อสกุล	นางสาวหทัย ชีโนทัย
วันเดือนปีเกิด	22 สิงหาคม 2509
สถานที่เกิด	กรุงเทพมหานคร
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	298 ซอยริมคลองบางกอกน้อย ถนนอรุณอมรินทร์ แขวงอรุณอมรินทร์ เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร 10700
ตำแหน่งหน้าที่การงานในปัจจุบัน	โทรศัพท์ 02-4242204 ครู คศ.2 ชำนาญการ
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	โรงเรียนวัดใหม่พิเรนทร์ สำนักงานเขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2526	มัธยมศึกษาตอนปลาย จาก โรงเรียนวัดน้อยใน กรุงเทพมหานคร
พ.ศ. 2535	ค.บ. วิชาเอกคหกรรมทั่วไป จาก วิทยาลัยครูสวนดุสิต
พ.ศ. 2553	กศ.ม. (วิชาเอกการศึกษาปฐมวัย) จาก มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร